

eki-

evangélikus
Lelkészi
szakfolyóirat

őásztor

LVIII. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

1983. MÁJUS

TARTALOMJEGYZÉK

CSEND BEN ISTEN ELŐTT

Reménység a viharban (Bohus Imre) — — — — — 257

TANULMÁNYOK

Peter F. Barton: A szentek helye az egyházban (Ford.: Dr. Muntag Andor) — — — — — 261

Keresztyén felelősségünk az alkoholizmusban szenvedőkért (Kiss Péter) — — — — — 270

ÖRÖMHÍR A GYERMEKEKNEK

(Szabó Lajos—Gáncs Péterné—Győr Sándor) — — — — — 280

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Szentháromság után 1. vasárnap (Botta István) — — — — — 302

Szentháromság után 2. vasárnap (Keveházi László) — — — — — 304

Szentháromság után 3. vasárnap (Nagy László) — — — — — 307

Szentháromság után 4. vasárnap (Szimon János) — — — — — 310

Szentháromság után 5. vasárnap (Madocsai Miklós) — — — — — 313

Szentháromság után 6. vasárnap (Józsa Márton) — — — — — 315

Gyülekezeti Segély vasárnapja (Labossa Lajos) — — — — — 317

EGYHÁZTÖRTÉNETI ÉVFORDULÓK

Kétszázötven éve halt meg Ráday Pál (Tóth-Szöllös Mihály) Borító III

LELKIPÁSZTOR

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Nagy István

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt

Előfizetési ár: havi 35,— forint, fél évre 210,— forint, egy évre 420,— forint

Csekkszám: Lelkipásztor Kiadóhivatal, Budapest 516—220507

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1088 Budapest VIII., Puskin u. 12.

Telefon: 142-074

Egyetemi Nyomda — 83.1200 Budapest, 1983. Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya

Indexszám: 26 451

ISSN 0133—2821

Reménység a viharban

Máté 8,23—27

A tenger lecsendesítésének története mindhárom szinoptikusnál megtalálható. Ugyanazt az eseményt mondják el, de más-más szándékkal. Máté szándéka akkor világosodik meg előttünk, ha összehasonlítjuk bizonyágtételét Márk evangéliumával, hiszen azt ismerte és felhasználta művének írásakor.

A különbözőségekre kell figyelniünk.

1. *Máté más összefüggésben hozza a történetet.* A 8. fejezetben tanúsított csodák sorát a Jézus követéséről szóló szakasz szakítja meg. Ennek utolsó versében (22. v.) Jézus így szól egy tanítványhoz: „Kövess engem, és hagyd a halottakra, hogy eltemessék halottaikat!” Ezután a mondat után beszél Máté a tenger lecsendesítéséről úgy, hogy a szakasz első mondatában ismét felhangzik a „követés” szó: „Amikor beszélt a hajóba, követték őt tanítványai.” Ezzel a szerkesztési móddal Máté arra hívja fel a figyelmet, hogy a tenger lecsendesítésének történetében olyan mozzanatok is vannak, amelyek a tanítványságról, a tanítványi magatartásról vallanak.

2. *Lényeges az elbeszélés megformálásában mutatkozó különbség is.* Máté rövidít, egyszerűsít. Helyzetrajzának kevesebb vonása mögül jobban előtűnik az, ami fontos. Nála más a történet csúcspontja is. Márk szerint Jézus a tanítványok ijedt kérésére előbb csendességet teremt, azután szól tanítványiához. Itt maga a csoda van középpontban. Máté szerint Jézus előbb a tanítványait szólítja meg: „Mít félték, kishitűek?” Csak megszólalása után parancsol a szelekre és a tengerre. Máté azt érzékelteti, hogy Jézus „otléte” a legfontosabb. Jelenvalósága, közelsége, szava már önmagában ígéret. Olyasvalaki Ő, Akiben reménykedhet az ember.

3. *Végül a Márktól eltérő szavakat és kifejezéseket kell számbavennünk.* Az alábbiakra érdemes odafigyelniünk:

A vihar: „seismos”. (Máté 8,24-en kívül mindhárom szinoptikus apokalipszisben (Mt 24, Mk 13, Lk 21) találkozunk ezzel a szóval. Mt 27,54-ben Jézus halálához kapcsolódik; 28,2-ben feltámadását megelőző esemény. A Jelenések Könyve szerint (6, 12; 8,5; 11,13 és 19; 16,18) az utolsó időkhöz tartozó jelenség. Egyetlen helyen (ApCsel 16,26) érezzük csupán azt, hogy nincs a szónak az utolsó időkre utaló „mellékzöngéje”. Nyilvánvaló, hogy Máté nem a Galileai-tengeren hirtelen kitörő viharra gondolt elsősorban. Megerősítheti ezt az a megfigyelés, hogy a következő szavakkal Máté nem a tanítványokról, hanem a hajóról szól. Nem említi a tanítványok félelmét. Mintha ők most nem is lennének jelen, szükségesnek tartja megemlíteni, hogy a hajót „elborították (to ploion kalyptesthai) a hullámok”. (Mk: „... a hullámok becsaptak a hajóba”; Lk: „... a hajó kezdett vízzel megtelni”). A helyzetet úgy ábrázolja, hogy a hajót nem is lehet látni, mintha az sehol

se lenne, csak a hullámok meg a szél a „valóság”. Tertullianus óta sok írásmagyarázó szerint a hajó az egyház jelképe itt, és Máté arról beszél, hogy az utolsó idők megsemmisítéssel fenyegetik az egyház „hajóját”.

Ebben a helyzetben a tanítványok „odamennek” Jézushoz. A „proserchesthai” igét nagyon szívesen használja Máté, az Újszövetségben található 87 előfordulásból 52 esik evangéliumára. Ezen a helyen a „követést” is magában foglalja, ugyanakkor előkészíti a tanítványok imádságát. Az, hogy a tanítványok Jézust követik, most abban látszódik meg, hogy imádkoznak hozzá.

Az imádságról mindjárt elmondhatjuk, hogy az egyház liturgiájából került az evangéliumba. Vallástétel és könyörgés. Hitvallással kezdődik: „Kyria”. Mk: „didaskale”; Lk: „epistata”). Ez a név mind a jelenlevő, mind az eljövendő Urat jelöli. A szorongatott helyzetben levő tanítványok ahhoz az Úrhoz fordulnak, aki hitük és reménységük szerint értük használja hatalmát a jelenben és a jövőben egyaránt. S miközben imádságukkal „odamennek” Jézushoz, bizonyos mértékig az események alakítói lesznek. Nem az ő imádságuk csendesíti le a tengert, de Jézus hallgat imádságukra, amikor azt megteszi.

Előbb azonban válaszol Jézus a feléje forduló tanítványoknak. Feddésnek tűnő szavai csupa biztatást tartalmaznak. Válaszában „kiszitüeknek” mondja tanítványait. Erdemes rövid időre megállni e szó mellett.

A szóval Mátén kívül csak Lk 12,28-ban találkozunk. Máténál négy helyen olvasható: Jézus most említett válaszában; 6,20-ban, amely párhuzamos Lk 12,28-cal (az „élet” miatti aggodás); 14,31-ben Péterre vonatkoztatva, aki ezt megelőzően a tanítványokéhoz hasonló imádságot mond („Kyrie, ison me!”); végül 16,8-ban abban az összefüggésben, hogy a tanítványok nem értik Jézusnak a „farizeusok és szaduceusok kovászára” utaló szavait. Máté olyan helyzetekben használja, amelyekben Mk szerint Jézus a hitetlenséget veti tanítványai szemére. Máté azt érezteti, hogy Jézus megértő szeretettel fordul hitben megvergült tanítványaihoz, mert tudja, hogy életük olyan pontjához érkeztek el, amelyben az lett világossá, hogy lehetetlen az emberi megoldás. Jézus nem helyesli övéi magatartását, de megérti azt. Ezzel a megértéssel is erősíti reménységüket.

A szakasz záró kérdése valójában hálaimádság: köszönet Annak, Akinek a tenger és a szél engedelmeskedik. A benne olvasható „potapos” (milyen nagy? honnan való? stb.) sokkal többet mond a „tis”-nél: ez az egyszerű szó is Jézus hatalmára és szeretetére utal. Az evangélista nem válaszol a kérdésre, a válaszadást mindenkori olvasóira bizza. Így akarják azokat is bevonni az események sodrásába.

*

Gondolkodásunk határát most szűkebbre vonjuk: csak Jézusra figyelünk. Mindhárom szinoptikus említi, hogy a nagy zűrzavarban Jézus alszik. Egyszerű ténymegállapítás ez, vagy több annál? A beszámoló egy részlete csupán: ez történt akkor, vagy rejtett utalás Jézus személyének titkára?

Az Ószövetségben, a Zsoltárok Könyvében járatos olvasónak több igehely juthat eszébe. Például ez: „Békében fekszem le és el is alszom, mert csak te adod meg URam, hogy biztonságban élhessek.” (Zsolt 4,9) Jézus nyugalma Istennel való kapcsolatának következménye. Messzebb-

re visz a következő mondat: „Te uralkodsz a dühöngő tengeren, ha hullámai tornyosulnak, te lecsendesíted őket.” (Zsolt 89,10) Amit Jézus megtesz, az az Isten cselekedete. A helyzet engem 1Mózes 1,2-re emlékeztet: „... a mélység felett sötétség volt, de Isten [Lelke lebegett a vizek fölött.” A passzívnak tűnő Jézus tele van aktivitással: amint felkel és parancsol, a pusztító erőknél vissza kell vonulniuk. A sötétség, a káosz ereje korlátozhatatlannak tűnik, de Ő hatalmasabb minden káosznál.

Abban a képben tehát, amit Máté Jézusról rajzol, három Jézus-arc ötvöződik egybe. Az első annak vonásait viseli, aki a Galileai-tengeren, a veszedelemben együtt volt tanítványaival és megmentette őket. A második annak a Jézusnak az arca, aki halála és feltámadása által a mindenség Urává lett. (Nem tudok szabadulni attól a gondolattól, hogy az „aludt”, „felkelt” szavak tartalma sokkal több és mélyebb a megszokottnál.) A harmadikon annak vonásai fénylenek fel, aki „eljövendő”.

Ez a Jézus minket a tanítványság, az Ő követésének útjára hív. Nemcsak azért, hogy minden viharban, veszedelemben a szabadítónk legyen, hanem elsősorban azért, hogy eszközként használva minket, minél több embert megszabadíthasson.

*

Sokszor és különböző megfogalmazásban halljuk, hogy a mai ember uralkodó életérzése a félelem. Korunk kérdései, feszültségei, ellentmondásai mögött közeledő vihar érzengését véljük hallani. Olyan erőktől rettegünk, amelyek elpusztíthatnak valamennyiünket. De nem mi, emberek engedjük szabadjára ezeket az erőket? Bűneink tömege sötétlik abban a viharfelhőben, amely beárnyékolja az egész világ életét.

Néhány figyelmeztető, elgondolkoztató, önvizsgálatra kényszerítő villanás:

A tv-ben kisfilm a skorpiókról. A narrátor magyaráz: a skorpiók kétszázszor annyi radioaktív sugárzást tudnak elviselni, mint az ember. A képernyőn közben atomrobbanás gombafelhője bomlik szét. Igaz lehet, hogy a jövő a skorpióké?

A Valóság februári száma Simai Mihály tollából rövid ismertetést közöl Peceei: Száz oldal a jövő érdekében című könyvéről. A Római Klub elnökének legfőbb kérdését így hozza: „... a természet mesterművei vagyunk-e mi emberek, vagy — ellenkezőleg — olyan tévedése, selejtje-e a természetnek a homo sapiens, amely véletlenül fennmaradt a kiválasztódás során, elkerülte a pusztulást, de amelyet a természet ki fog lökni magából, ha súlyos konfliktusba kerül vele...” (97. l.) Igaz lehet, hogy az Isten képére és hasonlatosságára” teremtett ember elrontott selejt? Nem vagyunk-e valamennyien felelősek azért, hogy a fenti kérdés megfogalmazható?

Közhelyszerű megállapítás, hogy az emberi élet veszélyeztetettsége sokkal nagyobb, mint ahogy mi, laikusok, el tudjuk képzelni. Ideje bekapcsolódnunk a tanítványok imádságába: „Uram, ments meg minket, elveszünk!”

Az, hogy imádkozunk, elkötelezés is. Imádkozni csak reménykedve szabad. A reménység pedig cselekvésre mozgósít. Az igazi imádság mindig tetté válik. Aki őszintén imádkozik azért, hogy a pusztulásból szabadítsa ki Isten, az mindent megtesz azért, hogy — ne legyen pusztulás! Legyen szabad még egy mondatot leírnom a fentebb említett

írásból: „Nem vitás: az emberiség [közös jövőjéért kell tudatosan keresnünk az együttműködést. Ennek érdekében képessé kell válnunk arra, hogy kellő mértékben megszabaduljunk a mai megosztottság bilincseitől, s felülemelkedjünk a pillanat kilátástalanságán.” (101. l.)

Most pedig mit mond nekem az egyház „hajójának” képe? Bizuneh Alemayehu etióp művész festményének reprodukcióját tartom a kezemben. Az üdvösségtörténet főbb eseményeit festette meg rajta, Kain testvérgyilkosságától Krisztusig. A képsorozat negyedik részlete Noé bárkája. A bárka: féll dióhéj! Már Jézus is sokat mond. Számolom a benne ülőket: tízen vannak. Tízen és nem nyolcan. Tehát: „mások” is vannak a bárkában!

Máté hullámoktól elrejtett és mégis megtartott hajója nem csupán az egyház! A hajó az egész világ, az emberiség. A vihar mindenkit egyképpen fenyeget, egyformán ér! Egymásra vagyunk utalva és közös a sorsunk. Aki az a kegyelmet kapták, hogy hihetnek és reménykedhetnek Jézusban, reménységük erejével álljanak oda minden ember mellé! Az a Jézus, aki minden viharban az egyház reménysége volt és marad, ma úgy szólít minket maga után, hogy Őbenne mindent megtegyünk reménységgel — világunkért.

Bohus Imre

Peter F. Barton:

A szentek helye az egyházban

1982-ben megemlékeztünk többek között arról, hogy ezeröttszáz évvel ezelőtt halt meg Severin, a Noricum partvidékén üldözött keresztényének segítője, és hogy nyolcszáz évvel ezelőtt született Assisi Ferenc (Giovanni Bernardone), akinek, éppúgy mint Wald Péternek, az előreformátornak, sikerült a középkori hivatalos katolikus egyházban erőteljesebben megszólaltatni az evangéliumot. 1983-ban pedig meg fogunk emlékezni arról, hogy ötszáz évvel ezelőtt született reformátorunk, Luther Márton, aki Isten igéjének erejével az egész kereszténységet meg akarta újítani. Ezért az evangélikus keresztény ember számára kézenfekvő, hogy elgondolkozzék azon, mi a helye a szenteknek abban az egy egyetemes keresztény egyházban, amely most különböző hitvallásos egyházakra tagolódik. Így merül föl elsősorban is a következő kérdés:

Mi az, hogy „szent”, evangélikus értelemben?

I.

A lutheri evangélikus egyház alapvetően érdekelt a szentek dolgában, mert nem új, csak 1517-ben alakult egyháznak tartja magát, hanem megújult katolikus egyháznak. Az ógyház és a középkori egyház „szent”-jeinek ügye ezért egzisztenciálisan érinti. Az evangélikus egyház minden vasárnap megemlékezik a „sanctorum communio”-ról, a szentek közösségéről abban az Apostoli Hitvallásban, amely ma is egyesíti a nyugati egyházakat.² A bibliaolvasó emberek tudják, hogy Pál a keresztényeket „szentek”-nek nevezi. Róm 1,7-ben a római keresztényeket így szólítja meg: „Isten szerettei és elhívott szentek.” 2Kor 1,1-ben „Isten kórinthusi gyülekezetének és mindazoknak a szenteknek” ír, „akik Akhájában vannak”. A szentek tehát a mi testvéreink. A szentek mi vagyunk, ha az evangélium üzenetét legalább részben hitelesen képviseljük: „legyetek tökéletesek (a ’telejosz’ azt is jelenti: biztos, határozott), amint a ti mennyei Atyátok tökéletes” — így fejeződik be a Hegyi Beszéd első része.³ A szent az a keresztény, aki biztos követője Krisztusnak és a Mennyei Atyának — nem pedig valami büntelen keresztény. Gondoljunk Szent Péterre, aki ’Urát háromszor megtagadta,⁴ Szent Johannára, aki 1429-ben egyáltalán nem igazságos háborút szított, Szent Nagy Károlyra, aki se szerelmi életében, se véres háborúiban nem viselkedett „szent módjára”; ugyanakkor ők egzisztenciájukban megtestesítették a „szent”-et, a keresztény üzenet aspektusának egy hiteles rész-aspektusát. A bibliai üzenet teljességét még egyetlen kereszténynek se sikerült egzisztenciájával „lemásolni”. Luther 1546. február 16-án, halála előtt két nappal, mint valami végrendeletet, ezt írta egy cédulára: „Senki se gondolja, hogy eléggé megizlelte a

Szentírást, hacsak nem kormányozott száz évig gyülekezeteket a prófé-
tákkal, pl. Illéssel, Elizeussal, Keresztelő Jánossal, Krisztussal és az
apostolokkal. Bizony, koldusok vagyunk!” A szent hitelesen hirdeti a
bibliai üzenetet, anélkül, hogy azt teljességgel ki tudná ábrázolni: na-
gyon gyakran koldusnak érzi magát Isten előtt. A [szentek tehát

a) az evangélikus egyház igazi szívügye;

b) újszövetségi értelemben azok a megkeresztelt keresztyének, akik
Krisztust követik;

c) velük szemben az az igény, mint ami velünk szemben is: biztos-
nak, határozottnak, tökéletesnek lenni, anélkül, hogy ennek az igénynek
tökéletesen eleget tudnánk tenni;

d) a mi testvéreink;

e) nem mindig kerülük el a nagy bűnöket, de

f) hitelesen hirdetik és képviselik a bibliai üzenet egy részét, leg-
alábbis a maguk korára nézve.

II.

Azt gondolhatnánk, hogy így a reformációnak semmi problémája
nem volt a „szentek” jelenségével. De ez nem így volt. A reformátori
kegyesség összeütközésbe került azzal a későközépkori kegyességgel,
amely a szentek kultuszára irányult. Amellett a reformációnak két fő
variánusa volt, amely egymástól gyökeresen eltérő a szentek akkori kul-
tuszána megítélésében. A kezdetől fogva tudatosan tartott lutheri re-
formációvonal, mint amilyen pl. a nürnbergi, azt tanította, hogy a szen-
teket nem kell imádni, és közbenjárásukért se kell könyörögni, de a
példájukat követnünk kell. Az így értelmezett szent nem zárja el a
Krisztushoz vezető utat, hanem mint testvérünk, a keresztyén egzisiz-
tencia megtestesítője lesz számunkra. Szent Sebaldusnak, aki példás
missziói munkát végzett Nürnberg környékén, az id. Peter Vischer és
fiai által épített pompás síremlékét tisztelettel óvták, és megmaradt az
evangélikus Sebaldus-templom centrumában. Ugyanez áll a Szent Ló-
rinc templomra is: Laurentius római diakónust, a szegénygondozás pél-
damutató szervezőjét 258-ban ölték meg hitéért.

Ahol azonban a reformáció református változata érvényesült, még
ha csak töredékesen és rövid időre is, ott radikálisan elbántak a szen-
tek képeivel és a hasonló dolgokkal. A bálványimádásnak, vagy a szen-
tek segítségülhívásának veszélyét elkerülendő, elpusztították a szentek
képeit és ereklyéit. Ulmban 1530-ban demokratikus szavazással vezet-
ték be a reformációt. De Konrad Sam zwingliánus prévikátor befolyá-
sára 1531-ben képrombolásra került a sor, és a tanács csak néhány ér-
téket tudott megmenteni: pl. a szószéket, a kórus padjait és a mün-
ster főoltárát. Hessenben még sokáig küzdöttek egymással az uralomért
a lutheránusok és a reformátusok. Özvegysége idején Marburgban la-
kott a szeretetreméltó thüringiai szent Erzsébet, aki itt halt meg 1231-
ben, 24 éves korában, miután példát mutatott az éhezők táplálására és
a betegek gondozására való készségben. 1539-ben Hesseni Fülöp örgróf
„biztonságba helyeztette” szent Erzsébet csontjait, hogy így elkerüljék
a szent kultuszát.

Luther számára magától értetődő volt az a tudat, hogy ő a szen-
tek elkötelezettje. Így datál pl. egy levelet Marburgból, az ottani kol-
lokviúmról: „1529 Szent Ferenc napján” — ezt a levelet 1529. október
4-én küldte, ezzel a megszólítással: „Szeretett kedves Dr. Luther Kata-

lin prédikátor uramnak Wittenbergbe” — jól jellemzi ez némely papnénak némely paróchián a helyzetét.⁵ A lutheranizmusnak nem sikerült teljesen felülkerelkednie Hessenben. Fülöp örgróf még a kollokvium után meghívta Zwinglit, hogy települjön át Hessenbe, ő azonban nem fogadta el ezt a meghívást,⁶ — ez a szentek tiszteletének dolgában is hatással lett volna itt.

A reformáció irányzatai a szentek dolgában különbözőképpen foglaltak állást:

a) A lutheránusok megtartották a szentek tiszteletét, de ezt tanulságosan átértelmezték: a szentek példás életmódját követni kell, de nem szabad őket a közbenjárásukért segítségül hívni;

b) így a szentek nem a hívők és Isten között, hanem a hívők mellett állnak példamutató testvérként;

c) a zwingliánusok a szentek képeinek és hasonlóknak eltávolításával akarták megakadályozni a szentek imádását és segítségülhívását.

III.

A „szent”-séget, amelynek alapvető jelentőségét a 20. században ismét felfedezték,⁷ a keresztyének a 2. század óta a Krisztusért való, nem magukválasztotta szenvedésben élték át. Eusebius egyháztörténete egy olyan forrás alapján, amely a 2. századi lyoni és vienne-i keresztyének Krisztusért viselt szenvedéséről szóló beszámolókat tartalmazza,⁸ szól a több mint kilencven éves Pothinus püspökről, akinek lelkében Krisztus győzni tudott.

Karthagóban 202 vagy 203-ban meghalt két fiatal anya: Perpetua és Felicitas. Szenvadásük története ezt a szép mondatot tartalmazza: „Valaki másnak kell bennem lennie, aki értem szenved”. Az, hogy a hitvallókban Krisztus szenved, olyan alapvető tapasztalatává lesz a keresztyénségnek, amely minden felekezeti határt átlép (és amely nem utolsó sorban azoknál, akiknek hitvallásuk miatt a másvallású keresztyének közül gyermekeiket elhagyva száműzetésbe kell menniük, egyúttal Krisztusélményük centrumává lehet). A keresztyén ember követi Urát a szenvedésben is — és tudja, hogy csak az Úr ad neki erőt ahhoz, hogy elviselje a szenvedést. Ez kétségtelen tapasztalat. Már a 2. században mélységes evangéliumi aktus volt, hogy a mártírium helyén, vagy, ha a mártírt el tudták temetni, a sírjánál, imádkoztak Krisztushoz.

Legkésebb a 3. század elején azonban a mártírokat már nem csupán példaképként tisztelték, hanem közbenjárásért is könyörögtek hozzájuk — itt egy olyan folyamat kezdődik, amellyel szemben a későbbi evangélikus egyház (enyhén szólva) a legnagyobb tartózkodással viseltetik. Mert itt átszakadnak a gátak: az egészen pogány kultuszi szokások keresztyén álöltözetben beszivárognak az egyházba. A halottaknak szent áldozatot mutatnak be, ahogyan ez a pogány halotti kultuszban volt szokás. Monica, Szent Ágoston anyja is bemutat a mártírok sírjánál „áldozati ételt, kenyeret és színbort”.⁹ Így a szentek illő és üdvös tisztelete, a hitben való hűségükre és az Úr hatalmára való gondolás, amely ebben a tiszteletben megmutatkozik, olyan közvetítővé lesz, amellyel elkezdődhet az elpogányosodás, a pogányságnak a keresztyénségbe való beszivárgása. Emellett gyakran régi időkbeli származó veszélyes hatások is megfigyelhetők. A Dél-Ausztriában tisztelt kelta termékenység-istennő, Isis Noreia, a keresztyénség előtti termékenység-kultusz elemeit kölcsönzi Szent Hemma tiszteletének, aki Zeltschach és

Friesach grófnője volt, és a 11. században a Gurk-vidéki egyháznak gazdag birtokot adományozott.¹⁰

a) A szentek tisztelete már a korai keresztyénségben elkezdődik; b) az egész keresztyénségben mindenütt, ahol embereknek hitükért szenvedniük kell, nő az a tapasztalat, hogy nemcsak ők maguk szenvednek, hanem Krisztus is szenved bennük;

c) így sírjaiknál, azokon a helyeken, ahol ereklyéiket elhelyezték, imádkoztak Krisztushoz — ez a szentek tiszteletének nagyon mély, evangélikus formája,

d) mert illik azokat tisztelni, akik állhatatosan megvallották hitüket;

e) de a 3. századtól kezdve imádkoztak már a szentek közbenjárásáért is: ezt az evangélikus keresztyén már nem tudja helyeselni úgy, ahogyan a katolikus teszi;

f) így azonban a szent már nem a hívő mellett áll példamutató testvérként, hanem a hívő és Isten között áll közbenjáróként, ez azonban akadályozhatja a hívőt abban, hogy koncentráltan Istenre nézzen (még ha a teológiailag képzett hívőt nem okvetlenül zavarja is ez);

g) a szentek így létrejövő kultusza utat nyit a pogány elemeknek a keresztyénségbe való behatolására, ez pedig szükségszerűen arra kényszeríti az egyházat, hogy mindig igyekezzék megújulni, hogy ecclesia semper reformanda legyen.

IV.

A mártírok után a hősök lettek szentek. Mint a későbbi korban a mártírok, úgy ők sem példamutató cselekedeteikért lettek fontossá. Gondoljunk pl. Apollonia diakonisszára, aki, miután fogait kiverték, 258/59-ben magát a lángok közé vetette, hogy a máglyahalált elkerülje. Ő később — pl. a Mária Terézia-korabeli Bécsben — nem példamutató hithűségéért lett fontos, hanem mert azt remélték, hogy aki Apollonia egyik csodatevő fogát megcsókolja, remélheti, hogy elkerüli a fogorvossal való kellemetlen találkozást. A hősökkel is hasonló az eset: ők azoknak az isteneknek és félisteneknek helyére lépnek, akiknek tarka sokasága benépesítette a késő római-kor világát. Aszklepiosz, a gyógyítás ügyében illetékes isten, akinek a beavatkozását az inkubációtól, a szentélyében való alvástól remélték, a Kozmasz és Damianosz orvostestvérpárban tér vissza; őket, bár a Diocletianus-féle üldözés korának mártírjai voltak, nem példamutatásukért, hanem csodatevéleikért tisztelik. Egy főmártírból gyakran több nem marad meg történetileg, mint a neve — mint pl. a főmártír és segítő Szent György esetében. A sárkánnyal vívott legendás harca arra predestinálja őt, hogy a pogány harcos istenek helyére lépjen és előharcosa, vezére legyen egy olyan keresztyén népnek, amely a harcban órá bizza magát. Itt is nehézségei lesznek az evangélikus keresztyéneknek: nem csodatevőként, hősharcosként kell tisztelni az ilyen szentet, hanem — ahogyan a legendája mondja —, olyan valakiként, aki az elnyomottakkal törődik. Ugyanez érvényes a szent aszkétákra, akik egyre fontosabbak lesznek: ahol az aszkézis öncélként jelentkezik, amely a csodákat és a búcsújáróhelyeken a kultikus turizmust — a középkor (és nemcsak a középkor) egyik legfontosabb bevételi forrását — teszi lehetővé, ott az evangélikus keresztyén keveset tud kezdeni a vallásos önmegvalósításnak ezzel a formájával. De sok aszkétáról — a 359-ben meghalt első remetéről, egyiptomi Antoniusról, vagy az egy évszázaddal később

meghalt oszlopszentről, Simeonról — tudjuk, hogy mennyi időt fordítottak az intenzív lelkipásztorkodásra és a prédikálásra. Ebben hálásan dicsérhetjük ezeket a szenteket példaadásukért. Az ógyházi kor végén a szent egyrészt a példaadó testvérnek, másrészt a csodatevőnek a vonásait viseli. Augustinus azt tanította (bár nála is található másféle helyek), hogy a szenteket követendő életmódjukért tisztelni kell, de nem imádni.¹¹ Naziáci Gergely szerint viszont a szentek többet tesznek haláluk után közbenjárásukkal, mint amennyit életükben tettek tanításuk által: haláluk után ördögöket űznek és betegetek gyógyítanak.¹²

Bár az egyház fontosabb képviselői — mint pl. Vigilantius aquitániai pap — 400 táján a mártír-kultusz, a szentek és az ereklyék kultusza ellen fordultak, mert felismerték ezek veszélyes voltát, de ezeket az ellenvetéseket elnyomták azok a hangok, amelyek a szenteket nemcsak csodálatos példaként dicsérték, hanem úgy is, mint csodatevő közbenjárókat. Olyan fejlődés indult el, amely által — bár nem az egyház hivatalos tanításával, hanem a néphittel és babonával — bizonyos szenteknek bizonyos „hatáskört” tulajdonítottak meghatározott fájdalokra, veszélyekre, testrészekre, veszteségekre, helyekre, népekre vonatkozóan.

A szentek tisztelete

a) a legmélyebben evangélikus, ha példamutató működésük követéséről van szó, olyan dolgok követéséről, amelyekben a szentek Krisztus követőinek bizonyulnak;

b) de az evangélikus keresztyén már nem tud mit kezdeni vele, ha annak középpontjában csodákról szóló történetek állnak;

c) akkor gyanús, ha benne valami pogány vallásosság alakul át keresztyén mezbe öltözve; (ilyen tendenciák nemcsak viszonylag másodrendű helyi szentek kultuszában láthatók, hanem kétségtelenül fontosabb szentek kultuszánál is, egészen példamutató nővérünkig, Máriáig, akinek kijelentése előtt — „történjék velem a te beszéded szerint” Lk 1,38 — mint követendő példa előtt tisztelettel állunk meg);

d) a nagy ógyházi atyák korszakának végén vannak még hangok, amelyek a szentek életmódjának követésére hívnak fel, ezek olyan hangok, amelyek a (későbbi) evangélikus intencióknak elébe mennek;

e) viszont gyakoribbak már azok a hangok, amelyek a szenteket elsősorban mint csodatevő hősöket dicsérik.

V.

Gyakran úgy jellemezznek egyes szenteket (pl. a 7. században a „nemes” szenteket), hogy nem világos előttünk, miben példamutató egyéniségek ők. Politikust vagy egyházi embert gyakran neveznek szentnek kortársai vagy a későbbi nemzedék¹³ (pl. Zsigmond burgundi királyt, akit Chlodomer frank király kútba vetett, vagy Emmeram — Haimram — regensburgi püspököt, akit a 8. század elején, vagy a 7. század végén, München mellett Lantbert bajor herceg olyan brutálisan megkínzott, hogy az nem élte túl), anélkül, hogy megértenénk, miben példák ők a keresztyén hívő számára. Gyakran a groteszkségig naívnak tűnik, milyen kedvvel mondanak nagy számokat a középkorban: tizenegyezer szűz mártírról beszélnek, akik egy középkori legenda szerint 452-ben Szent Orsolyát követték a vértanúságba. Sokszor, mint ez esetben is, ezek a szentekről szóló történetek évszázadokkal később ke-

lettek, úgyhogy ha bennük követendő példákat keresünk, nem sokat tudunk kezdeni velük. Ettől alapvetően meg kell különböztetnünk az olyan szentet, akit mint egyéniséget találhatunk meg, és akinek az élete, legalább egyes területeken, a keresztyénység megélésére bízta bennünket. Bizonyos, hogy ezeknek a szenteknek a beszédei is csak „töredékesen”, tanítványaiktól „stilizáltan” maradtak fenn. Szent Severin kijelentéseit csak Eugippiusnak, tanítványának és életrajzírójának leírásából ismerjük. Sok mindent, amit Szent Ferencről tudunk, csak régi életrajzokból és legendákból tudjuk. És Luther Márton némely kijelentését csak a tanítványai által feljegyzett (és ennek megfelelően „bővített”, „kiegészített”, stilizált) asztali beszélgetésekből ismerjük.

De, legyenek átdolgozva vagy sem, milyen példamutatóak ezeknek a szenteknek a kijelentései! Amikor Eugippius szerint Severin azt mondta, hogy Isten szolgája számára a szülőhely és a család minden jelentőség nélküli legyen,¹⁴ milyen nagyon segít minket ez a magatartás abban, hogy kerüljük a hiúság bűnét! Amikor Celanoi Tamás¹⁵ ilyen összefoglalást ad: „Mindenkor Jézust hordozta a szívében, az ajkán, Ő volt a fülében, Őt hordozta a szemében, a kezeiben, sőt minden tagjában” — bizonyára nem fogjuk ezt a stilizált kijelentést „az Isten alázas szegényének” (Ferencnek) saját kijelentésévé átalakítani, de nem utal-e ez számunkra Ef 3,19-re: „Jézus szeretete jobb mint minden ismeret”?

És Luther, egyik asztali beszélgetése szerint, azt mondja, hogy ha tudná, hogy holnap vége lesz a világnak, ő ma még elültetne egy almafácskát, akkor ez a magatartás segít rajtunk olyan időben, amelyben (nagyon későn) az „overkill efektus”-ra (az emberiséget fenyegető pusztulásra) meredünk megbabonázottan, és kételkedünk a legkisebb lépés megtételének értelmében is. Még akkor is, ha az állítólag csak egy Luthernak tulajdonított kijelentés¹⁶ — mint ahogyan azt is csak állítják, hogy Szent Ferencé ez a szép imádság: „Uram, tégy engem békeség eszközévé” — az ilyen, egy „Isten embere” szellemiségéből újraformált szó, késő nemzedéknek is tud valamit adni. A szent, evangélikus értelemben, olyan valaki, *akinek* élete, tanítása, beszéde, és még a neki tulajdonított kijelentések által is *van mondanivalója* a maga kora számára és a mi számunkra is; olyan valaki, *akinek az üzenete közelebb visz minket Krisztushoz*; és nem olyan valaki, akinek képe X vagy Y helyen csodálatosan meg tud minket menteni.

Nem az egyház intézménye, és nem az egyház tanítása biztosítja az egyház kontinuitását. Biztos, hogy az intézmények (amelyekre a római katolikus testvéregyház nagy súlyt helyez, mert az egyház kontinuitásának biztosítását segítik) fontosak — csak az intézmények biztosítják a vallásos ismeretet. Biztos, hogy az egyház tanítása (amelyre az evangélikus egyház olyan nagy súlyt helyez) döntő jelentőségű, mert az egyház tanításában tör utat magának Isten igéje. De az egyház *szavahihetőségét* se az intézmény, se a tanítás nem biztosítja. Az intézmények és a tanítások a formális azonosság mellett az idők folyamán alapvetően megváltoztak. Az egyház szavahihetőségének kontinuitását a szentek biztosítják, a névszerint ismert vagy ismeretlen szentek, a megkeresztelt hívők, akik a bibliai üzenet egy részét —/ ha csak töredékét is — megszólaltatják és megélik. Ilyen szentek minden felekezetben vannak — természetesen az evangélikus egyházban is —, minden időben és mindnyájunk között.

Evangélikus értelemben a szent semmit nem segít,

a) ha életrajza teljesen tipizált;

b) ha életrajzát sokkal későbbi évszázadokból veszik tele nagy számmal és fantáziadús történetekkel;

c) ha arra igyekeznek, hogy X vagy Y helyről való képétől csodát várnak.

Viszont a szent

d) biztosítja az egyház kontinuitását, ha a bibliai üzenet egy részét hiteltérdemlően megfogalmazza vagy megéli;

e) a szentek szavai, amelyek a Szentírás kijelentésének megfelelnek, segítették kortársaikat, és részben minket is segítenek;

f) a szentek — ismert vagy ismeretlen szentek — olyan emberek, akiknek van valami mondanivalójuk, ebből sok minden csak a maguk korának, de sok minden az utánuk következőknek is.

VI.

A szentek régi életrajzaiban sokszor fontosabbak a csodás történetek, mint a szentek beszédei és tettei. Ma ez másképp van. Nem a Severin-segélytranszport számára mérföldön át utat mutató megdve¹⁷ az, ami a történet evangélikus értelmezése tekintetében fontos, hanem Severin készsége arra, hogy a kritikus helyzetben levő vidék (Ufernoricum) éhez és inséget látó lakossága számára jómódú területekről (Binnennoricum) segélyküldeményeket szervezzen. Milyen fontos ma legalább egy kicsit segíteni az éhezésen és a nyomoron — mert egy szentnek se sikerült azonnal megoldani egy meglévő problémát. De Isten szentjei (ezek voltunk és vagyunk mi is) tudják enyhíteni az inséget. Lehet-e értelmesebb békemunkát folytatni (ha nincs az ember abban a helyzetben, hogy megakadályozzon egy háborút), mint foglyokat kiszabadítani? Nem példa-e ebben is számunkra Severin?¹⁸ Ha egy olyan korszakban, amikor kereszteteket küldtek Kelet visszahódítására, Szent Ferenc fegyver és minden katonai védelem nélkül (1219-ben) prédikációval meg akarta téríteni a szultánt, — ez számunkra példa lehet, még akkor is, ha tudjuk, hogy ez a kísérlete meghiúsult. Ha Eivind Berggrav (1884—1959), a norvég államegyház primása, Lutherra hivatkozva egyházával együtt ellenállt a német megszálló hatalomnak, és kijelentette: „Ha az állami felsőbbség erőszakos és igazságtalan, ha a lelkeket elnyomja, akkor az egyház lesz a lelki ismeret őre, ezért az egyház nem hallgathat ott, ahol Isten parancsolatait elvetik.”¹⁹ — akkor más helyzetekben, amikor Isten parancsolatait elvetik, fel lehet bátorodni, szót lehet emelni az áldozatokért, még ha ezért, mint Berggravnak, börtön jár is. Sok keresztény ember számára lett „állomás a szabadság felé vezető úton” Dietrich Bonhoeffer töredékes etikája, amelyet a Gestapo börtönéből kimentettek:

„nem a tetszés szerintit, hanem az igazat tenni és merni,

nem a lehetségesben lebegni, hanem a valóságot bátran megragadni, nem a gondolatokba menekülésben, hanem egyedül a tettekben van a szabadság.”

a) van a szentek életének egy meggyőző összhangja a bibliai üzenet azon részével, amelyet (és most ki kell mondani a szót:) karizmatikusan hirdetnek;

b) van készségük a segítő cselekvésre Jézus utolsó szavainak megfelelően (Mt 25,31—46), amelynek központi kijelentése Mt 25,40b: „amit cselekedtetek eggyel a legkisebb testvéreim közül, velem cselekedtetek;

c) van egy nagy mértékű készségük a személyes odaadásra: Severin

személyesen tárgyalt a germán fejedelmekkel, akik egyáltalán nem a tánciskolai etikett szerint jártak el, — Szent Ferenc, a „hitetlen gyaur” a szultánhoz megy, — a norvég egyházi emberek 1943-ban, amikor még nem múlt el a veszély, Zürichben nyilatkozatot tesznek, — Bonhoeffer kockáztatja a cselekvést a szabadságban, amely a koncentrációs táborban bekövetkező halálát jelenti;

d) sajnos, azt is meg kell vallanunk, hogy nem minden szent reálizálta életében Mt 25,40b-t.

VII.

A reformáció Isten ígéjének, és ezzel — így gondolta — az objektív igazságnak a jegyében állt. „Egyedül a Biblia az igazi úr és mester minden írás és tanítás fölött a földön” írta Luther.²⁰ Az Írás üzenetében különböző kijelentések vannak, amelyek nem mind rám vonatkoznak²¹ — a „kánon a kánonban” problémája (ahogyan mi nevezjük) nem volt idegen a reformáció számára. Ezt úgy oldották meg, hogy azt mondták: az a fontos, ami Krisztust prédikálja. Evangélikus értelemben a szentek kérdését is csak így lehet megoldani. Amikor ők Krisztust prédikálják, minket közelebb visznek Krisztushoz: szentek minden felekezetben; a kanonizáltak és a nem kanonizálhatók is kétségtelenül „útmutatók”, akik tiszteletre méltóak. Az útmutatókat csak akkor tiszteljük értelmesen, ha az általuk mutatott úton igyekszünk menni, és nem akkor, ha megállunk az útmutatók mellett, hogy öncélá, gondozásra szoruló kultúzi figurákká tegyünk őket. Nyilvánvaló, hogy az egyháztörténet sok korszakában fennállt az üdvtörténeti és krisztológiai vonatkozásaiból kivett szentek tiszteletének veszélye. Az is kézenfekvő, hogy ez a veszély nagyobb volt a népi kegyességben, mint a kifinomult egyházi teológiai területén. A szentek tisztelete utat nyithatott a mágikus-babonás elképzelések számára. Amikor a Mária Terézia-korabeli Bécsben Szent Urbánnak, a szőlőművelés szentjének szobrát a rossz termés esztendejében a feldühödött vincellérek egy partakba vonszolták büntetésképen, jó szüret esetén viszont megkoszorúzták és „tántorogva vezetve a vendéglőbe vitték”,²² az evangélikus keresztyén aligha érezhetett ebben valamit a Krisztusra-utalásból. Érthető, hogy a Szentháromság Istennek a szentek kultuszával való ilyen eltakarása ott jelentkezett, ahol (mint pl. a wittenbergi várban) nagy erekllye-gyűjteményt állítottak ki kegyes megtekintésre, a búcsú megszerzésére. Ezért kapcsolja össze a reformáció a szenteket szorosán Isten ígéjével: „nem a szentek tetteire, példájára és szavára kell építeni, hanem egyedül Isten ígéjére, amely nem hazudhat és nem tévedhet”.²³ A reformáció, amely sokra tartotta a szenteket mint példaképeket,²⁴ az erekllyékről nagyon keményen nyilatkozik: „A szent erekllyék. Ezekhez annyi nyilvánvaló hazugság és ostobaság fűződik, kutya- és lócsontokról, hogy e gonoszság miatt, amelyen az ördög is jót nevetett, rég el kellett volna kárhozni... különösen, minthogy Isten ígéje nélkül való, se nem parancsolt, se nem tanácsolt, egészen szükségtelen és haszontalan dolgok.”²⁵ Ugyanígy a szentek segítségülhívását is antikrisztusi visszaélésnek mondja: „Ez sincsen sem parancsolva sem tanácsolva; a Szentírásban semmi alapja, és különben is Krisztussal mindent sokkal inkább megnyerhetünk, még ha az igazán drága jó dolog volna is, aminthogy nem is az”.²⁶ „Ez emberimádás, ilyen tisztelet egyedül csak Istent illeti meg... te mint kegyes keresztyénhez illik, érettem a földön

nem csupán egyik vagy másik, hanem minden szükségemben könyöröghetsz de azért én téged mégsem foglak imádni, segítségül hívni, ünnepelni, tiszteletedre bőjtöt szentelni, áldozni, misét szolgálatni, egy szóval az üdvösségben való hitemet rád építeni, bár egyébként téged nagyon is tisztelhetlek, szerethetlek, és neked a Krisztusban köszönetet is mondhatok”²⁷ A keresztyének Isten előtt a szentek közösségében állnak: az élő és halott szentek közösségében. Segítsünkre, pénzünkre, mellékük állásra azonban az élő szentek, inséget szenvedő testvéreink szorulnak. Így kiált fel Luther: „Amit a szentekkel tenni akarunk, azt vegyük el a halottaktól, és tegyük az élőkre. Az élő szentek a felebarátaid, a mezítelenek, az éhezők, a szomjazók, a szegény emberek, akiknek feleségük és kis gyermekük van, akik gyalázatot szenvednek: rájuk fordítsd segítségedet, velük tégy jót, használd arra a nyelvedet, hogy őket mented, takard be őket köntösöddel, segítsd, hogy keresethet jussanak”.²⁸ Ami pedig a halott szenteket illeti, őket csak úgy kell tisztelni (és ők se akarják, hogy másképen tiszteljék őket), hogy „példát vegyünk róluk és kövessük őket”.²⁹ Az Ágostai Hitvallás ezt így fogalmazza: „A szentek tiszteletéről ezt tanítják: a szentekről megemlékezhetünk azért, hogy hitünkben erősödjünk, amikor látjuk, hogyan találtak kegyelmet, hogyan segített rajtuk is a hit; hogy példát vegyünk jócselekedeteikről, kiki a maga hivatásában”.³⁰

Evangélikus értelmezés szerint

a) a szent: „útmutató”, anélkül, hogy öncéllá lenne;
b) egyenlőnek kell tartani őt az egyszerű keresztyén emberrel, aki maga is közbenjáró;

c) minthelyint kell őt tisztelni, szeretni és neki Krisztusban köszönetet mondani (itt be kellene vallanunk, hogy e tekintetben a protestantizmusnak nagy adóssága van — egészen a szenteknek addig a 20. századi reneszánszáig, amely Walther Nigg nevéhez fűződik);

d) a szent cselekedeteit és tanítását buzgón követni kell, amennyiben azok Isten ígését közvetítik, de közbenjárásukat kérni nem kell.

A „szent”-nek az átalakulások korszakaiban különleges értéke van — közsímer, hogy a népvándorlás kora, amelyben Severinnek helyt kellett állnia, és hogy a szerencsétlen negyedik kereszties hadjárat kora a brutális erőszak kora volt, egyházi erőszaké is, amelyben az alázatos szegénység erőszakmentes prédikációja visszhangra találhatott.

Vajon nem élünk-e mi is átalakulás korában? Bizony, sok jel erre mutat. Evangélikus értelemben ez megfelelő idő lenne arra, hogy Szent Ferencnek Isten teremtését (és a „halál testvér”) dicsérő énekéhez csatlakozzunk, és Severinnel arra igyekezzünk, hogy rabszolgákat fel szabadítsunk és az elszegényedettek számára megszervezzük a segítséget.

Fordította: Dr. Muntag Andor

JEGYZETEK

1. Vendégelöadás az Evangélikus Teológiai Akadémián. Az 1982. május 5-én az ausztriai Enns-ben tartott katolikus—evangélikus teológusnap egyik előadása.

2. BSLK (Bekennntnisschriften der Evangelisch-Lutherischen Kirche) 21,20

3. Mt 5,48

4. Mt 26,69 k k

5. WA Br V. 153

6. Zwinglis saemtliche Werke X. 329

7. Rudolf OTTO, Das Heilige 1917

8. Caesareai EUSEBIUS Egyháztörténete V. 1

9. AUGUSTINUS Confessiones VI. 2
 10. Vö. Peter BARTON, Die Frühzeit des Christentums in Österreich (=StT I.1.1), 1975, 38
 11. De vera religione (Augustinus) 55.108 MPL 34,169
 12. MPG 35,989.589
 13. BARTON (vö. Lo. jz) 209 kk
 14. EUGIPIUS, Epistula ad Paschasium (Eugippius Commemoratorium. Szent Szeverin élete. Rudolf NOLL kiadásában 1963. 8 k
 15. Thomas v. CELANO, Das Leben des Hl. Franz v. Assisi, ed. Ph. SCHMIDT, 1919. 87
 16. Az eredetiség kérdéséhez: Theodor KNOLLE, Legendaere Luther—Worte. Luther. Mitteilungen der Luthergesellschaft 1959 III. 114—120 118 kk
 17. Commemoratorium, NOLL (14. jz) 29,1—4 (94—96)
 18. Uott 19,1—5 (84)
 19. Norwegische Kirchendokumente aus den Jahren des Kampfes zwischen Kirche und weltlicher Macht, Zürich, 1943 11 kk
 20. LUTHER Grund und Ursach... 1521 WA VII. 317,7 k
 21. LUTHER Genesis-prédikációk 1527 WA XXIV. 12,14—29
 22. Gerhard KAPNER, Barocker Heiligenkult in Wien und seine Traeger, 1978 60 k
 23. LUTHER Wider den falsch genannter geistlichen Stand... 1522 WA 10 II. 142,23—25
 24. LUTHER Sermon... aufs Fest Allerheiligen... wie die Heiligen zu ehren... Mt 22,1—14, 2. 11. 1522 WA 10 III. 400—419
 25. Schmalkaldi Cikkok BSLK 423,6—8
 26. BSLK 44,10—14
 27. BSLK 425,11—17
 28. LUTHER (vö. 24. jz) 408,1—6
 29. WA 10 III. 408,24
 30. BSLK 83 b, 1—7

Keresztyén felelősségünk az alkoholizmusban szenvedőkért

E címmel megírt szigorlati dolgozatomban részletesen foglalkoztam az alkoholizmus fogalmával, méreteivel, okaival és hatásával. Mivel ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban megfelelő szakirodalom található, nem térek ki rájuk. Inkább egy olyan kérdéssel foglalkozom munkám elején, amit a szakemberek többnyire figyelmen kívül hagynak.

Mindenképpen elismeréssel és tisztelettel tartozunk az alkohológusoknak hatalmas munkájuk és elért eredményeik miatt. Egy fontos tényezőt figyelmen kívül hagytak. Nem vették figyelembe az embernek az Istenhez való viszonyulását. Érthető, hogy ezt a tényezőt csak az tartja fontosnak, illetve csak az számol vele, aki személyesen meggyőződött Isten létezéséről. Mi, akik Isten szeretetét Jézus Krisztusban, mint minket újjáteremtő, rendezetlenségünket elrendező, bűneinket megbocsátó, gyengeségeinket és betegségeinket hordozó, bennünket újra meg újra megerősítő szeretetet ismertük meg, nem hagyhatjuk Őt figyelmen kívül.

Vizsgáljuk meg tehát az alkoholizmus okát az embernek Istenhez való viszonyának tükrében. A Biblia tanúsága szerint (Gen 1—2) a Teremtő az embert a maga képére teremtette, úgy, hogy Teremtőjével közösségben, harmóniában, boldogan éljen, igazi, teljes életet. Mint tudjuk, ez a harmónia az ember oldaláról kiindulva megszakadt, ugyanis az ember nem tűrte el maga fölött Istent, és megtagadta az engedelmisséget. E szakadás azután az ember alapvető boldogtalanságát, kielégületlenségét okozta, és okozza ma is. Az ember nagyon sokféle módon

igyekeznek ezt a hiányt — akár tudatosan, akár nem — pótolni. Tudjuk azonban, hogy ezt csak az Istennel való személyes kapcsolatfelvétellel szüntetheti meg, ahogy azt Augustinus is írja: „... nyugtalan a mi szívünk, amíg meg nem pihen Benned” (Confessiones, XIII. 9. 10.).

Ha elfogadjuk Augustinus állítását, akkor azt mondhatjuk, hogy az ember nyugtalanlansága, boldogságkeresése, illetve a hiányérzet megszüntetésére való törekvés tulajdonképpen Isten keresés. Minden olyan út az, amely a boldogság ígérését kínálja, de végül is nem adja meg azt — azaz nem jut el Istenhez —, zsákutcának tekinthető. (Amikor az emberi keresést hangsúlyozzuk, természetesen nem feledkezünk meg Istenné a kezdeményező szeretetéről, azonban most ezt a kérdést nem fejtjük ki.) Az Istent el nem fogadó, vagy róla tudomást nem vevő ember a boldogság keresésének legtöbb útját nem tartja zsákutcának. Így például a megrögzött alkoholizmusról már kénytelen belátni, hogy nem boldogít, de nagyon sok esetben nem jut el erre a felismerésre az anyagiak halmozásával, vagy a magasabb pozíció felé való törekvéssel kapcsolatban. Így alakul ki az a paradox helyzet, hogy az anyagiak, a szexualitás, vagy a karrierizmus rabságában élő ember — azt gondolva, hogy ő szabad — mély megvetéssel beszél a „gyenge jellemű”, „szerencsétlen részeges”-ről, aki az alkohol rabságában van.

Mi okozza tehát az alkoholizmust? Végős soron a bűn. Talán ez így túl általánosnak és leegyszerűsítettnek tűnik, de mégiscsak így van. Ez az állítás persze nem jelenti azt, hogy az életet sematizáljuk, vagy szimplifikáljuk, hiszen tudjuk, hogy a bűn sokszor nagyon összetett és áttekenetlen jelentkezik. (Pl. a szülők, vagy nagyszülők bűnének utódokra való kihatása.)

Itt rögtön előkerül egy kérdés, amit majd később részletesebben fogok tárgyalni. Bűn vagy betegség az alkoholizmus? Most csak annyit, hogy amíg a bűnkérdést nem vesszük komolyan, addig csak a tünetekig jutunk el és csak tüneti kezelést tudunk adni. Ha a végső ok rejtve marad, akkor lehetetlen a helyreállítás, a „gyógyulás”. Mindezt azzal az alázattal mondom, hogy tudom: egyedül Isten képes meggyógyítani, újjáteremteni az embert, mégpedig az Ó Fia által. Ugyanakkor teljes bizonyossággal is mondom, úgy, mint aki magam is átéltem, hogy Isten Jézus Krisztus által — kétezer év óta sok ezer emberrel együtt — nekem is megbocsátott, engem is megszabadított rabságomból. Hadd ragyogjon fel Isten szeretete és hadd világítson rá a későbbiekre is; Egyedül Isten képes az ember alapvető problémájának megoldására — egy alkoholista esetében is. Ő nemcsak képes rá, hanem kész is arra. Sőt! A maga részéről már minden feltételt megteremtett a bűnös ember megmentésére — tehát az alkoholizmus rabságában szenvedők megmentésére is.

Az alkoholizmus elleni harc múltjából

Már az ókorban történtek intézkedések a túlzott alkoholfogyasztás ellen. Egyiptomban II. Ramszesz fáraó Kr. e. 1350 körül ligát hozott létre az alkoholizmus ellen. A józanságot pártfogolva, a részegeskedőket megbüntették. A Biblia szabályozza az alkoholfogyasztást, és köztudott, hogy a Korán egyenesen tiltja azt.

A középkorban elsősorban az eretnek csoportok tartózkodtak az alkoholfogyasztástól, és éppen ezért néha az igazi keresztyéniséget a bor fogyasztásához kapcsolták. A korai keresztyének csak ételekhez, különösen úrvacsorához használták a bort. Persze történtek visszaélések is.

Chrysostomus és Augustinus az önkéntes lemondást dicsőítették. Az esszénusok nem használtak bort, Montanus és Mani követői, valamint a gnosztikusok a bort az ördög elemének tartották. A IV. században a Tatianus köré csoportosult szekta tagjai az úrvacsoránál is vizet használtak, és ezért az Aquarii nevet kapták. Az egyház missziói tevékenysége során találkozott a pogány népek ivási szokásaival. Eleinte jó példát mutatva a misszionáriusok nem fogyasztották italaikat, (pl. a germánok és vikingek apostolai, Bonifác és Ansgar nem fogyasztották a sört, hanem csak vizet ittak), de később átvették szokásaikat és keresztyén köntösbe öltöztetve gyakorolták azokat. A kolostorok, amelyek eleinte az aszketizmus képviselői voltak, szőlő és bor termelésével kezdtek foglalkozni és ezzel az ivás elterjedését okozták. Az előreformatori mozgalmak, pl. az albigensek a gnosztikus-manicheista háttér miatt absztinenciát követeltek. A XIII. századtól kezdve alkalmazták Európában a lepárlást. Az így nyert alkoholt ekkor még mint „Aqua Vitae”-t gyógyszerként használták, de később átterjedtek az ivási szokások az égetett szeszes italok fogyasztására is.

A reformátorok a mértéktelenség ellen prédikáltak, de nem hirdettek teljes absztinenciát. Luther erősen tiltakozott a szerzetesek érdemszerző önsanyargatása ellen. Ezzel szemben azt is mondta, hogy a sörfőzés „dögvész” Németország számára. John Knox, a skót reformátor viszont az absztinenciát hirdette. A német pietisták, Spener, Franke és Zinzendorf az élet tisztaságát követelték, de a bor mérsékelt fogyasztását nem tiltották meg. John Wesley 1743-ban állástfoglal a szeszes italok árusítása ellen. Úgy véli, a felebaráti szeretet ellen vét az, aki alkohol árusításával elősegíti testvérei romlását. (M. Voipio: The christian response to the alcohol probleme in history című előadása alapján.)

A kapitalista gazdaság kialakulásával az alkoholizmus is nagyobb méreteket öltött, de ugyanakkor mértékletességi mozgalmak is kelttek életre. Ezek többnyire keresztyén, ún. alkoholizmus elleni missziók voltak. Írországbán az ilyen missziós tevékenység hatására 1839 és 1845 között az alkoholfogyasztás 23⁰/₀-kal visszaesett. Svájcban L. L. Rochat evangélikus lelkész kezdeményezésére 1877-ben alakult meg a mai Kék-Kereszt mozgalom elődje, amely széles körű szolgálatot végez a svájci alkoholisták között. (Blaues Kreuz heute — Blaukreuz Verlag, Bern 1977. 6.)

Hazánkban a reformkor nagyjai is nyilatkoztak a nagyfokú alkoholfogyasztás ellen. Íme két idézet: „Bármennyire jövedelmezőek legyenek is a szeszfőző házak, mi mégis a pálinkát azon átkok közé számítjuk, amelyek a népen igen nyomasztóan fekszenek” (Kossuth). „A pálinkafőzés, nem tagadhatni, nagy nyereséggel jár, s még sokkal nagyobb járhat, de ugyan mily áron? Nem csekélyebbel, mint számtalan embertársaink lealacsonyításával, testi és lelki meggyilkoltatásával” (Széchenyi). (Vö.: Alkoholológia 1979. 10/3. 179.)

A munkásmozgalom is kezdetől feladatának tekintette a munkás-ság körében egyre nagyobb tömegeket érintő ártalom megfékezését. Napjainkban e téren az AEOB (Alkoholizmus Elleni Országos Bizottság) fejt ki jelentős tevékenységet, valamint az egészségügyi hálózat nyújt gyakorlati segítséget. Megemlítem még, hogy egyházunkban 1951—53. között működött egy munkaág (M. E. E. I. M. = Magyarországi Evangélikus Egyetemes Egyház Iszákosmentő Misszió néven), amely azon fáradozott, hogy az alkohol rabjait elvezesse az igazi Szabadítóhoz.

Először az alkohol — jelen esetben a bor — negatív, majd pozitív megítélését vesszük szemügyre.

Gen 9,20—21-ben arról olvasunk, hogy Noé földművelő volt és szőlőt ültetett. Ennek borától megrészegeedett és önkívületi állapotba került. Nyilvánvaló, hogy ez a történet a bor fogyasztásának veszélyéről beszél elsősorban, de ezen mégis túl mutat. Nem is annyira Noé lerészegedése áll a középpontban, mint inkább a fiainak a magatartása. Az író — úgy tűnik — „realitásként” számol a bűnös ember gyengeségével. Ezzel szemben kiemeli, hogy Hám csúfot űzött apjából, Sém és Jáfet viszont segítettek rajta, hogy ne legyen továbbra is megbotránkozás tárgya. (A történet útmutatásul is szolgálhat arra vonatkozóan, hogyan közelítsünk ittas állapotban levő felebarátunkhoz.) Ugyanakkor a 18. vers alapján tudjuk, hogy „Hám Kánaán ösatyjaként tekintendő, s ennek megfelelően mindaz a szegyetelenség, amit a történetben Hám rovására írtak, az író a kánaániakra vonatkoztatja, akikről köztudomású, hogy a kultuszi életükben a bor féktelen orgiák felidézője volt” (Jubileumi Kommentár 148.). Gen 19,30—38 (Lót és leányainak története) több exegéta szerint dionizوسي motívumokat tartalmaz, illetve szintén a kánaáni szokásokra utal.

Lev 10,8—11 a papokra vonatkozó alkoholtilalmat tartalmazza. Egyes magyarázók szerint Mózes azért rendeli el, mert Nádáb és Abihu ittasan mentek áldozni. Ennek azonban semmi nyoma sincs a történetben. A szesztilalom oka a 10. és 11. versben található: Azért nem ihatnak alkoholt, hogy meg tudják különböztetni a szentet és a közönségest, a tisztát és a tisztátalant, és hogy tanítani tudják a népet. A tiltás tehát érthető és elfogadható.

Tartalmát tekintve, a papi tilalommal kapcsolatban kell megemlétenünk a náziroknak adott utasítást. Ez Num 6,3—4-ben található. Megtiltja a bornak, sőt mindenféle szőlőből készült terméknek a fogyasztását. Ezzel kapcsolatban ki kell emelnünk, hogy a nem papi származású náziroknak bizonyoságtevő szerepük volt. Absztinenciájukkal Jahvéhoz való tartozásukat hangsúlyozták a kánaáni népek Baál-kultuszával szemben, amelyben — mint fentebb mondtuk — nagy szerepe volt a bornak, illetve más, kábulatot előidéző italoknak. Erre utalhat Hóseás következő felkiáltása is: „paráznaság, bor és must elveszi az ész” (Hós 4,11).

A következő absztinenciával kapcsolatos igehely a Jer 35,1—19. Mint tudjuk, az itt szereplő rekabíták a babiloni sereg elől menekültek Jeruzsálembe az 597-es ostrom idején. Jeremiás borral kínálja őket, de azok ösatyjuk parancsára hivatkozva elutasítják. Egyes magyarázók szerint a rekabíták egy olyan nomád törzs tagjai voltak, akik elleneztek mindenféle kultúrát, tehát a földművelést és azon belül a szőlőtermelést is. Ezzel szemben Frick (The Recabites reconsidered, JBL, Vol XC 1971. 279.) azt mondja, „hogy a rekabíták inkább vándor kovácsok voltak, mint nomádok. Mint ilyenek nem éltek házakban, nem foglalkoztak földműveléssel. A borivástól pedig azért tartózkodtak, nehogy részegen kifejegejük mesterségük titkait kívülállókknak”. (Idézi: Jubileumi Kommentár, 723.) Jeremiás nem is annyira a bortól való tartózkodásukra, mint inkább az „emberi” parancshoz való hűséges magatartásra figyel fel. Isten áldását (18—19. versek) sem egyszerűen absztinenciájuk miatt, hanem a mögötte meghúzódó engedelmesség és hűség miatt kapják meg.

Természetesen nem térhetünk ki minden igehelyre, ahol a borról

van szó. Így például nem beszélünk a borról, mint a képes beszéd egyik eszközéről, vagy a bor hatásának leírásáról (Péld 23,29—35). Két igehelyet azonban még meg kell említenünk. A Róm 14,13—23 középpontjában a felebarátunkért érzett felelősség kérdése áll. Pál itt az „erősekhez” szól, hogy ne ártsanak szabadságukkal a „gyengéknek”. Itt a szabadság tehát nem csak azt jelenti, hogy szabad vagyok valamit megtenni, pl. szeszestalt fogyasztani, hanem azt is, hogy szabad vagyok valamit nem megtenni, tehát tartózkodni valamitől. Pál szerint ennek az esetleges tartózkodásnak nem aszkézis, magamutogatás, vagy érdemszerzés áll a háttérében, hanem a felebarát üdvösségeért, tehát testi lelki javáért érzett komoly felelősség áll. Az Ef 5,18 pedig túlrózi azt a hellenista háttérrel, amelynek vallásai közül sokban volt jelentős szerepe a bornak, mint részegítő itálnak. Az extatikus állapot, amelynek egyik előidézője a bor volt, az istenséggel való kapcsolatteremtés aktusának számított. Így tehát érthető a részegséggel járó kicsapongás és a Lélekkel való beteljesedés szembeállítása.

Ha azt figyeljük, hogy hol szerepel a bor pozitív beállításban a Bibliában, először a különböző áldáskívánásokra bukkanunk. Több helyen (így pl. Gen 14,18; 27,28; 49,11; Deut 33,28; Zsolt 4,8; Ézs 36,17) a bor mint gazdag, bővülködő élet, illetve az eljövendő üdvkorszak szimbóluma. Hasonló tartalommal szerepel, amikor lakomáról van szó (Ézs 25,6 és több újszövetségi példázatban), ahol köztudott, hogy bort is fogyasztottak. Jézus éppen a lakomákon való részvétele miatt „nagyétkű és részeges” embernek nevezték. Egyes, törvénykegességre építő, adventista irányzatok ezeket a helyeket (így pl. a kánai mennyegző) úgy próbálják letompítani, hogy az ott szereplő italt mustnak tartják. Igaz, hogy bizonyos eljárással tartósított mustot fogyasztottak az ókori keleten, de nem kizárólagosan. Ezek a magyarázatok azért tartják elfogadhatatlannak a bor használatát, mert az erjedésen ment keresztül, és az erjedés az erkölcsi romlás képe. Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy ez az álláspont elveszi az alkoholos italok fogyasztásával kapcsolatos bibliai álláspont lényegét, és vakvágányra fut.

Az előbbi helyeken kívül a Zsolt 78,65 és a Zak 10,7 az Urat „bortól ujjongó hős”-höz hasonlítják. Szerepel még Lk 10,34-ben, az irgalmas samaritánus példázatában a bor mint gyógyszer, vagyis fertőtlenítőszer. A Zsolt 104,15-ben pedig azt olvashatjuk, hogy a bor „felvidámítja az ember szívét és ragyogóbbá teszi az arcát az olajnál”.

Mindezekből legelőször azt a következtetést kell levonnunk, hogy a Biblia a bort (szeszest italt) önmagában nem tartja rossznak, megvetendőnek. Isten a mi örömünkre és áldásul adta. *Nem az alkohol rossz tehát, hanem az ember él rosszul vele.* A Biblia a bor mértékletes fogyasztását nem tiltja. Mégis beszél olyan esetekről (papok, názirok), amikor a szolgálat végzése érdekében le kellett mondani az alkoholról. Úgy is fogalmazhatjuk, hogy a Biblia megjelöl olyan helyzeteket, olyan szolgálatot, amikor jobb az embernek, ha nem iszik alkoholt. Ellenkező esetben nem tudná ellátni feladatát: nem lenne hiteles a tanúskodása, vagy szabadságával mások romlását okozná. A Biblia elveti az öncélú, aszketikus tartózkodást, amelyet egyes gnosztikus szekták gyakoroltak az alkohol „ördögi” eredete miatt. Tehát végeredményben a Biblia pozitív állásfoglalású a szeszestitalok fogyasztása kérdésében. Ez alatt azt értem, hogy elismeri, megengedhetőnek tartja, sőt helyesli annak mértékkel és hálaadással való fogyasztását. A rendszeres, illetve túlzott mértékű ivást, tehát az alkoholizmust, de még az alkalmankénti lerészegedést sem igazolhatjuk a Bibliából. De ismeri azt a szabadságot is, hogy

a szolgálat, a tanúságtétel, vagyis végeredményben a felebarát érdekében megkörtöztetja magát a keresztyén ember. Mind a fogyasztás, mind a tartózkodás Isten Szentlelkének vezetése alapján kell hogy történjen. Más szavakkal: hitből kell hogy fakadjon. „Mert ami nem hitből származik, az bűn” Róm 14,23.

Bűn, vagy betegség?

Csak megemlítem négy alapvető szemlélet álláspontját: 1. Az alkoholizmus nem betegség, hanem bűn. 2. Az alkoholizmus személyes bűnnel kezdődik és betegséggel végződik. 3. Az alkoholizmus kapcsolatban áll a bűnös emberi természettel. 4. Az alkoholizmus betegség.

Milyen választ adhatunk tehát? Kétségtelen, hogy mindegyik szemlélet tartalmaz bizonyos igazságokat, de talán a harmadik hatol a legmélyebbre. Ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy a bűn és betegség nem alternatívák. A köztudatban a kettő szemben áll egymással, mégpedig így: ha valaki beteg, az nem tehet róla, nem ő a felelős érte; aki pedig bűnt követ el, az viselje a következményeit. A közfelfogás az alkoholizmust a „rossz”, „bűnöző”, jobb esetben a „gyenge”, vagy „szerencsétlen” jelzővel illeti. Ez az alapállás helytelen, mert a nem hívők, vagy csak néha lerészegedők magabiztos, a másik embert méla undorral lenéző magatartásról tanúskodik. A magát jónak tartó ember ítélkezése ez. A másik oldalon sokan igyekeznek betegnek tekinteni az alkoholistát. Ebbe az irányba mutat az utóbbi évtizedben elterjedt „betegség-konceptió”, amelyet a szakemberek előszeretettel hangoztatnak. Tény az, hogy ez a felfogás, a köztudatban levő, közömbös, lenéző, ítélkező magatartással szemben progresszív, mert felelősséget érez az alkoholista iránt, mint beteg iránt, és a lehetőségeknek megfelelően mindent megtesz a beteg meggyógyításáért. Mi keresztyének azonban — annak ellenére, hogy értékeljük bizonyos pontjait — mégsem vehetjük át teljes egészében ezt a „betegség-konceptió”-t. Ezt a fogalmat orvosi szempontok alapján, nem pedig keresztyén-etikai megfontolások alapján dolgozták ki. Nem várhatjuk tehát tőle, hogy olyan állásfoglalást tartalmazzon, ami nem esik bele egy nem keresztyén szemléletbe. Ha a betegség-konceptió szélesebb körben való alkalmazását nézzük, azt látjuk, hogy olyan gondolkodást alakít ki, amely felmenti az alkoholistát felelőssége alól, és arról igyekszik meggyőzni, hogy csak egy „sajnálatos” betegségbe „sodródott” bele. Ezt a nézetet másképpen így lehetne megfogalmazni: A magát is jónak tartó ember mondja az alkoholistának: „Te is ugyanolyan jó, és rendes ember vagy mint a többiek, csak beteg.” És ezután megkezdődik a harc. A „harc Góliáttal — parittyá nélkül”. Ez a megfogalmazás Levendél László könyvében (Az orvos látóhatára — Bp. 1980.) „Az alkoholizmus ellen” című fejezet alcímeként szerepel. Hogy a szerzőnek milyen gondolatai voltak a képpel kapcsolatban, azt nem tudom, de talán nem erőltetés, ha egy kicsit elemezzük ezt a képet. Dávid parittyája a kövekkel, neveléses eszköz volt a hatalmas, nagy erejű Góliáttal szemben. A harc mégsem az előzetes esélyeknek megfelelően végződött. A hit, az Istenben való bizalom a „világ fiai” számára csak egy ilyen jelentéktelen, sőt neveléses „eszköz”, ezért félredobják. „Hogyan is lehetne ma parittyával támadni Góliát ellen?” „A hit régi, elavult dolog, ma már más eszközökkel harcolunk” — mondják. A harc eredményességét látjuk, amikor a gyógyult alkoholisták számarányát vizsgáljuk. Ez az eredmény óriási ráfordítások mellett is minimális. Mindezt nem fölülnyes kritikával, hanem alázattal mondom. De Góliátot

csak parittyával lehet legyőzni. Ez éppen olyan bolondság sokak számára, mint az, hogy az ember Jézus Krisztus kereszthalála által nyerhet igazi, teljes, értelmes és örökéletet. Bárki kezdjen el harcolni „Góliát” ellen, ha nem veszi kézbe „Dávid neveléséges parittyáját” — legyen akár „keresztyén” is — vagy még valami más fegyvert is használni akar, elveszti a csatát. E rövid kitérő után még annyit, az alkoholista bűnös is és beteg is. Minden embert bűnösnek és „beteg”-nek mond a Biblia. Az, hogy külsőleg is nem vagyunk egy szenvedély rabjai, az nem változtat a lényegen. Tudjuk azt is, hogy Jézus Krisztus hordozta a mi betegségeinket, és bűneink büntetése rajta van. Éppen ezért van lehetősége, és lehet reménysege minden alkoholistának is a szabadulásra és gyógyulásra, ha azt Jézus Krisztusnál keresi.

Absztinencia vagy mértékletesség?

Olyan kérdéshez érkeztünk, amelyet nagyon sokan félreértenek és ezért az alkoholizmus elleni harcot (helyesebben az alkoholistákat mentő szolgálatot) eleve valami életidegen, külön emberek által űzött „hobby”-nak tekintik.

Miért van szükség absztinenciára, az alkoholtartalmú italoktól való teljes tartózkodásra? Nem elég, ha azt elérjük, hogy az alkoholista csak mértékkel igyék, s aki még nem alkoholista az eddig is mértékkel és csak néha ivott? Nos, először is azt kell mondanunk, hogy egy alkoholista számára a gyógyulás útja csak az absztinencia lehet. Ez szakemberek által megállapított, orvosilag igazolt tény. Mi áll e megállapítás háttérében? Tudnunk kell azt, hogy az alkoholizmus kritikus fázisának első lépése a kontroll elvesztése. Amikor ez bekövetkezik, az alkoholista a későbbiekben már nem képes megítélni, hogy mennyit ivott, illetve, hogy egy bizonyos mennyiség elég lenne. Ahhoz lehetne ezt hasonlítani, hogy egy melegvíz készítő berendezés hőszabályozója elromlik és ezért mindig túlmelegíti a vizet. Ez előbb utóbb teljesen tönkreteszi a berendezést. Ezért az ember kicseréli a rossz hőszabályozót egy új, működőképes alkatrészszel. Igen, ezt egy gép esetében megtehetjük, de az ember esetében nem. A kontroll elvesztése az agykéregben olyan elváltozásokat okoz, amelyeket nem lehet regenerálni. A megoldás tehát — példánkhoz visszatérve —, ha kikapcsoljuk a készüléket az áramkörből. Ha ezt nem tesszük, biztos, hogy kárt okozunk. Tudom, hogy minden példa sántít valahol, de talán segíti a megértést. Igaz, tudunk esetekről, amikor Isten szabadító ereje annyira átfomálta alkoholistákat, hogy később teljesen közömbösek lettek az alkohol iránt, de nem ez az általános. A legtöbb esetben tehát a megszabadult alkoholistáknak életük végéig tartó absztinens életet kell vállalniuk megmaradásuk érdekében. Azért hangsúlyozzuk az életfogytiglan tartó absztinenciát, mert tudunk olyan esetekről is, hogy megszabadult emberek húsz, harminc év absztinencia, illetve alkoholisták mentésében végzett szolgálat után egy pohár szeszesital elfogyasztása miatt visszaestek és súlyos alkoholmérgezést kaptak. Ezen esetek figyelmeztetnek bennünket arra, hogy gyógyult alkoholistát semmilyen körülmények között, még egészen kis mennyiségű alkohollal sem szabad kínálnunk, vagy ivásra biztatnunk.

Egy alkoholizmusból gyógyult ember absztinenciája tehát belátható, de miért van szükség arra, hogy mértéklet tartani tudó emberek is absztinensek legyenek? Nos ezzel a kérdéssel kapcsolatban több pontot is meg kell vizsgálnunk. Vajon nem ellenkezik-e Isten igéjével a

teljes absztinencia? Ugyanis Jézus is ivott bort, például a kánai menyegyzőn, tehát nem volt absztinens. Sőt ellenségei éppen szabadsága miatt támadták. (Falánknak, borivónak, bűnösök barátjának nevezik.) Valóban: Jézus nem tilalmakat hirdetett, hanem megmutatta, hogy a világ javaival hogyan lehet szabadon élni. Ez a szabadság azonban kétoldalú: szabadság valaminek a visszautasítására is. Amint azt már előbb mondtuk, a Biblia elfogadja az absztinenciát, ha megfelelő háttére van. Ez a háttér lehet az istentiszteleti szolgálat (papoknál) és Istenről való bizonyosságtétel (náziroknál). Látjuk azt, hogy már az Ószövetségben is az Isten által elrendelt absztinencia a felebarát érdekeit, javát szolgálja. Az Újszövetségben méginkább kiütközik ez. (1Kor 10,23–38; Rm 15,1–3). „Senki se a maga javát keresse, hanem a másét” (1Kor 10,24). Ez a kérdés kulcsa. Ha valaki az absztinenciájával — akár tudat alatt is — önmagát akarja mutogatni, vagy magát ezzel másoknál különbnek tartja, az téves úton jár. Viszont el kell fogadnunk azt is hogy valaki valóban őszinte belső indítékkal, a másik ember javát szem előtt tartva vállalja az absztinenciát.

Hogyan lehet a másik ember javára valaki azzal, hogy absztinenciát vállal. Tegyük fel, hogy egy olyan emberről van szó, aki „erős” (Rm 15,1), tehát képes határt szabni az ivásnak. Ez azt mondhatja a gyengének: „Miért nem tartasz mértéket? Látod, én képes vagyok rá!” Ezzel szemben ezt is mondhatja: „Mivel te nem tudsz megállni a második pohár után, inkább, én sem iszom, nehogy ezzel (a szabadságommal) téged elindítsalak a lejtőn, vagy rosszra vigyelek.” Nos, melyik a krisztusi magartás? Az első a maga erejét és hasznát nézve a „gyenge” fölötte áll és kioktatja, számon kéri: „Miért vagy ilyen szerencsétlen?” A másik önként szolidaritást vállal a gyengével és felebarátja érdekében inkább nem iszik. Krisztus szolidaritást vállalt velünk, bűnösökkel, nekünk is ezt kell tennünk embertársainkkal, nem sajnálva még az áldozatot sem.

Mégegyszer hangsúlyozom, hogy nem öncélú aszkézisről beszélek, sokkal többről van itt szó. Az aki alkoholisták között végez szolgálatot, tudja milyen nagy jelentősége van ennek a szabadultakkal vállalt szolidaritásnak. Ugyanakkor alkoholisták, de nagyivók, vagy rendszeresen ivók között pedig tanúságtétel lehet ez az életforma: „Krisztus megelégit, úgy hogy alkohol nélkül is tudok örülni, sőt teljesebb az öröm, mint alkoholos állapotban.” Fontos még figyelnünk arra, hogy az absztinenciát nem tehetjük senki számára kötelezővé — kivéve az alkoholistákat —, hiszen éppen ez az az életmód, amit nem lehet kényszerítésből vállalni. Csak önként, saját meggyőződésből szabad elindulni, mégpedig csendes és nem hivalkodó magatartással.

Feladataink és lehetőségeink

Vannak feladataink, ez kétségtelen, hiszen ahol baj van, ott segítségre is szükség van. Nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy hazánkban ezen a területen nagy baj van. Most igyekszünk egészen közel jönni a hétköznapokhoz és megmutatni, hogy mik egy keresztyén ember, illetve a keresztyén emberek feladatai az alkoholisták mentésében. Együttal rá szeretnék mutatni a lehetőségekre is, mert vannak lehetőségeink is, csak talán nem használjuk ki őket eléggé. Feltáratlan lehetőségeink vannak egyéni, gyülekezeti és társadalmi szinten. Ahhoz, hogy ezeket a lehetőségeket feltárjuk vagy esetleg újabbakat teremtsünk, fel kell vennünk a harcot a közönnel, a nemtörődomséggel, a „nekem jól van, ahogy van”

szemlélettel. Ugyanis mindezek önmagukban és másokban jelentkező hatalmas akadályt jelentenek. Mindez végeredményben az „énünk”-ből fakad. Ha az „énünk” uralkodik, ha az határoz meg mindent, akkor az önzés, a saját hasznunk keresése, a kényelemszeretet, elért pozíciónk féltése stb. lesz jellemző az életünkre. Óriási lehetőségünk azonban az, hogy megtérhetünk és hogy Jézus Krisztus újjászüli minket. Jézus Krisztus golgotai győzelmének személyes átélése azt is jelenti, hogy Ő legyőzte az énünket is. Mindez hétköznapi valósággá is válik, ha hajlandók vagyunk azt „halálba” küldeni (Rm 6,2—11). Ez az első lépés és ha ezt megtesszük, akkor Krisztus diadalra vezet bennünket és felhasznál mások megszabadításában is.

a) Megelőzés

Senki előtt nem kétséges, hogy legideálisabb egy betegséget megelőzni, vagy legalábbis a kezdeti időszakban megfékezni. A megelőzés, a prevenció a szakirodalomnak is egyik fontos fogalma. De hogyan vehet ebben részt a keresztény ember? Az első, hogy mi magunk újjászületett és felelősséget hordozó emberek kell hogy legyünk. Emellett nyilvánvalóan szükségünk van bizonyos ismeretekre az alkoholizmussal kapcsolatban. Tudnunk kell annak hatásairól és veszélyeiről. Személyes beszélgetéseinkben természetesen módon kell beszélnünk arról, hogy az embernek nincs szüksége arra, hogy pótszerekkel tegye boldoggá magát. Krisztusra kell mutatnunk, aki megadhatja azt, amit sem az alkohol, sem semmi más nem képes megadni. Nem elég tehát fiataloknak — akik még nem isznak, vagy csak most „kóstolgatják” —, csak az alkoholizmus veszélyeiről beszélnünk, hiszen a tiltás az ellenkező hatást is elérheti. Pozitívumot, tehát a teljes, az igazi, az értelmes, a megelégedett, örömben gazdag életet kell feltárnunk előttük, tetteinkkel és szavainkkal egyaránt.

A családnak köztudottan meghatározó szerepe lehet egy ember életében. A szülőktől látott példa egész életre szóló alapelvvé válhat, akár negatív, akár pozitív. Nem tudok, nem is akarok receptet adni. Mégis tény az, ha a gyermek a szülői házban az alkoholtól való szabadságot tapasztalja, és esetleg azt látja, hogy egy születésnapot vagy akár más ünnepet alkohol nélkül is jó kedvben és meleg légkörben lehet eltölteni, szinte védőburkot jelent a fiatal számára. Persze nem állítom, hogy ennek ellenére ne juthatna veszélybe az ilyen légkörben felnőtt ember is.

Fontos és széles körű szerepet játszhat a megelőzésben a gyülekezet, mint közösség. Megemlítem a lelkész ezirányú feladatait, de hangsúlyozom, a gyülekezet nem azonos a lelkésszel. A gyülekezet csak akkor tehet valamit, ha tagjai újjászületett, élő, szolgáló tagok. Fontos, hogy már gyermekeknek és konfirmandusoknak beszéljünk az alkoholizmus veszélyeiről. Tehát már gyermekkorban el lehet kezdeni. Az természetesen igaz, hogy a felnőttek esetében — különösen borvidéken — sokkal aktuálisabb ez a kérdés. Egy diakóniai napot vagy szeretetvendégséget jól felhasználhatunk, hogy megszólaltassuk Jézus Krisztus szabadító evangéliumát, mely az alkoholisták felé hangzik. Sajnos azt kell mondanunk, hogy gyülekezeteinkben ilyen irányú tevékenység szinte alig van, pedig az alkoholizmus szedi az áldozatait, és még nem is válogat a templombajárók és az ateisták között. Éppen ezért kellene sokkal határozottabban és előzékeny szeretettel megszólalnunk. Persze nemcsak a gyülekezet keretein belül, hanem azon kívül is.

b) Az alkoholistákhoz való viszonyulásunk

Vannak esetek, amikor akarva, akaratlanul találkozunk alkoholos mámorban levő emberekkel. Mit szabad, illetve mit kell ilyenkor tennünk? Először is elsősegélyben kell részesítenünk. Ez azt jelenti, hogy mindent megteszünk azért, hogy lehetőleg többet ne igyon. Amennyiben az lehetséges, jó ha otthonába tudjuk segíteni és átadjuk családtagjainak. Igaz, sablonok nincsenek, de általában nem ilyen helyzetben kell az evangéliumot hirdetnünk, annak ellenére, hogy az ittas ember az átlagosnál nyitottabb és közlékenyebb. Amennyiben nem zárkózik el előle, józan állapotban kell felkeresnünk és beszélgetni vele.

Külön kérdés az, amikor egy alkoholista anyagi segítségért fordul hozzánk. Nem biztos, hogy a pillanatnyi segítség valóban javára válik. Általános szabály az, hogy pénzt semmilyen indok mellett sem szabad adnunk. Még akkor sem, ha éhségére hivatkozva kéri.

Fontos arra is figyelni, hogy ne kezdjük el „foglalkozni” alkoholistával csupán szánalomból, humánumból, jószívúségból. Miért? Azért, mert ha nem Isten indítására és az Ő bölcsessége alapján gondozunk egy alkoholistát, akkor önmagunkhoz kötjük. A mi jóságunkhoz, szánalmunkhoz, szeretetünkhöz. Mindez azért rossz, mert saját jóságunk stb. alapján olyan kép alakul ki az alkoholistában rólunk, hogy mi „jósándékú”, „meggyűrhető” emberek vagyunk. Azt pedig tudjuk, hogy egy alkoholista mire képes pár forintért, ha „szomjas”.

c) Misszió az alkoholisták között

Sokan talán idegenkednek a fenti megfogalmazástól. A „misszió” szót általában a középkori egyházi gyakorlathoz kapcsolják, vagy egyszerűen a gyarmatosítás előfutárának tekintik. Az ilyen értelmű misszióra a Biblia alapján kell nemet mondanunk, de azért ez még nem jelenti azt, hogy magát a szót eleve kizárjuk a használatból. Különbösen szándékosan nem a „szolgálat” szót használom. Miért? Krisztus Mt 28,18—20-ban, a missziói parancsban tanítványait küldi, hogy tanítvánnyá tegyenek minden népet. Nagyon aktuális ma ez a parancs, amikor azt látjuk, hogy a keresztyének csak névlegesen azok. Nem is csoda, hogy a Jézus Krisztust be nem fogadó „keresztyén” nem tudja „megtartani” azt amit Krisztus parancsolt. Hiába mondjuk neki: „szeress, szolgálj, légy szabad önmagadtól!” — nem megy. Előbb tehát valóban tanítvánnyá kell lennünk, illetve másokat tanítványokká kell tennünk és ezután beszélhetünk nekik arról, hogy szolgáljanak a felebarátaik között.

Krisztus küld bennünket a világba, küld bennünket az alkoholisták közé is. Semmilyen szolgálatot, — így az alkoholisták közötti munkát sem lehet függetleníteni a missziói munkától. Sőt, éppen ez az a pont ahol „valamit” mondhatunk. Ha ez a „többségünk” nem lenne, kár volna szólnunk, mert az egészségügyi szakemberekhez képest csak diétáns műkedvelők lennénk.

Nem gondolom azt se, hogy az „antialkoholista misszió”-nak valamilyen nagyszabású — a megtérésre hívó szolgálattól független mozgalomnak kellene lenni, amiben az is résztvesz, aki nem akar. Sokkal inkább azt kívánom, hogy egy olyan, egyedül az Úrnak elkötelezett kis „csapat” legyen, amely csendben, Isten akaratára figyelve és az Ő erejére támaszkodva dolgozik. Csak így lesz része ez a munka Isten világot átfogó tervének: „Mert Isten akarja, hogy minden ember üdvözljön és az igazság ismeretére eljusson.” 1Tim 2,4.

Kiss Péter

Örömhír a gyermekeknek

Életünk Isten kezében

1. Aldjon meg téged az Úr (4Móz 6,22—27)

Kapcsolatteremtés

Feltételezhető, hogy a gyerekek ismerik az „áldás” szó valamilyen jelentését. Gondoljunk a köszönésben még ma is gyakran előforduló formáira! Segíthetünk olyan módon is, ha úgy közeledünk a fogalmi tisztázáshoz, hogy megkérdézzük: mikor és milyen formákban szoktunk egymásnak jót, szerencsét és sikert kívánni. Meghúzhatjuk a határvonalat, illetve megfogalmazhatjuk az áldás többletét. Segítségül hívhatjuk himnuszunk kezdő mondatát is.

Mindezek mellett a leghitelesebb kapcsolatteremtő képnek az lát-szik, hogy aki valakit nagyon szeret, annak az életét sikerben és eredményekben gazdagnak kívánja látni. Édesanya amikor iskolába indítja gyermekét, meleg szavakkal biztatja: vigyázz magadra, légy ügyes és hozzáál jó jegyeket! Ez nemcsak azt jelenti, hogy abban a percben gondol gyermekére, amikor elindítja, hanem napközben sokszor átfut a gondolatain: mit csinálhat most? Az igazi áldó szavakat mindig kíséri és meg is előzi a féltés és a törődés. Isten szeretetéből élünk. Az ő szeretetének jele az áldás.

Téma

„Aldjon meg téged az Úr!” Egész keresztyén életünket átöleli ez a mondat. A keresztelés szentségénél már felhangzik, a konfirmációi oltárnál megerősítve ismétlődik, életünk utolsó óráján szintén felhangozhat. Úgy csendül fel, mint egy imádság. Benne arra kérjük Istent, hogy velünk legyen. Segítsen meg minket. Valakinek az életére ezekkel a mondatokkal Isten segítségét és támogatását kérjük.

Az áldás egyértelműen jót jelent. Nagyon világosan mutatja ezt az, ha ellentétére, az átokra gondolunk.

Szükségünk van az áldásra abban az értelemben is, ahogyan Luther tanít az áldásról. Ezen keresztül újra megerősít az Isten és figyelmeztet arra, hogy életem sohasem nélküle, hanem mindig vele telik. Az események mögött mindig ott van az ő jóindulata és vezetése. Ezért olyan nagy kincs egy áldó mondat, mert jelzi újra, mint egy emlékeztető jelzés, hogy nem kell félnem az élet problémáitól, sem ellenséges indulatoktól, mert ő velem van. Ezt nem szabad könnyen elfelejtenünk.

Isten fölöttem elhangzó áldása egyben figyelmeztet arra, hogy én is áldás legyek mások számára. Szülőknek, lelkészeknek, felnőtteknek ne csak gondot vagy többlet terhet jelentsek, hanem örömet és segítséget. Aldjon meg téged az Úr, hogy te is áldás lehess! Az áldás egyben mindig továbbmutat, nekünk kell továbbsugároznunk és vinnünk ebben a világban Isten szeretetét. Nemcsak szavakkal, hanem cseleke-

detekkel is. Isten áldását elfogadni azt is jelenti, hogy másoknak továbbadom azt. Nemcsak magamnak veszem csupán, hanem környezetem számára is. Aldjon meg téged az Úr! Mi talán így is fogalmazhatnánk: ne félj semmitől és senkitől, mert Isten ma is, téged is épp úgy szeret, mint engem.

A közvetítés

Régebben dunántúli családoknál, ha az idős nagyapa nagyon beteg volt és már közel volt a halála, maga köré gyűjtötte egész családját és egyenként elkészönt minden rokonától. Ilyenkor sohasem azt ismételte el, amit ő tett egész életében, hanem arról beszélt személy szerint minden családtagjának, hogy ki mire vigyázzon és hogyan éljen, ha már ő nem lesz közöttük. Majd mindegyik rokont megcsókolta és úgy köszönt el, ahogyan még ma is sokan köszönnek: Isten áldjon! Egy ilyen „Isten áldjon!”-köszönést bizony sokáig magán hordozott a fiú vagy az unoka. Vissza-visszagondolt azokra a mondatokra és az utolsó, áldó köszönésre. Nem egyszer egész életre szóló hatása, ereje volt egy ilyen áldásnak.

Még nehéz helyzetben is, el kell hangzania sokszor az áldásnak. Erre példa az énekeskönyvünkben megtalálható ének Dietrich Bonhoeffer-től (355. számú). A második világháború pusztításai közepette, megálázva, megcsúfolva, életveszélyben ő mégis a jövőre, az utána élő gyermekekre, fiatalokra gondolt:

„Áldó hatalmak oltalmába rejtve
Csak várjuk békén mindazt, ami jó.
Mert Isten őriz híven reggel, este,
Ő hű lesz, bármit hozzon a jövő”.

Ebből az áldó énekből, amit nem sokkal a kivégzése előtt írt, egész mai keresztyénségünkre érvényes áldás cseng. Azóta is hány reménytelen sorsú embertársunk ezen a földön éppen ebből merített biztatást és erőt. Egy egész nemzedék tanulta meg ebből az énekből Isten áldásának értelmét és tartalmát.

Beszélgést segítő kérdések

Hol hallható mai szakaszunk vasárnaponként?

Hol hallottatok a bibliai történetekben eddig áldásról?

Milyen ünnepélyes alkalmakon hangzik el a templomban áldó mondat?

Mivel áldjuk meg a kisgyermeket a kereszteléskor?

Mit mondunk a fiatal párnak esküvő alkalmával a templomban?

Keressetek Bibliátokban olyan verseket, amelyeket el tudtok képzelni valamilyen alkalomra jókívánságnak vagy biztatásnak!

Próbáljatok megfogalmazni egy-egy óhajtó mondattal imádságot édesanyátok, édesapátok, testvéretek életével kapcsolatban!

Tanuljuk meg!

„Áldjon meg téged az Úr és őrizzen meg téged!”

Jézus amikor kisgyermeket vittek hozzá, így áldotta meg őket: „Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket és ne akadályozzátok őket, mert ilyenek az Isten országa” (Lk 18,16).

2. Félelem és bizalom (5Móz 5,23—33)

Aktualitás

Ez a bibliai szakasz Isten és az ember kapcsolatáról árul el két kulcsszót. Gyermeknek épp úgy, mint felnőtteknek örökké izgalmas kérdés, hogy milyen módon szabad Istenre gondolnunk és hogyan élhetünk naponta élő kapcsolatban Istennel. A sokat emlegetett „belső szoba” kifejezést kell itt gyermek nyelvre fordítanunk. Nem nehéz a dolgunk, hiszen épp a gyermekek azok, akik a legmerészebb formában tudnak imádkozni és a legnagyobb dolgokat merik kérni Istentől. Ebben meg kell erősítenünk őket, de segíteni kell azt is, akinél ez nincs így. Segítenünk kell a gyerekeket, hogy nagyon közvetlen Isten-képet ismerjenek meg. Azt az Istent, aki mindenre kíváncsi, akinek minden fontos a mi apró életünkben.

Olyan esemény ez a bibliai szakasz, mint amikor valaki arra kap feleletet, hogy Isten látható-e vagy sem. Hihetetlen félelemben élt Izrael népe éppen azzal a tudattal, hogy ha valaki meglátja Istent vagy a hangját hallja, azonnal elég és nem él tovább. Most más történik. Az a pillanat, amikor felfedezik, lehet hallani őt és nem kell elpusztulni. A gyermekek sokszor talán a neveltetés miatt, úgy képzelik el Istent, mint aki erős, hatalmas és iszonyatosan megbünteti a gonoszokat és a rosszakat. Rettegni kell előtte és menekülni tőle. A félelem feloldása a feladatunk és a biztatás ebben a történetben is. Ott aktuális ez a történet, ahol a gyermekek tele vannak félelmet okozó képzetekkel és fantázia-történetekkel. Éppen a mai film és információs áradat miatt ismerik a szorongást. Istentől pedig bizalmas, bátorító és életet jelentő információ érkezik. Még a Tízparancsolat is ilyen körülmények között jött az emberhez.

A történet

Nehéz évek kínozták Izrael népét az egyiptomi fogság ideje alatt. Az út sem volt egészen könnyű Egyiptomtól a Vörös tenger partvidékén a Sínai hegyig. Kifáradt a nép a szolgátságban. Sok munka. Rengeteg nélkülözés. Óriási elnyomás. Mindezek élő emlékként ott voltak a szívekben. Szétvert sereg. Hogyan lehet ebből rendezett nép? Ki segít rajtuk? Hogyan lesz egyszer már nyugalom és békeség? Egy ígéret azonban sokak emlékében ott volt. Isten azt ígérte, hogy előttük megy. Nem hagy el minket! Megmutatja az utat. Ez az ígéret tartotta a lelket az emberekben. Ez az ígéret segített akkor is, amikor már-már meg akarták támadni Mózesét, hogy nem is jó vezér, nem érti meg igazán a népet. Mózes is egy gondolat vezérelte: Isten a kellő pillanatban megmutatta eddig is, hogy mit kell tenni. Így fog cselekedni ezután is.

A Sínai hegy végre látható. Sokan felsóhajtottak, amikor ide érkeztek. Egy 300 kilométeres út után végre látni a hegycsúcsot. A Sínai hegy itt különös jelzést kap. Isten találkozni akar vele. Itt a Sínai hegy tetején. Ennyire közel jönne? Sokaknak azonnal az jutott eszébe, hogy ez már a vég. Itt ér el minket Isten büntetése. Nem lesz tovább. Óriási lángoszlop borítja el a hegyet, füst és sötétség. Nem marad itt élve egyetlen ember sem, mert nem maradhat életben ember akkor, amikor Isten így beszél. Az emésztő tűz elpusztít minden élő. Menjen csak Mózes egyedül a hegyhez és beszéljen ő a mi nevünkben! Gyors

fogadkozás és megszületett a döntés: amit csak Isten kér tőlünk, azt mi mind megteesszük, csak mondja el Mózesnek. Mindez azzal a tudattal hangzott el, hogy úgymint büntetni fog minket Isten. Mózes pedig a legmeglepőbb mondattal tér vissza. Hallotta Isten a nép hangját. Minden helyénvaló, amit mondtak. Bárcsak mindig ilyen engedelmisséggel és tisztasággal járnának a földön! Akkor mindig jó dolguk lenne. Mózesnek már csak össze kell foglalnia, mi az, amit Isten kér a néptől, mert óriási örömet jelentett ez a fordulat. Büntetés helyett dicséret. További félelmek helyett biztatás. Mózes elmondja a tíz parancsolatot, majd hozzáteszi: mindenben ezen az úton járjatok, mert akkor jó dolgok lesz a földön és békességben, sokáig élhettek.

Izrael népe sokszor gondolt vissza erre a nagy találkozásra. Mi is erre gondolhatunk, mert a mi életünkben is lényeges és biztos alap az emberi élet tisztaságához és megőrzéséhez a Sínai hegynél átvett parancsolat gyűjtemény. A büntetés helyett bizalmat kapott nép ettől kezdve nagy lelkesedéssel látott hozzá az otthonok felépítéséhez, a gyermekek neveléséhez és nem feledkeztek el megköszönni Istennek, hogy így cselekedett velük.

Kérdések

Miért volt olyan fontos esemény a Sínai hegynél való találkozás? Mire számított Izrael népe ennél az eseménynél?

Mi vezette Mózeszt Egyiptomból elindulva a Sínai hegyig?

Mit jelentett a Tízparancsolat egy szétvert, sokat szenvedett népeknek?

Hogyan oszlott el a félelem a nép tagjaiban?

Miért féltek az Istennel való találkozástól?

Miért gondolhatunk mi is erre az eseményre?

Elmélyítést segítő anyag

Mit jelent egy gyermek és szülő kapcsolatában az az esemény, amikor megérdemelt pofonok helyett biztató szavak hangzanak el? Milyen óriási bizalom ébred abban a pillanatban! Ha a félelmek helyére odakerül a bizalom, igazán őszinte és tartós kapcsolat születik. Hányszor felejtünk el imádkozni vagy megköszönni valamit Istennek! Ő pedig most is, ezek után is felénk fordul. Hányszor káromoljuk és szennyezzük be a nevét! Ő türelemmel, most is meghallgatást ígér.

Beszélgetés

Mondjatok példákat arra, hogy nagyon rosszra, büntetésre számítottatok és helyette biztatást kaptatok! Volt-e olyan eset az életetekben, amikor valakinek nem büntettétek meg azt a tettet, amit ellenetek követett el, hanem inkább a barátságokról biztosítottátok? Mikor kezdtetek el bízni valakiben? Tudtok-e bízni abban, aki szigorú hozzátok, de még sohasem tett ellenetek semmit?

Tanuljuk meg

Bárcsak mindig ilyen lenne a szívük és félnének engem és megtartanák parancsolataimat!

3. Választás jó és gonosz között (5Móz 30,11—20)

Aktualitás

Már a legkisebb gyermek is forgatja fejében az élet és halál nagy, filozófiai kérdését. Ismerünk mindannyian olyan történeteket, ahol fiatal korú gyermekek önkézükkel vetettek véget életüknek. Ennek a bibliai szakasznak aktualitása ott kereshető, ahol megszólal a biztatás: válassz az életet! (5Móz 30,19 b) Nagyon korán elkezdődik az a folyamat, amelyben kialakul egy gyermek belső lelkivilágában az életigenlő vagy a lemondó szemléletet. Nem lehet elég korán a felnőtteknek odafigyelniük arra, hogy gyermekek előtt őszintén valljanak ebben a kérdésben. A jó és gonosz párosítás a mai életben világosan találkozódik az élet és halál párosítással. Hiszen ahol tisztességben és békeességben folyik a családi vagy társadalmi élet, ott van igazán lehetőség az életre. Ahol pedig már gyermekek kényyszerülnek arra, hogy szüleiik veszekedését, válási jeleneteit végigszendjék vagy békétlenség viharában éljenek, ott gyorsan találják szembe magukat a pusztulás és a halál eseményével. Újsághírek épp úgy, mint a televízió híryanaga állandóan közvetíti azt a valóságot, hogy ember képes a gyilkosságot, a pusztítást, a tömegmészárlást vagy az önpusztítást választani az élet, a gyógyítás és a béke helyett a egész lakott földön.

Téma

Válassz az életet! Nemcsak a felnőttek meséje, hogy sorsdöntő lehet az „első nap az iskolában” vagy az a perc, amikor először vagyok hanyag és lusta egy egész életre kihat. Ugyanígy igaz, hogy a gyermekek mindent meghatározhatnak a későbbiekre nézve. Egészséges testalkat titka a sportolás, vidám felnőttek sokat játszó és felszabadult öröme képes gyermekekből válnak. Életigenlés is csak ott alakul ki, ahol már a bölcsőben azt érzi a gyermek: érdemes élnem, mert szeretnek és az életemet akarják. Isten nem a halál Istene, nem egy félelmetes pusztító és ítélő erő, hanem — mint a felelősségét szeretetben gyakorló szülő — ő csak az életünknek és a javunknak örül igazán. Ezt igazolja a deuteronomiumi módszer is. Isten két dolgot ad elénk, de azt szeretné, ha mi a jót választanánk a rosszal szemben. A végső nagy választás azonban mégis úgy van, hogy ha Istent választom, akkor választom igazán az életet és a jót.

A tanítás:

Mit szerettek többször hallani a születeiktől és a tanáraitoktól: Jól van, nagyon helyesen viselkedsz. Nincs semmi probléma veled. Vagy: Már megint mit csináltál? Hogyan lehetsz ilyen durva és rossz? Nem tanultál! Rendetlen vagy! Megbízhatatlan vagy! Ugye kellemesebb többször hallani az elsőt? Mit hallotok ti többször? Ahhoz azonban, hogy dicséretet kapjatok, kell tudnotok, mit szeretnének látni születeik. Ismermi kell az ákaratukat és a várakozásukat. Az iskolában pontosan oda kell figyelni arra, amit a tanárotok mond, mert csak így tudjátok teljesíteni a kérését. Ezeknek a várakozásoknak könnyű eleget tenni, hiszen születeik, tanáraitok jót és hasznosat kérnek tőletek. De ha az életben körülnéztek és átgondoljátok mindazt, amit iskolán és családi

életen kívül tapasztaltok, számos rossz eseménnyel, gonoszsággal fogtok találkozni, pedig a legtöbb esetben lehet választani. Választani lehet például azt, hogy idős családtagokat ápoljuk, segítjük és szeretjük vagy szidjuk és nem törődünk velük. Választani lehet, hogy a munkahelyén valaki becsületesen dolgozik és felveszi a fizetését vagy innen-onnan kéreget, előbb-utóbb lop és így akar megélni. Lehet otthon megtanulni az anyagot és ötosre felelni, de lehet puskázni a szomszéd füzetéből és elégtelent szerezni.

Mit gondoltok, honnan tudja az ember, mit kíván tőle Isten? Emlékeztek még a Tízparancsolatra? Ez is választás elé állít minket. Megtanulom és próbálok megtartani vagy meg se tanulom, meg sem ismerem, így aztán meg sem tarthatom. Ugye milyen jó lenne, ha azt mondhatnánk magunkról, hogy minden parancsolatnak eleget tettünk? Mózesnek, akit most már több történetből is megismertetek, így mondta Isten: eléd adtam a jót és a gonoszt. Te azért válaszsd az életet! Az életet pedig és a jót csak úgy választhatjuk, ha Isten parancsolatait megtartjuk, ha szeretjük őt és azokat az embereket, akik körülöttünk élnek.

Elmélyítést segítő mondatok

„Lásd, eléd adtam ma az életet és a jót, de a halált és a rosszat is” (5Móz 30,15).

„Válaszd hát az életet, hogy élhess te és utódaid is” (5Móz 30,19 b).

„Szeresd az Urat, a te Istenedet, hallgass szavára és ragaszkodj hozzá, mert így élhatsz és így lakhatsz hosszú ideig a földön” (5Móz 30,20).

Ötletek

Vannak jó utak és rossz minőségű utak. Mennyire kellemetlen ott autóval vagy kerékpárral jární, ahol gödrök vannak! Nagy a balesztveszély is. Milyen jó egy jól megépített autópályán simán, zajtalanul, jól ellenőrzött gépkocsival utazni! Életünk is egy út. Rajzoljuk fel egy papírra, hogyan szeretnénk ezt az utat megtervezni és megépíteni! Írjuk oda azt, amire úgy gondolunk, hogy széppé teheti utunkat és jelöljük meg a veszélyt jelentő erőket is! Végül egy táblán gyűjtsük össze a gyermekek által felírt fogalmakat!

Segítség

Volt Jézusnak egy tanítványa, akit Tamásnak hívtak. Jézus egyszer ezt mondta tanítványainak: „Ahova én megyek, oda ti tudjátok az utat”. Erre Tamás így válaszolt: „Uram, nem tudjuk, hogy hová megy, honnan tudnánk akkor az utat?” Erre mondta Jézus a híres feleletet: „En vagyok az út, az igazság és az élet” (Jn 14,6).

4. Magasztaló imádság (5Móz 32)

Aktualitás

Nagyon kiveszöben van a hála és köszönet érzésének kifejezése a gyermekekben. Sok a parancsszerű kérés, ugyancsak sűrűn fordul elő a követelés. Ritkán természetes az, hogy amink van vagy amit

éppen kaptunk, jóleső, spontán köszönésben is értékeljük. Szülők felé hiányzik a gyermeki közeledésnek az a formája, amely hálás, tiszteli a szüleit azért, amit tesznek érte és képes megköszönni mindazt, amit kap. Kevés gyerek áll fel úgy az asztaltól, hogy megköszönje édesanyjának az ebédet. Kevés gyerek rohan egy ajándék átvétele után ahhoz, akitől kapta, hogy megköszönje. Inkább elmerül a játék megfigyelésében és értékelésében. Nem mindig az ajándékozóknak van szüksége a köszönetre, inkább annak, akit megajándékoztak. Hiszen az egyetlen, amit az ajándékért tehet, az egyetlen „ellenszolgáltatás”, amit adhat, ennyi: köszönöm. Imádságainkban is több a kérés, sőt a követelés, mint a hála és a köszönet. Pedig de sok megköszönni való van az életünkben! Nem tanulhatják meg elég korán a gyerekek, hogy az imádság nem kérések gyűjteménye csupán. Imádkozni azt is jelenti, hogy észrevettem, felfedeztem a szeretetét, és ezt meg akarom köszönni. Elmondani a jót, kifejezni az örömet, örülni az életben mindannak, ami szépen és jól sikerült, ez is imádság.

Téma

Mindazt, ami velünk történik, Istennek köszönhetjük meg. Mózes Izrael népét a legbonyolultabb körülmények között vezette. Személye és képessége segítette ebben. Sikeres napokat élhetett át. Ki tudta hozni a népet a szolgaságból. Büszke lehetett volna a Sínai hegyen lejátszódott eseményekre. Arra is, hogy milyen nehézségek között érkeztek meg a megígért földre. Büszke lehetett volna magára. Nagy egyéniség volt, akihez egy nép életének eseményei kötődtek. Személyes sorsa is bővülködött titokzatos, megmagyarázhatatlan pillanatokban. Már az is különleges esemény volt, ahogyan megmaradt az élete és ahogyan fölnevelkedett. Kiszolgáltatottság és menekülések, szenvedések és küzdelmek mind voltak az életében. Utolsó énekében a végső tanulságot mondja el. Ez az utolsó ének pedig egy magasztaló zsoltár. Életében bármi történt, az mind Isten műve volt. Nemcsak saját életéről vallja és éneklie meg ezt utolsó napjaiban, hanem Izrael népének sorsáról is. Büszkeség és önhittség ellen ez az igazi gyógyszer. Nem önmagát, nem is embereket dicsérni, hanem Istent. Méghozzá minden eseményért és mindenért, ami csak érte egy földi élet során. A zsidó nép nagy alakja egyetlen tanulságként akarja átadni a fiatal nemzedéknek: „Hú az Isten, nem hitszegő, igaz és egyenes Ó” (5Móz 32,4 b). Érti, hogy hamarosan befejeződik földi élete, de még ilyen helyzetben is csak Isten hűségéről és szeretetéről énekel. Kietlenből és semmiből, a teljes kilátástalanságból emelte ki Isten a népet és úgy védte, úgy óvta, mint a szeme fényét. Mindig gondja volt rá. Úgy kezdődött a nép története, mint amikor a sas kirebbenti fiókáit és ott repdes felettük, mindenre felügyel és figyel. Vigyázni kell, mert a jó napok, a jólét nagyon veszélyes ellenség. Könnyen elfeledkezhet ember az Istenről. Minden átalakulhat és minden változhat Mózes vallomása szerint, csak egy az állandó, hogy Isten kezéből nem eshet ki az ő népe.

Mit taníthatunk meg Mózes éneke alapján?

Kis „teológiai szótárt” lehetne elkészíteni a gyermekekkel együtt arról, hogy milyennek ismerte meg Mózes egy élet tapasztalatával Istent. Milyen jelzőkkel mutatja be Istent?

Hűséges — mert nem fordult el sohasem népétől.

Igazságos — mert ezt mutatta meg Izrael útja és vándorlása.

Gondoskodó — mert pusztában épp úgy, mint tengernél megvédte népét.

Elrejtőzködő — mert a népben nincs igazán hűség, ezért próbára teszi őket.

Könyörülő — mert bár ellene fordult a kiválasztott nép, ő mégis megbocsátott neki.

Élő — nem élettelen szobor vagy tárgy, mint a többi istenek. Olyan Isten, aki beszélgetett Mózesrel, vezette őt, „össze is zúzta, de meg is gyógyította”.

Ezeknek a jelzőknek a segítségével juthatunk el odáig, hogy aranymondásként megtaníthatjuk a gyermekeknek az egyik legszebb hitvallást, amelyet Mózes énekében így találunk meg: „Lássátok be, hogy csak én vagyok, nincsen Isten rajtam kívül. Én adok halált s életet, összezúzóok és gyógyítok, nincs ki megmentsen kezemből” (5Móz 32,39).

Mai alkalmazás

Egy nap olyan kicsiben, mint egy emberi élet ideje. Reggel új erővel és tervekkel születünk, ébredünk, délelőtt dolgozunk és tanulunk, délután és este közeledtén a családban beszélgetünk, majd megváltoztathatatlanul ott a sötéttel közeledő este és vége a napnak. Jó, ha minden este átgondoljuk azt, amit tettünk, ahogyan éltünk iskolában és otthon, utcán és barátok között. Jó, ha mindezt csendes imádságban elmondhatjuk Istennek. Mózes az élete végén arra figyelt, hogy mindent megköszönjön Istennek. Csak Istent tudta dicsérni mindazért, ami történt vele. Az lenne az illő és a méltó, hogy esténként a mi imádságunk is a köszönet szava legyen. Egy kis magasztaló ének. Cél lehet előtűnünk, hogy rávezessük a gyermekeket arra, hogy ne múljon el nap hálaadó imádság nélkül. Illusztrációs segítségül felhasználhatjuk Gerhardt Pál szép esti énekét (113. sz.).

Kérdések

Mit mondott el ebben az imádságban Mózes?

Kiről szólt Mózes utolsó magasztaló éneke?

Mit szoktatok imádkozni esténként?

Feladat

Próbáljatok megfogalmazni és leírni egy olyan imádságot, amelyben minden mondat Istenről, nem a kívánságainkról és óhajainkról szól!

Szabó Lajos

Mi az Úrnak szolgálunk Józsúé 24,14—18

Előzmények

Isten népe megérkezik Kánaánba. Megérkezik, de ezt nem saját erejének köszönheti. Sok próba, sok nehézség, sok akadály volt az úton, mégis megérkeznek, mert az Úr így tervezte ki. Az Isten nekik adta ezt a földet. Ez érezhető az Úr szavaiból: „földet adtam, amin nem ti dol-

goztatok, várost adtam, amit nem ti építtetek stb.". Érdem nélkül lett az övék mindez. Nem azért, mert olyan kiváló nép lettek volna. Egyedül Isten szeretete az, ami miatt hozzájuthattak ehhez a jó adottságokkal megáldott földhöz.

Mindennek következménye a 14. versben olvasható felhívás: „Most azért az Urat féljétek és szolgáljátok tökéletesen és igazán!” Van miért Isten szolgálatába szegődni. Textusunk utolsó mondata az összefoglalás, a súlypont, ezért most ebből kiindulva próbáljuk megérteni a mai igé üzenetét!

Mi az Úrnak szolgálunk

„Mi” — a többes szám első személy nagyon fontos ebben a mondatban. Jelzi azt, hogy csoportmunkáról van szó. Az Isten szolgálatában sohasem járunk egyedül. A keresztyénséget nem egyedül kell megélnünk. Nem vagyunk magányos Robinsonok, Isten nem hagy egyedül a szolgálat útján. Ez sok helyzetben adhat erőt, adhat vigasztalást, adhat lendületet. Ugyanakkor azt sem szabad elfelejtenünk, hogy a „mi” az „én”-ekből tevődik össze. „Én és az én háza[m] népe.” Ilyen elvont fogalom, hogy „mi” nem létezik. Mindig egyes emberekből, hús-vér személyekből áll össze a csapat. Amikor Isten hívó szava szól, amikor az Ő szolgálatába akar állítani, akkor egyes-egyedül nekem kell eldöntennem, hogy igent mondok-e.

Vannak az életben bizonyos korok, bizonyos helyzetek, amikor még helyettünk döntenek. A gyermekkor is ilyen. Nem kérdezik meg, hogy mit akar a gyermek enni, hová akar menni nyaralni, melyik iskolába szeretne járni. Mindezeket a dolgokat eldöntik helyette a szülei.

Aztán elkezdődik az önállósodás, s többé nem a felnőtt dolga, hogy mindenben döntsön. Az érettség bizonyos szakaszában a gyermek már képes megítélni tetteinek, választásainak következményét, s ezek szerint tud dönteni. Vannak olyan személyes döntések életünkben, melyeket senkire se ruházhatunk át. Ilyen a párválasztás, és ilyen az Istennel való kapcsolatunk is. Nekünk magunknak kell eldöntenünk, hogyan reagálunk az Isten hívására, s hogyan válaszolunk. Még egy szempontból érdekes ez a rövid „mi” szócska: bármennyire is személyes döntésünket várja az Úr, jó tudni, hogy van, aki példát mutasson. Akinek életén le tudjuk mérni, hogy mit jelent az Úr követségében járni.

Tegyük most a hangsúlyt a mondat második szavára: az „Úrnak”! Józsué igen demokratikus ebben a beszédében: „ha nem tetszik nektek, hogy az Urat szolgáljátok, válasszátok ki még ma, hogy kit akartok szolgálni”. Válasszatok, hiszen az Urat szolgálni nem kényszer!

Az egész élet választások sorozata. Már a kisgyermek kiválasztja játékaik közül a legkedvesebbet, pajtásai közül a barátot, a felnőttek közül azt, aki neki a legszimpatikusabb stb. Sok a kényszer is életünkben, vannak meg nem változtatható adottságok, de az emberre mégis a választás a jellemző. Isten szabad akaratra teremtette az embert, s ezért nem akarja, hogy az Ő követése kényszerré váljék. Tudjuk saját életünkben, hogy mi a különbség a választott cselekvés és a kényszer között. Össze sem lehet hasonlítani, hogy mennyivel több kedvvel és energiával fogunk neki olyan dolgoknak, amiket mi magunk választottunk.

Józsué korában és helyzetében sem volt természetes, hogy az Úrnak szolgáltak, s ma sem az. A mi világunkban is sokféle istent imádhathat-

nánk. Nagy a konkurenciája Istennek. Nagyon sok más lehetőség kínálta magát. Ezért olyan hangsúlyos a mondatnak ez a szava: az Úrnak!

S végül nézzük a harmadik súlypontos kifejezést: *szolgálunk*. Nem nagyon szeretjük ezt a szót, hiszen a szolgásra emlékeztet. Mi szeretünk szabadok lenni, szabadon élni. Nem szeretünk senkit szolgálni, hát még kiszolgálni! Csak egyet ne felejtünk el: Isten szolgálatába önként, saját elhatározásunkból lépünk. Istent szolgálni nem azt jelenti, hogy egy zsarnok kénye-kedve szerint kell élnünk. Az Ő szolgálatát azt jelenti, hogy emberek közé küld az Ő világmegváltó üzenetével, az Ő legnagyobb örömhírével: emberek figyeljetelek, van megoldás az életekete! S bár sokszor nem hallgatják meg az emberek Istennek ezt az örömmüzenetét, újra meg újra elő kell vele állnunk, hogy minden ember számára megnyíljon az út a teljes, boldog, örök élet felé.

Hogyan kövessük?

1Sám 1, 2, 3, 4

Bevezetés

Ismételjük át a múltkori óra egyetlen összefoglaló mondatát: „Én és az én házam népe az Urat szolgáljuk!” Minden szó magyarázatra, jelentésére térjünk ki!

Az Úr szolgálatában nagyon sokan indultak el a történelem folyamán, s indulnak el ma is. S ahogyan Isten az embereket különbözőnek teremtette — az Ő követésében is nagyon sokféleképp járunk. A kijelölt 4 fejezetben is többféle „szolgával” találkozunk. Vegyük őket sorra!

Anna

Ez az asszony az Úrban bíz. Nincs könnyű dolga, hiszen környezete csúfolja, amiért nincs gyermeke. Az Úrtól eredő megérdemelt csapásnak tartják ezt — s ő mégis az Úrban bíz. Nem volt könnyű — s ma sem az — emberek ellenére, s a látszat ellenére Istennek hinni. Ez valami olyan végső bizalmat jelent, amit szüleink iránt érzünk. Főleg kisgyermekekre jellemző, hogy bárki, bármit mondjon is — amit az apu, vagy anyu mond — az a helyes, az az igaz. Nem számít a látszat, nem számítanak az érvek — az a fontos: tudom, hogy a szüleim nem csapnak be!

Anna annyira komolyan bíz imája meghallgatásában, hogy már a leendő gyermek további sorsáról is intézkedik: az Úrnak ajánlja fel. Isten meghallgatja a kétségbeesett jajok közt fogant imát — fiúgyermeket ajándékoz Annának. S most jön a meglepetés: Anna tényleg lemond a gyermekéről s átadja az isteni szolgálatnak (mi is így tettünk volna?). Betartja ígéretét, ami a jelen helyzetben nem könnyű. Tudatában van annak, hogy az Úr csodat művelt vele — meghallgatta kérését s teljesítette azt. Tudja, hogy ezért „tartozik” az Úrnak. Ma sem könnyű az életünkben meglátni azt a valamit, vagy valakit, amivel vagy akivel az Úrnak tartozunk. Két vonás az, amit Anna Isten-szolgálatában kiemelnek:

1. csak az Istenben bíz,
2. tudja, hogy mivel tartozik az Istennek.

Ő a várva-várt gyermek. Édesanyja már pici korában a pap gondjaira bízta. Gyermekkoráról igen szűszavúan tudósít a Szentírás. Csak annyit tudunk: az Úrnál növekedett, végezte szent szolgálatát.

Elhívási történetében maga az Úr szólítja meg személyesen. Ez ritka volt akkor, s ritka ma is. Az Isten módszerei különbözőek. Lehet, hogy ma nem halljuk a hangját, hanem más módon adja értésünkre, hogy szolgálatába hív. (Mivel ez a téma mindenkit személyesen érint — kitérhetünk néhány példára. Isten minden egyes ember számára kitalált valami módszert, hogy megragadjon. Istennek nagyobb a fantáziája, mint a mienk...)

A lényeg az, hogy *Isten szólít!*

Sámuel azonnal engedelmeskedik: „Szólj Uram, mert hallja a te szolgád!”

Mi nem vagyunk mindig ilyen készségesek az Úr szolgálatára. Úgy teszünk, mint aki nem is hallotta a hívást. Az Úr követének lenni ugyanis nem mindig a legkényelmesebb dolog! Sámuelre is nehéz feladatot bíz, és sokszor ránk is (külön beszélhetünk a gyermekeknek arról, hogy Jézus sem ígért soha könnyű életet követőinek — de boldog, teljes életet igen!).

Eli fiai

Sámuel történetében mellékszereplők, de talán nem árt figyelniük a viselkedésükre. Sokszor a mellékszereplők életének üzenetét könnyebben „fogjuk”, mert még nem olyan ismertek. A két fiú gonosz dolgokat művel. Csupa olyant, amit az Úr nem akar. Ma is lehet így élni, sokan meg is teszik, meg is tesszük. Nem érdekel az Úr elképzelése, én megyek a saját fejem után. A fiúk tudják, hogy Istennek nem tetszik az életük, mégsem változtatnak rajta. Ez egy lehetőség, egy út az Istenhez való viszonyunkban, hiszen Isten senkit sem kényszerít az Ő követésére. Választhatjuk az engedetlenség útját is, noha sok örömünk úgy sem lesz benne. Isten sem hagyja sokáig szó nélkül, ha rossz vágányra kanyarodunk.

Eli

Ő tudja, szívében őrzi, mi az Úr szerint való. Figyelmezteti fiait, hogy forduljanak vissza az Úrhoz.

Sámuel az elhívás éjszakája után nem meri továbbadni a kemény üzenetet. Eli bátran kéri a teljes igazságot. Megdöbbenően tömör a válasza: „Ő az Úr, tegye, amit jónak lát.” Hatalmas mondat ez, főleg, ha átgondoljuk, hogy fiainak halálát is jelzi az Úr. Nagy alázat, óriási hit kell ennek a mondatnak a kimondásához. Belátni bűneinket, vagy a ránk bízottak bűneit, s elismerni helyzetünket: mi semmik vagyunk, Ő az Úr!

Összefoglalás

Minden szereplőt csak felvillantottunk, de arra talán jó volt, hogy észrevegyük: az Úr követése, szolgálata sokféleképpen végbemehet. Vajon a mi életünk melyik típushoz hasonlít? Istentől kell erőt kérnünk ahhoz, hogy a Neki tetsző utat tudjuk választani.

Isten mércéje

Isten új királyt választ, de Sámuel még Sault pártolja. Megpróbál ellenvetést találni, de aztán rájön, hogy az Úrral nem lehet szembe szállni. Ha egyszer az Úr mást választott ki, annak biztosan megvan az oka. Engedelmesen indul tehát, hogy megkeresse a 'kiszemelt embert. Amikor Isai bemutatja fiait, kiderül, hogy más az emberi és más az isteni mérce. Sámuelnek már az első fiú is tetszik, de a kiválasztás joga egyedül Istené. Nem a jó megjelenés, a rendezett külső számít. Isten szempontjából csak a szív tisztasága a döntő. Végignézeti Sámuellel Isai összes fiát, de egyikre se mondhat igent, mert az Úr Dávidot szemelte ki. Végül ő is megérkezik, és Sámuel megkapja a feladatot: „Kend fel, mert Ő az!”

„Az Úr Lelke”

A „koronázási” szertartás csattanója egyetlen rövid megjegyzés: „Az Úr Lelke szállt Dávidra és attól kezdve vele is maradt.” Mit jelent ez? Itt valami komoly, nagy eseménynek vagyunk tanúi: Isten egy egyszerű pásztorgyereket választ ki, hogy népének királya legyen, és mégis látszólag semmi nem változik. Dávid őrzi tovább a nyáját, amíg Saul emberei meg nem keresik őt. Külsőleg semmit sem látunk, a családban sincs különös szerepe Dávidnak, pedig ő az eljövendő király. S vajon ő maga, hogyan vett tudomást erről a váratlan eseményről? Mennyit értett meg a rábízott feladatokból, hiszen még gyermek volt? Számptalan kérdés, amire nem tudjuk a választ. Csak egyet tudunk: az Úr Lelke vele volt. S talán ez a legtöbb, amit az Úristen adhat. Külső színpompá, látványos királyavatás nélkül egyszerűen Lelkét adja. Isten szolgálatahoz ez a legfontosabb „kellék”. Nem a felnőtt értelem, nem a kiművelt fej, hanem az Isten Lelke!

„Veled mindig győzhetek!”

A kijelölt ige második fele, a jól ismert Dávid és Góliát történet. Most a követés, az Isten szolgálata szempontjából próbáljuk megközelíteni.

Dávid felháborodik azon, hogy valaki az ellenség soraiból gyalázní meri az élő Isten seregét. Mi, mai keresztyének képesek vagyunk még ilyen felháborodásra? Zokon vesszük-e, ha valaki az osztálytársak, barátok, ismerősök közül csúfolódik Isten nevével, Isten ügyével, a keresztyén hittel, vagy elengedjük a fülünk mellett?!

Dávid elszánta magát a harcra, de felettségei nem akarják engedni. Fiatal korára és harci tapasztalatlanságára hivatkoznak. Dávid nem hagyja annyiban. Gyermek még, de az Úr Lelke van vele! Szilárd az elhatározása, a hite! Nem saját furfangosságára vagy esetleges szerencséjére hivatkozik, hiszen ezzel úgysem győzne meg senkit. „Az Úr, aki eddig megmentett, most is megment”. Erre a hitre nem lehet észérvekkel felelni. Saul, a király is kénytelen meghajolni Dávid szándéka, kérése, hite előtt.

Tudunk-e még ilyen tiszta szívből hinni Isten erejében, nagyságában? Elhiszük-e, hogy Isten lehetetlen helyzetben is megmenthet?

Merünk-e szinte az ésszerűtlenségig Istenre hagyatkozni bizonyos kérdésekben? Dávid tökéletesen biztos abban, hogy az Úr erejével mindenre, az emberileg lehetetlenre is képes.

A két kijelölt történetet ez fogja össze: „Az Úr Lelke Dáviddal volt.” Ez azt jelenti, hogy többre volt képes, mint amennyi saját erejéből telt volna. Ezt az üzenetet kell ezen az alkalmon nagyon komolyan vennünk. Mit jelent ez a mi életünkben, a gyermekek életében?

Az Úr ereje, jelenléte nehéznek talált próbákon is átlendíthet. A legyőzhetetlennek hitt feladatot is van reményünk leküzdeni, ha az Úr Lelke van velünk.

Ehhez az a szilárd meggyőződés kell, ami Dávidban megvolt. Biztosnak kell lennünk abban, hogy az Úr Lelke velünk is van. S abban is, hogy Isten nemcsak Dávidot tudta kiszabadítani az oroszlán karmából, nemcsak Góliát legyőzéséhez adott erőt, furfangot, hanem ma is új és jó megoldásokat talál számunkra is. A mi Istenünk találékony Isten, és mai nehéz helyzetekben is tud kiutat mutatni. Bárcsak mi is tudnánk ilyen mai példákat sorolni saját életünkéből.

Isten szolgálatában és követésében nem ritkán találkozunk kényes nehéz helyzetekkel, s ezért állandóan szükségünk van arra a biztos tudatra, hogy Isten Lelke velünk van, hogy Isten kihúzhat a legnehezebb helyzetből is. Dávid történetéből elég, ha ennyit jegyzünk meg: az Úr ereje megsokszorozza a mi erőnket, a mi találékonyágunkat, a mi szeretetünket és hitünket. Ahogy 208. énekünk utolsó sorában vallunk erről: „Veled mindig győzhetek!”

A bűnös-kiválasztott 1Sám 11, 12

Ellentmondás?

Hogy fér össze a címben ez a két kifejezés: bűnös, és kiválasztott? Hiszen a legtöbben úgy gondoljuk, hogy Isten az arra méltókat választja ki az Ő szolgálatára... Hogy a bűnösöket akarja megváltoztatni a kiválasztottak által. S hogy mégsem egészen így van — erről tudósít Dávid és Betsabé története.

Dávidot Isten a nép egyszerű fiai közül választotta ki, mert úgy találta, hogy többre képes, mint a nyáj őrzésére. Igen megtisztelő feladatot kapott: Isten népének királya lett. Isten kiemelte környezetéből, megváltoztatta életét, de ember voltából nem tudta (s nem is akarta) kiemelni. Dávid igazi ember, akiben nemcsak isteni vonások vannak, hanem Adám óta a megromlott ember vonásai is. Ez a kettősség minden ember sajátja, s ez alól Dávid sem kivétel, noha Isten egyik „kedvencének” ismertük eddig.

Az Úr szolgálatában áll Dávid, s mégis rossz útra tér. Elcsábítja egyik katonája feleségét. S nem elégszik meg ezzel, hanem még arról is gondoskodik, hogy Uriást minden feltűnés nélkül eltegye láb alól. Az emberek előtt fedezi magát, hiszen nem ő öli meg vetélytársát, csak éppen elintézi, hogy a legveszélyesebb helyre kerüljön a harcban. Lát-szólag törvényesen szerzi meg Betsabét feleségének, de Isten nem lehet becsapni. Egy egész fejezeten keresztül csak a bűneset leírását találjuk, s szó sincs arról, hogy Isten hogyan vélekedik a dolgokról. Csak a fejezet utolsó mondata jelzi, hogy itt távolról sincs minden rendben. „Az Úrnak nem tetszett, amit Dávid elkövetett!” — olvashatjuk.

Ennek következménye, hogy az Úr elküldi prófétáját Dávidhoz, aki egy példázattal áll elő. Dávid figyelmesen hallgatja végig a gazdag és szegény ember meséjét, s szörnyen fel van háborodva a gazdag ember viselkedésén. Az igazi meghökkenés azonban akkor következik, amikor Nátán felfedi a példázat igazi mondanivalóját: Te vagy az az ember! Itt kezd igazán izgalmassá lenni a történet. A Biblia történetei önmagukban is érdekesek, de izgalmassá akkor válnak, ha észrevevesszük: rólunk szólnak, nekünk szólnak. Amíg csak meseként hallgatjuk, szépek és érdekesek. De előbb-utóbb rá kell döbennünk, hogy Isten minden egyes történettel, beszéddel, tanítással minket akar célbavenni. Minket akar megváltoztatni, a mi életünk mérlegét akarja visszabillenteni, hogy az isteni vonások kerekedjenek az emberi vonások fölé. Ez nem megy mindig simán. Dávidnak nagyon is kemény leckét ad az Úristen: el kell, hogy veszítse a bűnös kapcsolatból származó fiát. Dávid az Isten kiválasztottja, de ő sem cselekedhet felelőtlenül, Isten tetszésének ellene. Nem is vitatkozik Isten kemény ítéletével — hiába is alkudozna —, hanem beismeri bűnösségét.

„Vétkeztem az ÚR ellen!”

Talán az egész történet csúcspontja ez a tömör mondat. Ez az, amit a jelen történetben meg kell tanulnunk Dávidtól: megtalálni a reális helyünket az Istennel való kapcsolatunkban. Ismerős a dávidi mondat? Nekem rögtön a tékozló fiú szavai jutnak eszembe, aki megtérve az atyai házba így kezdi bűnvallását: „Vétkeztem az ég ellen...”

Azzal kezdtük az órát, hogy megkérdőjeleztük a címet: bűnös kiválasztott? Igen! A kiválasztott is lehet bűnös, mert ember. De mivel tud Istenről, nem kell végképpen bűneibe süllyednie. Alázatosnak kell lennünk, s rádöbbenünk arra, hogy minden egyes bűnünkkel Istent szomorítjuk el, Őt bántjuk meg.

Összefoglalás

Az Úr szolgálata, amint négy héten át láttuk, igen sokféle lehet. Sokféle ember, sokféle feladat. De az a fontos, hogy az Úr ugyanaz. Isten minket is megszólított, hiszen azért vagyunk itt a gyermekbiblia-órán. Sok-sok gyermek közül kiválasztott. Méltónak talált arra, hogy szolgálatba hívjon. Ez nem azt jelenti, hogy minden kísértéstől, bajtól megvéd. Ez csak azt jelenti, hogyha elbotlunk is, Isten lehajol hozzánk, és megpróbál felemelni. Isten hajlandó megbocsátani, ha elismerjük bűnösségünket. Ismeri az embert — hisz Ő teremtette —, mégis szereti!

Bűnös kiválasztottak vagyunk valamennyien. Istentől kérhetünk erőt arra, hogy kiválasztottságunkhoz méltó, az Istennek tetsző életet éljünk.

Gáncs Péterné

Exegetikai megjegyzések

Pfundsack írja a „Kampf um Gott” c., az Illés-történeteket végigmagyarázó igehirdetésgyűjteménye bevezetőjében, hogy „Illés az Ótestamentum világának egyik leglenyűgözőbb alakja. A nagy próféták sorában az első, akinek élete és munkája világos körvonalakban ábrázolódik ki. Isten élő valóságát hirdeti. Üzenetének középpontjában Isten él, s áthatja egész gondolkodását, beszédeit és cselekvéseit”. Majd később: „És mégis megmarad olyan embernek, mint amilyenek mi vagyunk. Küzd kétellyel, megpróbáltatással, kísértéssel, vívódik a maga szívének és korának kérdéseivel”. Az Újtestamentum felől is fontos a történetek megismerése, ugyanis több mint harmincszor említi Illést az ŰSZ. A formális hasonlóság mögött mély tartalmi összefüggés van. Nemcsak Illés és Jézus, hanem minden idők olyan emberei között, akiknek életművére ez jellemző: „Harc Istenért”. Pfundsack: „Illés és Jézus összehasonlítva az Istenért vívott küzdelemben”.

Nagyon nehéz katechetikai kérdés, hogy ebből a szellemi küzdelemből mi tartozik a gyermekekre? A „Hitünk és életünk” 54. oldalán foglalja össze az Illés-történeteket, I. Királyok 17—19. És mit összegez a „Tudod-e?” rovatban? Csak ennyit: „Baál is azt jelenti, hogy úr. A pogányok hívták így isteneiket”. Hát többek között ezért nehéz e történetek katechetikai feldolgozása.

1. A történet megismertetése.

Bevezetésként utaljunk arra, hogy új nevekkal és fogalmakkal találkozunk, ismerkedünk a mai órától kezdve. Új nevek. Például: Illés. Amikor gyermekektől kérdeztem, hogy hallották-e már ezt a nevet, még a kisebbek is kórusban mondták a népszerű beatzenekar névadóját. — Van ilyen személynév is. — Új fogalmak. Például a próféta. Ehhez a Konfirmációi Kátét vegyük segítségül, nem-konfirmándusoknak is olvassuk fél a 19. kérdésre adott felelet első részét. Egyébként ahányszor csak alkalom adódik rá, már kisebbeknél is idézzük a Konfirmációi Kátét, hadd ismerkedjenek vele.

A 17. fejezet megadott tematikája: „Illés, az Istenre hagyatkozó próféta”. E fejezet 3 történetében tulajdonképp a Gondviselés jellegzetes munkáját ismerhetjük fel. Három részre tagolódik a fejezet: 1—7, 8—16, 17—24. A fejezetben belül a 17,10—14 perikópában is szerepel, a Gyülekezeti Segély vasárnapjára adott igékben. — A 15. verset „Bizalom és áldás” címen Hastings gyermekeknek feldolgozta, „Isten napjai” c. könyve 112—116. oldalán. — Az 1—7 versek magyarázatához felolvashatjuk Scheiber Sándor: Folklor és tárgytörténet c. nagy munkájának I. kötetéből a 114. oldalt; azokat a történelmileg számon tartott eseteket gyűjti össze, melyekben híres embereknek a hollók általi táplálásáról van szó a hagyomány szerint.

Mondjuk el ezek után röviden, színesen a 3 történetet, egyszerűen egymás után, megszakítás nélkül. Menetközben ne tegyünk fel kérdéseket, a részletekkel kapcsolatos fent idézett magyarázatokra is a történet elmondása után gondolhatunk, ha szükségesnek látjuk.

A történet elmondását követő éneklés után próbálkozhatunk a történet feldolgozásával, visszakérdezésével. Ahhoz, hogy a történet má-

sodik vagy harmadik részét esetleg dramatizálással adják elő a gyermekek, ehhez tkp már nagyon jól kell ismerni a történetet, egészen részletekig menően.

2. A történet visszakérdezése

A történet jobb megismerése és elmélyítése érdekében nagyobb egyszerű és hasznos a következő, játékos módszer: Ha a gyermekeknek van Bibliájuk, akkor ez megkönnyíti a feladatot; ha nincs, akkor gépeljünk le megfelelő példányban hosszabb részleteket a 17. fejezetből, adjuk a gyermekek kezébe és máris kezdődhet a verseny. Mondjunk a történetből szavakat vagy mondatrészeket, természetesen össze-vissza, ezzel a kérdéssel: „Melyik versben van ez: kifejezés: És a patakából ivott?”; vagy: melyik versben van ez: cselekedjél a te beszéded szerint?”. Minden egyes kérdésnél a gyermekeknek át kell futniuk szemükkel az egész fejezetet. Tapasztalatom szerint igen jó és hatékony módszer ez hosszabb szentírási szövegek megismertetésének. Kisebbség és nagyobbak szinte megunhatatlan örömeiket lelik a játékos versenyben.

3. A történet tanulsága

Csupán 1—2 mondattal foglaljuk össze a történetek tanulságát, üzenetét. Illés próféta e történetekben Isten gondviselő szeretetét tapasztalta meg. Szívének eleve meglévő bizodalma és a sorozatosan megtapasztalt vezérlés és szeretet segítette őt abban, hogy minden útjában Istenre hagyatkozó legyen. A történetek szerint e magatartásnak hármass lépcsőzete van. Ezeket a kifejezéseket írjuk fel táblára vagy rajzlapra, gyermekek is írják le füzetükbe, jól megkülönböztethetően:

Istenre hallgatott
Istennek engedelmeskedett
Ő is segített másokon

Ha valaki Isten gondviselő szeretetét meg akarja tapasztalni, szükség van erre a hármass lépcsőzetre, egyik sem nélkülözhető. Az Istenre hagyatkozás ezt jelenti. Nem passzív semmittevés, hanem aktív kapcsolat Istennel és a szeretet gyakorlása mások felé. Ezt egy életre szólan meg kell tanulniuk a gyermekeknek, mert különben rosszul értik az Isten gondviselését és szükségképpen csalódnak teszik ki szívüket.

4. Aranymondás

Meggyőződésem, hogy „aranymondás” címén legtöbbször felesleges a konkrét történeten vagy igén kívül bármely más történetből vagy igéből idézni. Ez a paradox leginkább igei tanításoknál ütközik ki. Egy igét, melyet egy órán át tanítunk, teljesen felesleges „megfejezni” egy futólag idézett más igével. Amit tanítunk, végezetül az legyen az aranymondás is. Történeteknél is legtöbbször maradjunk meg a történet keretein belül. Nincs olyan története a Szentírásnak, mely ne kínálna aranymondásul valamely hasznos és megszívlelendő igét. — Jól járható út az is, hogy a történetből a gyermekek maguk válasszanak aranymondást, ezzel is újra az egész történet átolvasására készítjük őket. És amit ők választanak, természetesen adott esetben a lelkesz finom irányításával, azt minden bizonnyal szívesebben tanulják. Végezzünk szűrőpróbát azzal a kérdéssel, hogy ebben a 3 történetben kinek

melyik mondat tetszett leginkább és főleg, hogy miért?! Jellemző dolgok is napvilágra bukkannak. Volt a későbbi fejezeteknél olyan eset is, hogy valamelyik gyermek a Baál papok tömeges lemészárlását választotta, mint neki leginkább tetszőt. Nos, ennél a 3 fejezetnél a gyermekek hadd válasszanak aranymondást, és ha valamelyikben sikerült közös nevezőre jutni, azt ott az órán legalább 10-szer mondjuk el együtt hangosan a gyermekekkel.

Nincs más Isten!

1Kir 18,20—46

Exegetikai megjegyzések

Az egész Illés-történet exegetikailag és katechetikailag legkritikusabb része, történetesen a 40. verssel kezdődő tömegmészárlás miatt. Befejezzük-e a fejezet tanítását a 39. verssel vagy vállaljuk a nehézséget a „megmagyarázni-akarással”? Tény, ha elhagyjuk ezt a verset, a próféta későbbi menekülésének fundamentumát hagyjuk el. Ez a fejezet hittankönyvekben nem szerepel, sem hazai, sem külföldi hittankönyvekben sehol nem találtam e fejezet feldolgozására példát. Az igehirdetési perikóparendben sem kerül elő egyetlen egyszer sem. Tehát tanítsuk vagy ne tanítsuk? — ez itt a kérdés.

1. A történet elmondása

a) Fogalmak tisztázása.

Előljáróban feltétlenül el kell mondani a gyermekeknek, hogy itt e történetben tulajdonképpen egy olyan eseményről van szó, amelyet „vallásháborúnak” lehetne nevezni. A nagyobbak az iskolai történelem-oktatásból talán már ismerik e fogalmat. Ha nem, nekik is és a kisebbeknek is el kell magyarázni, hogy miről is van szó. Nem hívők állnak szemben a nem-hívőkkel, hanem kétféle vallásos gondolkodás és magatartás ütközik meg drámai módon e történetben. Az egyik oldalon áll Illés és mindazok, akik valóban az igaz és élő Istenben hisznek. A másik oldalon azok, akik nem az igaz Istent imádják és tisztelik, bár saját magukra nézve nekik az a véleményük, hogy igaz istentiszteletet gyakorolnak. A két tábor között pedig a nép széles rétegei sodródhatnak és csapódnak hol ide, hol oda, attól függően, hogy melyik tábor bizonyul pillanatnyilag meggyőzőbbnek, erősebbnek vagy éppen előnyösebbnek.

Ezt a feszültséget és sajátos jelenséget leginkább az Újszövetség felől lehet megérteni, különösen az Úr Jézus Krisztus életéből és hasonló küzdelmeiből. Azokkal volt legnagyobb küzdelme, akik azt hitték, hogy az igaz Istent hiszik és szolgálják, de valójában az életük nem ezt igazolta. Ebben az Ószövetségi történetben tehát egy bizonyos valóságos magatartás áll szemben egy másfajta, de szintén vallásos magatartással.

Részletekbe menően nem szükséges a Baál-papok, Asera-kultusz stb. fejtegetése. Ugyanúgy kerülendő a „pogányok” kifejezés is, azon egyszerű oknál fogva, hogy ezt a felnőttek is nagyon leegyszerűsítve fogják fel, gyermekeknek pedig az Egri csillagok-ból a „pogány, török, gyaur” kifejezések asszociálódnak. Az egyik hitoktató — egy régebbi katolikus

újságciikk szerint — olyan élethűen igyekezett a gyermekeknek szemléletessé tenni, hogy kik is azok a pogányok, hogy valamelyik kisgyermek azzal ment haza a szüleihez, hogy „ti pogányok vagytok, mert nem jártok templomba”. A szülők aztán kiméletesen bár, de erőteljesen kikérték maguknak a hitoktatónál, hogy tartózkodjon az efféle sematizmustól.

b) *A történet megismertetése.*

Ha megvan, felmutathatjuk a gyermekeknek Reményik Sándor verseskötetét, melynek címe: „Jelt ad az Isten”. Ebben a történetben erről van szó.

Súlypontok a történet elmondásánál:

Ki kérte ezt a jelet? Miért és kikkel szemben?

Hol és hogyan történt a jelkérés és hogyan történt a „tűzpróba”?

Mit kért imádságában Illés?

Hogyan változott meg a nép magatartása?

Mit tett végül Illés próféta?

c) *Beszéljük meg röviden:*

Mit tett Illés jól és mit tett rosszul? Utóbbinál idézhetjük a Hegyi Beszédből az ellenség szeretéséről szóló jézusi igéket. Ennek tükrében bizonyosságot kell tenni arról, hogy az erőszak alkalmazását Illés rosszul tette. Olyat tett, amire Istentől nem volt felhatalmazása. Többet tett, mint amire parancsa volt. Jézus soha nem próbálta meg erőszakkal megváltoztatni emberek, főleg vallásos emberek véleményét és magatartását. Ő a türelmes tanításnak volt a Mestere.

d) *Egy jótanács:*

A történet elmondásánál vagy elmélyítésénél kerüljük a gyermek két csoportra osztásával a dramatizált előadás kísértését. Ugyanis nem meséről, a jónak és a rossznak szimplifikált szembenállásáról van szó e történetben sem, hanem egy igen komoly és mélyértelmű feszültségről. Egyébként is, a Szentírás sok-sok történeténél nagyon vigyázni kell a dramatizált megelevenítés és szemléltetés módszerére. Különösen is kerülendő ez olyan szentírási történetekben, amelyekben Isten beszél és cselekszik. Ennek gyermeki színpadra vitele már a blaszfémia határát súrolja. Gyermekek gondolkodásában súlyosan ártalmas ez. Valaki említette, hogy gyülekezeti elődje nagy híve volt a bibliai történetek illetlen tanításának, és bizony jónéhány név rajta ragadt az egykori kisgyermekszereplőkön. Egy történet, amelyben ennyi változatosság, dinamizmus és feszültség van, mint az Illés-i történetben is, nem igényel különösebb „dramaturgiai” elmélyítést.

2. *A történet alkalmazása, tanulsága*

Mi lehet e történet tanulsága „gyermekszinten”? Talán annak hangsúlyozása, hogy akár így, akár úgy, de időnként Isten nyilvánvaló jelét adja annak, hogy Ő valóban Isten. Az Ő helyét az emberi szívben és életben senki és semmi nem pótolhatja. Vallásosnak mondható emberek is gyakran elfeledkeznek Róla. Valamilyen jel által Isten ezek szívét is újra és újra vissza akarja téríteni Őhozzá.

3. Aranymondás

Irányítsuk a gyermekek gondolatait és figyelmét a 37. versre és lehetőleg ez legyen a megtanulandó és megszívleendő igei üzenet számukra.

Illés, a fáradt próféta 1Kir 19,1—18

Exegetikai megjegyzések

„A kétségbeesés örvényében”, ezt a címet adta Pfendsack ennek a résznek. Ezt írja: „Nem tudjuk egykönnyen megérteni, hogyan jutott Illés élete ilyen mély pontra. Hát nem éppen az imént tapasztalta meg Istenének hatalmát és erejét? Nem nyert-e bizonyosságot teljes hátralevő életére, hogy Isten él és szereti népét? És nem tudja-e, a maga legszemélyesebb tapasztalata alapján, hogy Istennél nincsen lehetetlen, és hogy Ő az imádságot meghallgatja? Mit néki Jezabel fenyegetése.” És mégis, életét féltve, a pusztába fut.

Többen lélektani magyarázatát keresik e jelenségnek, így maga Pfendsack is. „Nem az-e a vétke, hogy Isten ítéletének végrehajtójává tette magát?”

Az első 8 vers a perikópában a Szentháromság utáni 11. vasárnap ószövetségi igéi közt szerepel, ennek rendje szerint periódusonként igehirdetési alapige. Én pl. ilyen tematikával hirdettem ígét erről a részről: „Illés-sors, Illés-szolgálat”, „Illés néhány tévedése”, „Erődön felüli út”. De tudok igehirdetésről, melyben ez a kifejezés dominál: „Halk és szelíd hang”. Egy másiknak ez a címe: „Illés valóban hozzánk hasonló ember volt”. Utalás ez Jakab 5,17—18-ra. Farkas József pl. ezt írja: „Az Ótestamentum fénylő gyöngyszemei közé tartozik ez a történet”. A teológiai-lélektani kutatásnak is kedvenc kincsébányája ez a történet; a depresszió pontos bibliai leírásával.

1. A történet elmondása

Gyermekek világához is közvetlenül a fáradság-megfáradás érzésén keresztül kapcsolható a történet. Gyakori kifejezés ez ma már gyermekeknél is, hogy „fáradt vagyok”. Beszéljünk előljáróban a gyermekekkel: mikor érezték legutóbb magukat fáradtnak? Mi lehetett ennek az oka? Mire gondoltak ilyenkor? stb.

Ezután lehet rátérni az Illés-történetre. A Kármel hegyi nagy küzdelem minden tekintetben kimerítette a prófétát, testileg-lelkileg-idegileg egyaránt. És ekkor jön az ijesztő hír: a királynő bosszút akar állni rajta az ő embereinek elpusztulásáért. A nagy próbatétel izgalmait a menekülés fásztó gondjai tetézik. Éreznie kellett lelke mélyén, hogy valamit nagyon elrontott, mentsége nincs, a vele kapcsolatosan tervbe vett ítéletet megfellebbezni sehol sem lehet, nincs más út, csak a menekülés röges útja. (Nagyobbaknál élethetű a történelmi példák néhány jellegzetes, jól ismert szereplőjének megemlékezésével. Hasonló volt ez ahhoz, mint amikor ... Toldinak ... Rákóczi Ferencnek ... Kossuth Lajosnak menekülnie kellett. Csak maga a menekülés ténye az analógia, és nem a háttér.)

Folytassuk a történet elmondását, a 18-ik verssel bezáróan.

Énekeljünk. Majd keressük meg együtt a következő mondatokat a gyermekekkel együtt, és egészen röviden beszélgessünk ezekről.

a) „Nem vagyok jobb az én atyáimnál” (4. vers). Tanulságos és gazdag tartalmú önismeret ez. Fialalokra, gyermekekre persze éppen nem jellemző, sokkal inkább élettapasztalat, gyakran évtizedek tanulsága kell hozzá. Mindenesetre jó, ha már gyermekek is tudnak ilyen lehetőség-ről. Önmagunkról előbb-utóbb lehet így is érezni-gondolkodni. Ilyen alázatosan, ilyen bölcsen.

b) „Erődön feletti utad van...” (7 b). Gyakran érezzük így mi is. Még akkor is, ha egyébként talán nem is így van. Gyakran a számunkra kényelmetlen utat nevezzük erőnk felettinek. Amikor valakin segíteni kellene... amikor valakivel gondot-terhet kell megosztani... amikor valakivel megbékélni lenne sürgős stb. Mentjük magunkat ily módon: „Nincs hozzá erőm... erőm feletti ez”.

c) „Csak én egyedül maradtam.” (10.) Így gondolta a próféta. De ez fölöttébb túlzás volt. Kiténik ez az egész történetből, pl. Abdiás szavaiból. Embereknél hogyan jelentkezik ez a kísértés és tévedés? Dolgainkat, helyzetünket hajlamosak vagyunk úgy megítélni, hogy „csak én maradtam jó... tisztességes... hívó... stb.”. Már gyermekkorban kontrollálni kell az ilyen gondolkodás megnyilatkozásait.

3. *Aranymondás*: talán ez ajánlható: „Nem vagyok jobb az én atyáimnál”.

4. *Házi feladat*: a gyermekek írjanak dolgozatot ilyen címmel: „Amikor fáradtak vagyunk”. Írjanak arról, hogy családjukban ki mikor van így... mennyi mindentől lehet fáradt valaki... hogyan kell viselkedni, a szeretetet megmutatni, amikor családjukban valaki fáradt.

Illés, az Istentől megerősített próféta

1Kir 19,1—18

Exegetikai megjegyzések

Míg előbbi feldolgozásnál a hangsúly a diagnózison volt, e mostani a terápiát emeli ki, oly módon, hogy a gyógyulást Istennel hozza összefüggésbe. Valóban indokoltnak tűnik e két esemény külön megszólaltatása, hiszen egyetlen órán belül még felnőtteknél is, nemhogy gyermekeknél képtelenség a lényeg elmondása és elmélyítése.

Felnőttek előtt természetesen sokkal könnyebb e fejezet üzenetéről beszélni, hiszen adekvát módon számolni lehet úgy a fáradság gondjának ismeretével, mint az Istentől megerősítés személyes tapasztalataival. A katechéta számára nehezen felismerhető és még nehezebben legyőzhető kísértés, hogy gyermekek előtt is úgy beszéljünk bibliai kérdésekről, mint felnőttek között. A Szentírásnak van bőven üzenete, bizonyosságtétele a fáradság legyőzésével kapcsolatosan, számtalan ige világítja meg ezt a nehéz utat. Mit érünk vele, ha ezeket tucatjával vonultatnánk fel gyermekek tanulására? Nem célszerű — és ez kritikai árnyalatú megjegyzés az egész sorozatra —, vitézkedni olyan terminológiával, melynek egyes szavai és egész jelentésvilága ab ovo elérhetetlen gyermek szívé és értelem számára. Maradjunk mindig, így je-

lenleg is, legegyszerűbb módon a történet keretein belül, és a gyermekekkel együtt keressük a fáradtsággal szembeni megerősítésnek Isten által készített és mindig felkínált eszközeit, a lehetőségek széles és gazdag skáláját.

2. A megerősítés eszközei

Módszerünk a rávezető kérdéssorozat legyen, a legszükségesebb kérdésekre szorítkozva (általában tanácsos, hogy egy egyszerűen adódó feleletre ne tegyünk fel 5–6 kérdést). Egyet, de az lényegyet megközelítő legyen.

a) Olvassuk együtt az ötödik verset, mert ebben találjuk a fáradtság elleni legáltalánosabb és legfontosabb gyógyszert. Melyik ez? Ha ez a felelet megvan, akkor kérdezzünk tovább: Mi szükséges a jó alváshoz? Mi akadályoz meg sok gyermeket a szükséges alvásidőben? Miről nehéz ma gyermekeknek lemondani, ami miatt aztán nem jut elég idejük alvásra? Továbbá: a jó alvásnak nemcsak fizikai, hanem lelki feltételei is vannak. Melyek lehetnek ezek? Pl. tud-e nyugodtan aludni az a kisgyermek, aki valami rosszat követett el aznap... vagy aki elhanyagolta másnapra az iskolai feladatainak elkészítését?

b) Olvassuk együtt a negyedik verset, mert benne találjuk a fáradtság elleni újabb gyógyszert. Kérdés: hogyan nevezzük azt, amikor elmondjuk a Miatyánkot vagy amikor saját szavainkkal valamit kérünk Istentől? Ezután tegyünk fel további kérdéseket az imádságról, mint a fáradtság legyőzésének egyik lehetőségéről. Biztassuk a gyermekeket, hogy próbálják ki ezt is, az imádság lehetőségét. Ha napközben fáradtnak érzik magukat, imádkozzanak bátran és bizalommal, talán csak ennyit: „Uram Jézus, segíts, adj erőt!” Felnőttek is így teszik, gyermekeknek sem szégyen.

c) Olvassuk együtt a hatodik verset, mert benne a fáradtság elleni gyógyszer újabb forrásához érkezünk. A Miatyánk negyedik kérésében erről van szó. Elsősorban a testnek a megerősítésére szolgál, de közvetve a léleknek is használ. Ki mit evett utoljára? Kinek lehetünk hálaak azért, hogy a mindennapi kenyerünk megvan?

Énekünk ezt követően magától értetődően hálaadó ének legyen.

3. A megerősítés célja

Ennek elmondása, megbeszélése képezheti egy újabb óra anyagát, semmiképp ne egy órába zsúfoljuk a már elhangzott és még következő tanítást!

Mondjuk el a gyermekeknek, hogy amint ez Illés történetéből látható, a fáradtság elleni megerősítésnek célja is volt. Illésnek adott Isten egy feladatot, a Biblia nyelvén ezt küldetésnek, szolgálatnak nevezzük, és Illésnek ezt véghez kellett vinnie, fáradtsága, csüggedése nem állhatott Isten tervének útjába. Küldetése továbbra is az volt, hogy munkálkodjen emberek megtérésén, azon tehát, hogy minél több emberi szív visszatérjen Istenhez és az Ő akarata szerint éljen.

Gyermekeknek is vannak feladataik. Mindenekelőtt a tanulás. A tanuláshoz kapcsolódik még sok különóra, egyéni célkitűzés (sportban pl.) és a családi életben is a „helytállás”. Nem könnyű mindez, naponkénti tapasztalat már gyermekkorban a fogyatkozó erő.

De ismét hangsúlyozhatjuk, hogy az Illés-történetben valóban van

„örömhír a gyermekeknek”, mert a megfáradás útjain maga Isten erősíti azokat, akik bizalommal Őhozzá fordulnak.

4. *Játékos feldolgozás.* A játék címe: „Mi lehet a kérdés?”

Adjunk meg szavakat, félmondatokat, mondván, hogy „ez a felelet. Fogalmazzunk hozzá kérdést, kérdéseket”. Egy-egy felelet mögött több kérdés is állhat.

A felelet: „Amikor ezt megértette”. És a kérdések?

A felelet: „Vigyázott az ő életére”. És a kérdés?

A felelet: „Fenyőfa”. És a kérdés?

A felelet: „Vedd el az én lelkemet”. És a kérdés vagy kérdések?

A felelet: „Pogácsa”. És a kérdés?

A felelet: „Egy pohár víz”. És a kérdés?

A felelet: „A Hóreb hegyéig”. És a kérdések?

A felelet: „Nagy búsulásom van az Úrért”. És a kérdés?

A felelet: „Csak én maradtam egyedül”. És a kérdés?

A felelet: „Alvás és álom”. És a kérdés?

A felelet: „Imádság”. És a kérdés?

A felelet: „Mindennapi kenyér”. És a kérdés?

Szöbéli dicsérettel jutalmazzuk azokat, akik minél jobb, szelleme-sebb, de a történetet feldolgozó kérdéseket tesznek fel. Kisebбекnél főleg gondunk legyen a „sikerélményre”.

5. *Aranymondás:* irányítsuk úgy a tájékozódást, hogy gyermekek maguk találjanak rá erre az igére, mint aranymodásra: „Kelj fel és egyél, mert erőd felett való utad van”.

Győr Sándor

Az igehirdető műhelye

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 1. VASÁRNAP

Lk 16,19—31

A gazdag és Lázár története nem igényel bőséges exegézist. Pröhle Károly: Lukács evangéliuma, vagy a Lelkipásztor 1974 májusi számában található két homiletikai feldolgozás minden lelkész rendelkezésére áll. Ami írásmagyarázati probléma felmerül a példázatban, az a prédikációba kívánkozik.

Ítéletet megelőző kegyelem

Jézus példázata nem a gazdagok fenyegetése, hanem figyelmeztetése. Aki vesztünket lesi, az irgalmatlan, aki a várható veszedelemre figyelmeztet, az irgalmas jóakarónk. Jézusnak és egyházának prófétai szava ez az embertársaival szemben irgalmatlan, értük felelősséget nem érző gazdagok felé. Vigyázatok, lejár Isten kegyelmének ideje. Ez a kegyelmi idő a „ma”. A szolgálai formában, álarcában, koldusként, mezítelenül, otthon nélkül, éhező és szomjazóként, fogolyként és betegként jövő Jézus ideje. Amíg így jön, hídépítő a gazdag és szegény között: „találkozik a gazdag a szegénnyel” — s ez Isten szerzése. (Péld 22,2) Eljön azonban az idő, amikor számadásra maga elé idézi a sáfárt, akit talentumaival megajándékozott, akire háza népét bízta. Akkor hídrombolóvá lesz. A gazdag, aki nem vette észre Lázárt a küszöbén, meglátja Ábrahám kebelén, az üdvösség helyén. De akkor már csak azt hallhatja, hogy „köztöttünk és köztöttetek nagy szakadék is van”. Ezért „ma, ha az ő szavát halljátok, ne keményítsétek meg szíveteket”. (Zsid 3,7—8) A „ma” felénk hangzó intő szó, az ítéletet megelőző kegyelem szava.

Akiknek nincs Mózesük és nincsenek prófétáik

Van írásmagyarázó, aki Ábrahám szavát igen egyszerűen így értelmezi: „van Bibliájuk, nem maradtak figyelmeztetés nélkül”. Szellemes megjegyzés ez, ha nem azt a mondanivaló beszűkítését olvassuk ki belőle, hogy a kötelező irgalmasság és az elkerülhetetlen ítélet csak az egyházra vonatkozik. Előzőleg Ábrahám így szól a gazdagnak: „Jusson eszedbe!” Pröhle ebben foglalja össze a példázat fő mondanivalóját, s ez azt is jelenti, hogy Isten akarata és uralma egyetemes érvényű. „Nincs mentségük” azoknak sem, akiknek nincs Bibliájuk. (Rm 1,20) Némileg talán az is erre utal, hogy Jézus a példázatban egy egyiptomi vándormotívumot használ fel, egy olyan nép igazságfelismerését, amelynek nem volt „Bibliá”-ja. (H. Gressmann: Vom reichen Mann und armen Lazarus, Sitzungsbericht der Berliner Akademie. 1918.) Nincs mentségük a milliárdos vagyonnal, háremekkel, külföldre mentett magánvagyonnal rendelkező olajsejkeknek, akik elnézik népük nyomorát — a millimosoknak, akiknek palotáik közelében nyomortanyák vannak — a fehéreknek, akiknek „küszöbén” tengődnek a fekete Lázár

zások — a villák, nyaralók gazdag birtokosainak, akik állami kocsiikkal pocskolják a közvagyon — a szegényektől csúsztatópénzt követelő korrupst hatalmasoknak. Mindezek felé hangoznia kell a prófétaí szónak: vigyázat, van számonkérő és számadás és akkor az irgalmatlan-ságra nincs mentség.

Evangélium a szegényeknek

Bizonyos, hogy amikor Jézus szerte járva prédikált, nemcsak — sőt elsősorban nem — a gazdagok hallgatták igehirdetését. Több ezer embernél nem volt annyi ennívaló, hogy valamicskével is kisegíthessék egymást. A templomlépcsőn, országutak mellett koldulók hallgatták és kiáltottak hozzá. Hélyes az exegeták törekvése, amikor egy-egy példázat fő mondanívalóját keresik, s óvnak attól, hogy az igehirdetésben több példázat jellemzőjét, a „sánta lábát” ragadjuk meg. Azonban az is bizonyos, hogy Jézus legtöbb példázatában a fő mondanívaló mellett a *szegényeknek is hullatta a morzsákat*. Nem véletlen, hogy ebben az egyetlen példázatban ad nevet az egyik szereplőnek. A szegényt Lázárnak nevezi, s az „Él'azar” e rövidítése azt jelenti: „Isten megsegít!”

Az irgalmatlanságot szenvedő Lázár és Lázárok hányszor fordulhattak és fordulhatnak ma is Isten felé keserves kérdésükkel: kifogyott a szívekből az irgalom és szeretet, s nem lesz soha igazságszolgáltatás? A nyomorulton senki nem könyörül? A segítségre szorulóknak mindig csak a küszöbön a helyük, s még a kutyák is sebeiket nyalják? S ha vannak is irgalmasságot gyakorolni akaró emberek, programok, zátonyra futnak az irgalmatlanok szeretetlenségén?

E példázatban Jézus nem mondja azt, amit máshol többször is említ: „akinek van füle, hallja”. Mégis meg kell jegyeznünk, hogy süket füllel hallgatná Jézus szavát az, aki azzal az érvvel vetné el ezt a példázatot, hogy ma nincsen olyan fekélyekkel teli koldus, aki küszöbünkön fekszik. Az ínségnek, a segítség utáni kiáltásnak széles skálája van. Gondoljunk csak Luther Kiskátéjának magyarázatára, amikor felsorolja, hogy mi minden tartozik a mindennapi kenyérhez, amit nem nélkülözhetünk, s aminek hiánya nyomorúságossá teszi életünket.

A Lelkipásztor 1974. évi homiletikai feldolgozásai után „Laikus kérdések” vannak. Az egyik ilyen kérdés: a szegénység „belépőjegy” a mennyországba, a gazdagság kizáró ok? Nem ez a vigasztalás. Isten megújított világa nem e világi életviszonyaink egyszerű megfordítása, a szegény Lázár üdvössége sem szenvedéseinek túlvilági jutalma. Itt nyer jelentőséget az, hogy Jézus a szegényt Lázárnak nevezi: Isten megsegít! Az az Isten, akit a gazdag kizárt az életéből, akinek akaratát nem akarta meghallani, s akiről azt gondolta, hogy soha nem kell neki számot adnia. Jézus vigasztalása a szegély számára éppen az: Őt hívd segítségül, Ő megsegít. Az Ő igazságában teljes szívedből bízadhatsz.

Isten bizonyít

Az írásmagyarázók egy része úgy véli, hogy Lukács a 31. verset azért jegyezte fel evangéliumába, mert már az első keresztyén gyülekezetek korában hatástalan maradt a Jézus feltámadásáról szóló evangélium. Erre magából a Szentírásból lehet érveket említeni. Maga Lukács jegyzi meg, hogy a Jézus feltámadásáról szóló híradást „üres fe-

csegésnek tartották... és nem hittek neki” (Lk 24,11). Pál apostol Athénben Jézus és a halottak feltámadásáról prédikált, de „amikor a halottak feltámadásáról hallottak, egyesek gúnyolódtak” az Areopágoszon jelenlevők közül, „mások pedig azt mondták: Majd meghallgatlunk erről máskor is.” (Csel 17,32)

Lehet vitázni arról, hogy „akkor” miért írta meg Lukács Ábrahám elutasító válaszát. Azt azonban figyelembe kell vennünk, hogy nem a szegény tagadja meg a gazdag kérését, igazságos elégtételre, vagy jogosnak vélt bosszúra hivatkozva, hanem az Istenbe vetett feltétlen hitre eljutott Ábrahám. És Isten igazolta, hogy a Benne hívő Ábrahám szava az igaz szó. A halálból támasztotta fel Egyszülöttjét, s e „végső időkben a Fiú által szólott hozzánk” (Zsid 1,2) A halottak közül jött. De akik nem hittek Isten bűn ellen mindenkor megnyilvánuló büntető haragjának, lelkiismeretük szavának, Mózesnek és a prófétáknak — nem hisznek a feltámadottnak sem. A kegyelem csodája, meg mindig szól hozzánk, s az ítélettől való menekülés egyetlen lehetősége, hogy ma, ha az Ő szavát halljuk, meg ne keményítsük szívünket, hanem tanuljuk meg, hogy irtalmasok legyünk, mint ahogyan a mennyei Atya is irtalmas hozzánk. (Lk 6,36) Régi konfirmációi káték első kérdése többnyire az volt: Mi az ember életének célja? Felelet: A boldogság. S ez így igaz, ha nem földi, hedonisztikus tartalommal töltjük meg, hanem eredeti jelentése szerint „üdvösség”-ként értelmezzük. Így értelmezve, s a példázat intését ígéretre fordítva, Jézus Hegyi Beszédének mondata csendül fülünkbe és szívünkbe: „Boldogok az irtalmasok, mert ők irtalmasságot nyernek”. (Mt 5,7)

Botta István

SENTHÁROMSÁG UTÁN 2. VASÁRNAP

Lukács 14,15—24

Joachim Jeremias írja („Die Gelichnisse Jesu”) a példázatokkal kapcsolatban: egyrészt életből merített képek, másrészt azonban szokatlan, a megszokottól teljesen eltérő vonások, amelyek a hallgatók figyelmét fel akarják kelteni. Textusunkkal kapcsolatban pedig ezt írja: „nem mindennapi jelenség, hogy minden meghívott durván visszautasítja a meghívást, s hogy a háziúr az utcáról, sőt városon kívülről hív vendégeket”.

A példázat voltaképpen válasz (15. vers!). Magam részéről hozzáveszem a textushoz, ezért emeltem ki a zárójelből is. Ezzel kapcsolatosan egy másik hangsúly: a farizeusi remény, a szinte fölényes önbizalom veszélyes önámítás is lehet, írja Rengstorf (Das N. T. D.).

A kettős meghívás szokás volt. Az első alkalom a meghívás tényének közlése, a második a konkrét időpont átadása. Az első meghívás elfogadása már kötelezett, a második visszautasítása már sértésnek számított.

A kimentés okai is sértőek. Amik a hadviselésből felmentő okok voltak (V. Móz 20,5 kk.), Isten országába szóló meghívásnál elfogadhatatlanok. Pröhle Károly magyarázatában felveti a kérdést: Jézus talán az anyagi javak, a munka és a házasság ellen szól? Szó sincs róla. Aki Isten meghívását elfogadja, nem kell ezekről lemondjon, ez sok évszázad félreértése volt. Az azonban bizonyos, hogy Isten országát nem szabad ezekkel szembeállítani. Sőt, aki meghallja Isten hívását, úgy kell rendeznie családi és anyagi életét, hogy azok egyezzenek Isten

akaratával. A ma keresztyénsége levonta-e mindennapi életére és szolgálatára a következményeket abból, hogy meghívása van — kérdi Pröhle Károly. Más szóval: nem lehet a mindennapi élet mögé bújni Isten elől, de nem lehet Isten mögé bújni a mindennapi élet elől sem. Isten hívását meg kell hallani, de ennek a hívásnak következményei vannak életünkben. Ahol ez nem történik meg, ott kerülnek szembe Isten országa és földi hivatásunk.

Szinte minden magyarázó kiemeli, hogy Lukácsnál egyetlen szolga szerepel. *Fendt* szerint Jézus küldetését a szolga küldetésében látja, és ugyanakkor hívogató szolgálatának tapasztalatait is leírja (16, 17—23.). *Rengstorf* szerint, ha az így van, akkor az első meghívást a próféták hozták, a másodikat, a „minden kész” Jézus hozta. Így emlékezhetünk Lk. 4,21-re is és a „most” lehetőségére is. Itt az óra. Aki a mátt elutasítja, örökre elveszti helyét.

Itt érkeztünk el a példázat második részéhez, ami már szinte teljesen allegorikus: nincs a földön olyan háziúr, aki mindenáron, bárkivel meg akarja tölteni házát. Egy újabb „kettős meghívás” következik. Az első küldetés a város utcáira küldi a szolgát. A „bűnösökre és vámszedőkre”, a szegényekre és elesettekre gondolhatunk, mindazokra, akikről Lukács külön anyagában ír. A második küldetés a városon kívülre szól. Van, aki ezeket az utakat a „szőlőhegy kerítéseinek” fordítja, tehát határátlépésről van szó: a pogányokról. Isten szeretete nem ismer határt.

Így érthető a figyelmeztetés (24. v.). Ha a nép változik is, Isten ígérete mégis teljesül. A visszautasítás a kiválasztást kérdéssé teszi. A figyelmeztetést ma kérdésként lehetne fogalmazni: biztos, hogy válsztottak vagyunk?

Agendánk szerint: Isten hív minket, meg ne vessétek azt, aki szól. Jól hallgatni: Isten hívását meghallani, életemet aszerint rendezni.

„Jőjjetek, minden kész.”

„Harangszó hív zengőn és melegen.
Benne a Te hívásod hallhatom,
s oltáraidnál megtalálhatom
fészkeim fáradt madárként, Istenem...
... Gazdagokat elküldesz üresen,
de éhezőt-szomjazót sohasem.
Terített asztallal vársz! Köszönöm!

Turmezei Erzsébet verse, különösen utolsó sora és sorai jól összefoglalják ígénk üzenetét. A „terített asztal” — „a nagy vacsora” lényegében Istennek minden ajándéka, amelyet készített és kínál. Ha azonban a példázatot mélyebben átgondoljuk, rájövünk, hogy annak üzenete talán nem is a „terített asztal” egyedül, hanem Isten hívogató szeretete, maga a hívogató. Példázat a meghívásról, ami előttünk van. Ígénk Isten türelmes, „dacos” és győzelmes meghívásáról beszél. Van, aki meghívó szeretetében megszokott, olykor túlságosan is megszokott vonások, de vannak nem mindennapiak is. Fedezzük fel ma a megszokottakat, de figyeljünk a szokatlanokra is, egyáltalán halljuk meg: „Jőjjetek, mert már minden készen van”.

Példázatunk elsősorban a meghívóról szól. „Egy ember nagy vacsorát készített és sok vendéget hívott meg.” Nemcsak a példázat, de egyházi, sőt egyáltalán életünk mögött ott van Isten türelmes, hívogató,

életet készítő szeretete. S nem egyszerűen istentiszteletre hívogat, ahogy sokan itt rekednek meg a példázat értelmezésében, hanem életre az istentiszteleteken keresztül. Minden alkalommal egy-egy meghívó Isten országába.

Míg Máté evangéliumában „szolgákról és seregekről” olvasunk, itt egyetlen szolgáról. Lukács evangéliuma különösen hangsúlyozza ezt: Jézus volt, aki Isten hívogató szeretetét átadni jött. Nála valósult: „jőjjetek, mert már minden készen van”. Ő volt, aki az ézsaiási küldetést magára értette: Ma teljesedett be ez az írás fületek hallatára.” Jézus volt, aki a második meghívást hozta: most jőjjetek. Azóta ebben a „mában” élünk, „most van az üdvösség napja”. Ezért érvényes a figyelmeztetés: „Ma, ha az ő szavát halljátok, ne keményítsétek meg szíveteket.”

Isten hívogató szeretetét semmi nem érvényteleníti, még a visszautasítás sem. A házigazda tovább is küldi szolgáját, nem adja fel. A példázat azt a történelmi helyzetet is rögzíti, hogy miután Izrael elutasítja a meghívást, az evangélium terjed a pogányok között. Isten egyre szélesebbre terjeszti hívogató szeretetét, irgalmába kivétel nélkül mindenki befér.

Szól a példázat a meghívottakról is. Akik ma is szépen tudják mondani: „Boldog, aki Isten országának vendége” — de nincs a szép szó mögött hamis biztonság? A látszat, ami ebben a mondatban hangzik, a valóság a visszautasítás. Nem hasonlítunk azokhoz, akik sértő módon — mindenre hivatkozva elutasítjuk Isten hívását (idetartozik mindaz, amit erről az egzegízisben írtam). Ha Isten hívása és földi hivatásunk szembekerült egymással, akkor valamelyiket, vagy egyiket sem vesszük komolyan. Egyikkel sem szabad a másikat kijátszani.

Mert így lesznek a meghívottakból kizártak. James A. Scherer: „... hogy az evangélium a világban igazán hirdettség” könyvében a 20. század missziótörténetéről ír. Különösen is érdemes lenne lelkészeknek a budapesti LVSz Nagygyűlés előtt elolvasni (LWB Report, 1982. Nov.). Ebben olvasható: „Óceániában, Ázsiában, Afrikában, Latin-amerikában és a Karibi szigeteken az ökumenikus mozgalom keletkezése és a keresztyén egyház gyors növekedése a világ keresztyénsége számára új lehetőségeket és feladatokat adott. Sok egyház... csodálatos gyorsasággal növekedett... Míg Európában és Észak-Amerikában a közömbösség és egyházakból való kilépések az egyházakat egy új kisebbségi helyzetbe hozták... a keresztyén népesség tengelye az északi féltekéről a délre került, s ez azt mutatja, hogy a 21. században a keresztyén kezdeményezés és dinamika centruma a harmadik világ lesz.”

Nem figyelmeztetés ez? Biztos, hogy ilyen látszat keresztyénséggel a „keresztyén Európa” — benne mi — kiválasztottak vagyunk és maradunk?

Szól a példázat a hívogató szolgálatáról is. Az alap, a kezdet, a hangsúlyos üzenet, amit eddig hallottunk. Igaz, hogy ebben a példázatban Jézus szaván túl az őskeresztyén missziói élmények első lecsapódását is fel lehet fedezni. S ha ez igaz, akkor ők komolyan vették felelőségüket az elesettek és mindenki felé. Példázatuk nemcsak atekintetben nyugtalanít, hogy a meghívottak közt leszünk-e, hanem felelőségünket is erősíteni akarja. Továbbadjuk-e és jól adjuk-e tovább a hívogató szót? Reményik — más képet használva — de így ír erről:

„Ha nem Téged, a Te szépséged zengem
Vagy ha tán elrepedt a vén harang
És úgy hallanád, hogy hamis a hang:
Én Uram, Isten, törj el akkor engem!”

Ebben a vonatkozásban figyeljünk fel Jézus szavára, amiről volt idő, hogy hallgattunk, mert az egyház sokáig félreértette, visszaélt vele: „kényszeríts mindenkit bejönni.” A misszió is kényszer, a hatalom kényszere volt sokszor. Nálunk, István király idejében is. A keresztényen kurzus idején is. Az igazi hívogatás azonban nem erőszakkal, hanem a szeretet cselekedeteivel folyik, a diakónia meggyőző erejével. Az evangélium hirdetés hitelességét és erejét a jól végzett diakónia adja mindennapi életünkben kicsiben és nagyban is, az egyház világ-méretű szolgálatában is. Így nem lesz szavunk hamissá.

A meghívás példázata csodálkoztasson el Isten türelmes és világot átfogó szeretetén. Segítsen mindnyájunkat Jézus hívását meghallani, életünket aszerint rendezni úgy, hogy mi magunk is Isten hívogató szeretetének hiteles és hűséges tanúi lehessünk.

Keveházi László

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 3. VASÁRNAS

Lk 15,1–10

A szöveghez

Mindkét példázat Istennek arról a tetteről beszél, mely Jézusban fordul az eltévedt, elveszett emberekhez.

Már az Ószövetségben is olvashatunk arról, hogy Isten nem hagyja el az eltévedteket. Itt elsősorban Ezékiel 34 ellentétpárjára gondolhatunk a hűtlen pásztorok és a jó pásztor között. Vagy gondoljunk Ézs 43,24-re Jer 31,3-ra, Zsolt 103,10kk-re.

Textusunk példázatai megmutatják, hogy ki is valójában az, aki megkeresi az elveszettet. „Jézus nem új gondolatot hozott Istenről, hanem Ő maga Isten jelenléte.” (J. Schniewind) Benne mutatkozott meg Isten embert mentő kegyelmes arca.

Iwand fölveti a kérdést: Vajon nem a Rm 5,8 a magyarázat kulcsa ebben az esetben? Az egész páli és ebből következően lutheri megigazulástannak, Isten megfoghatatlan kegyelmének az egy képhe sűrítése az amit textusunk 2. versében olvashatunk: Jézus elfogadja a bűnösöket és velük együtt eszik. Ez pedig a legfeszültebb helyzetben történik, amikor látják azt a farizeusok és írástudók. Sőt Jézus meghívja őket, hogy együtt örüljenek. Mert képtelenek ezek az emberek örülni. Számukra az igazságosság egy elv, nem pedig Istennek embert megmentő szeretete, mely megtalálja az embert elveszettségében is és hazahívja.

„Jézus munkásságának paradoxonja az, hogy éppen az üdvözítő szereteten jön létre a szakadék a között a vallásosság között, amely maga akarja rendbehozni az Istenhez való viszonyt és a között a hit között, amely engedi, hogy róla az Üdvözítő gondoskodjon. Jézus sohasem működhet, sohasem hirdetheti az evangéliumot anélkül, hogy azzal ne hajtáná krízisbe az 'igazak' kegyességét.” (Doerne) Nem veszik észre a farizeusok, az írástudók azt, hogy az igazi örömhír nem azt jelenti,

hogy Isten beavatkozik a történelembe, hanem azt, hogy elengedi az embereknek megérdemelt büntetésüket. Ez a két példázat rámutat arra, hogy Isten valóban ilyen Isten, aki az emberi felfogás számára esztelenül szereti az embert. A legnagyobb öröme az, hogy megkerül az elveszett.

Látunk kell tehát, hogy e két példázat leglényegesebb mondani-
valója az öröm. Élesen, tisztán cseng egybe a mennyei és a földi öröm. „A karácsonyi evangéliumból (Lk 2,10) van benne valami. Az ott meghirdetett öröm Jézus megváltói művében itt lesz láthatóvá.” (Iwand)

Ez az öröm egyúttal a nagy számok törvényében bízók csalódását is jelenti. Hiszen az eltévedt, elveszett egynek a megtalálása a mennyei öröm alapja. Egyúttal ez az öröm győzelmi örömet is jelent a Zsolt 118,15 értelmében. A mennyben levő örömek pedig hasonló örömet kellene kiváltania az emberek között, mely könnyűvé, széppé tenné az elveszett beilleszkedését régi környezetébe.

Az igehirdetéshez

„Él az öröm, a mindennél erősebb / él az Isten, akinél nincs erősebb.” — írta Paul Claudel. A nagy költő gondolatát fogalmazzuk most így: Ha az élő Isten nem lenne erősebb nálunk, akkor nem lenne igazi, mindennél nagyobb öröm. Mert Isten öröme a megtalálás fölötti öröm. Szemben áll ez azzal az emberi tulajdonsággal, mely, ha ítéletet tart egy másik ember fölött, akkor kezd el örülni, mondván, hogy végre megkapta a megérdemelt büntetést az, aki „elveszett”. Jézusban testté lett isteni szeretet nem az emberi igazságra hivatkozó követelő szeretet, hanem ajándékozó. Azt adja az embernek mindig amire a legnagyobb szüksége van, hogy élete helyes irányba folytatódjék. Az ajándékozó szeretet sohasem azt nézi, hogy mivel is gazdagíthatnám magamat, hanem azt, hogy mivel is segíthetnék a másikon. Van amikor a puszta jelenléttel, van amikor egy jó szóval, van amikor a kereséssel.

1. *Jézus számára fontosabb az elveszett, mint aki megvan.* Elvesztésében hívja föl magára a figyelmet a példázatbeli juh és az elgurult dragma is. Jelenlétük hiánya jelzés. Valami nincs rendben. Hány ilyen jelzést kapunk emberektől. Jelzést kapunk az alkoholistáktól, jelzést kapunk azoktól a fiataloktól, akik tönkreteszik magukat különféle kábítószerrel. Jelzést kapunk azoktól az emberektől, akik a börtönből kikerülve nem tudják megtalálni helyüket, mert nem fogadják be őket egy közösség sem. Egy fiatal bíró beszélt olyan esetekről, amikor meg-sajnálta az elítélteket. Példát is mondott. Egy férfi kiszabadulva a börtönből este már betörte egy kirat üvegét, bár nem kellett semmi a kitett áru közül. A bíróság amikor az ügyet vizsgálta fény derült a tett okára. Kiszabadulva a börtönből haza akart térni ez az ember. De nem volt hova. Amíg a börtönben volt mindenét eladták az ott-honmaradtak. Kétségbeesett indulatában törte be a kirakatot. Vajon mi a helyes magatartás, kit kell ebben az esetben elítélni?

És, ott van korunk égető problémája az öngyilkosok kérdése! Egy orvos így fogalmazta meg az öngyilkosság okát: nem más ez a tett, mint kiáltás szeretetért. Nemhiába írta József Attila utolsó versei egyikében: „...soha, soha senki nem mondta, hogy te jó vagy.”

Pedig „mint a kutya hinnél abban, ki bízna benned.” Méltán mondta Karinthy Frigyes egy József Attila emlékesten: „Azt kérdezhetik,

micsoda költő az, aki megőrül, én azonban azt kérdezem: Milyen kor az, amelyben a költők megőrülnek?!" A pár hónapja megjelent, József Attila utolsó éveit vizsgáló tanulmánykötet szerzői fölvetik: „A „minősített” egyén számára megszűnik az egyenlő alap lehetősége, szociális környezete, melybe addig ő is beletartozott, kettészakadt: egyik oldalon ‚ők’, a normálisak, a másikon az ‚én’, a megkülönböztetett.”

Jung írta: „Azok számára, akik érzik a kapcsolatot, a természetes bizalom atmoszféráját, nincsen veszély.”

Vajon milyen légkört teremtünk magunk körül? Megkülönböztetőd, büntudatot szító, mélyítő légkört, vagy a bizalom, a megbocsátás az élet légkörét? Vajon veszélyt teremtő, vagy veszélyt hárító életet élünk?

Jézus számára fontosabb az elveszett, mint aki megvan! Számunkra is fontosabb? Vagy önmagunk ítéletét mondó lelkiismeretét azzal próbáljuk megnyugtatni, hogy környezetünkben mégiscsak többségben vannak a „rendes” emberek, azok, akiknek életében nyíltan nem merülnek föl az ilyen problémák?

2. Doerne így fogalmaz: „*Jézus nemcsak próféta, lelkipásztor is!*” A jó pásztor képe itt egy új vonással gazdagodik. Jézus nemcsak védelmezője az összegyűjtött nyájnak. Ő az a pásztor, aki az elveszett, veszélyeztetett juhnak teljes odaadással utána megy. Nem azért, hogy elítélje, megbüntesse, hanem azért, hogy visszavezesse a nyájba. Mert a bárány nemcsak elveszése előtt, hanem elveszettségében is a gazdáé, az elgurult drahma elveszettségében is az asszonyé, aki mindent megtesz, hogy újra magánál tudja.

Jézus egy másfajta békesség modelljét adja, mint amit az emberek elképzelnek. Az embereknek igen sokszor a statisztikai adatok a fontosak. A kilencvenkilenc egy látszatbékét ad, a sok látszatbékéjét, de ha el kell számolnunk mégis hiányzik egy. Hiányzik és helyét az ítélet kimondásával Isten előtt nem lehet betöltenünk! Jézus azért jött, hogy megkeresse, megmentse az elveszetteket. Nekünk is csak ezt lehet tennünk, ha követni akarjuk Őt.

Már a juhról szóló példázathól is érezhetjük, de az elveszett pénzről szólóból még inkább, hogy ami elveszik nem kerül meg önmagától. Keresni kell. A megtalálás fölötti öröm lesz azután életünk egyik legnagyobb boldogsága.

Isten Jézusban lehajolt az emberhez. Jézusban megkereste az embert, mert elesettségünk miatt képtelenek vagyunk Istenhez találni. Krisztus mindenkori jelenléte a szeretet erőterét jeleni számunkra. Az igazi lelkipásztor megértő és formáló szeretetét.

3. *Sokszor félünk az elveszett megtalálásától, pedig csak ez a kereső, megtaláló, megmentő szeretet adhat örömet.* Mert ezeknek a példázatoknak a kulcsszava nem az irgalmasság, hanem az öröm. Érdemes volt! Így igazán boldogok lehetünk! A megtaláló elbeszéli barátainak, hogy együtt örüljenek vele. Ezt csak az teheti meg, aki addig megy, amíg meg nem találja az elveszettet. Amíg nem vonja szeretetének körébe, amíg vissza nem viszi a megnyugtató védettségre.

Az ítélező, az igazságra hivatkozó embernek szól Jézus: Örüljetek velem! Vállaljatok asztalközösséget a számotokra bűnösökkel, ne ítéltétek meg őket, hanem azt adjátok nekik, ami számukra szükséges a talpraálláshoz! Mert így lesz igazán boldog az életetek. Így teljesíthetitek Isten parancsát, így tölthetitek be az igazságot.

Szabó Lőrinc írja egyik versében:

„...szent az igazság katonája, de szentebb, aki örülni tud s azt mondja, hogy örülni kell mindennek és mindenkinék, ha más nincs, annak, hogy vagyunk...”

Hadd tegyem hozzá: annak, hogy Krisztus által Istenéi vagyunk, aki megkeresi az elveszettet és a keresés feladatával, a megtalálás örömevel ajándékozza meg az embereket.

Nagy László

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 4. VASÁRNAP

Lukács 6,36—42

Megjegyzések az alapigéhez

Az igeszakasz olyan mondatokat tartalmaz Jézustól, melyek nem állnak előttünk azonnal felismerhető összefüggésben.

Közös vonásuk a „felül múlt igazság” irányában van, ami azt jelenti, hogy az emberek egymás közötti viszonya egy új és magasabb rendezettségben akkor valósul meg, ha Istennel való viszonyuk rendeződik. Mondhatjuk azt is, hogy ezek az igék az Isten- és felebaráti szeretet egységének a magyarázatát állítják eléink. A 37—42 versek ezt elágaztatják az irgalmasságra figyelmeztetés összefüggéseiben.

Döntő ígénkben a tanítvány elhívása, melynek tartalma az irgalmasságban megnyilvánuló, tükröződő szolgálat. Isten gyermekei az irgalmasság megélésében Atyjukat követik és így hasonlítanak hozzá. A keresztyén irgalmasság hajtóereje az Atya irgalmassága. Így nem abból a természetes vágyból fakad, hogy a tanítvány hasznossá kívánja tenni magát, érvényesíteni szeretné jószándékát, hanem Isten irgalmasságából él, mely nem függvénye az ember magatartásának és érdemes voltának (Luther: anélkül, hogy arra érdemes és méltó lennék...). Isten irgalmassága hozzánk való kegyelmes lehajlása, kiknek élete „agyonhajszolt” és félelemmel átszőtt. Aki ebből a szeretetből él, az sugározza és továbbadja azt. Elzárja magát az irgalmasság áradása elől, aki azzal a „természetes”, de megengedhetetlen igénnyel lép fel, hogy a másikat az irgalmasság kikapcsolásával megítélje. Az a mérték, amellyel nekünk „mérnek”, a túláradó kegyelem és a határtalan ajándékozó jószág mértéke. Isten nem számolgat, hanem „tékozló” bőséggel ajándékozik. A tanítvány ezért nem csaphatja be a „szeretet mérlegén” felebarátját.

A világtalant vezetni akaró vak példázata itt más összefüggésben áll, mint Mt 15,14-ben, ahol a zsidó nép vezetőiről van szó. Itt a tanítványokra vonatkozik. Csak akkor tudnak vezetni, ha Isten ismerete „látóvá” teszi őket.

Peter Breughel a vak-vezetőket többször megfestette megrázó realizmussal, mélységbe zuhanásuk katasztrófáját az egyháztörténetből megdöbbentő példák nyomán.

Az utolsó versek (41. kk) képies beszédben a halálos veszélytől óvnak, melyben a magunk és mások hibáit különböző mértékkel mérünk és sokkal buzgóbbak vagyunk mások bűnének felnagyítására, mint a magunk bűneinek belátására.

Szentháromság után öt vasárnapon keresztül ágendánkban ezt a feliratot találjuk: Isten hív minket. Ez a mai vasárnapra vonatkoztatva: Isten hívása és földi hivatásunk összefüggésében áll előtűnk. Úgy látom, hogy Isten hívását megélni ott kell, ahol élünk, vagyis nem egy önmagunk által választott, az emberi közösségektől elzárt „magán-területen”, hanem hivatásunk területén. Pl. a szülőnek a családban, gyermekei között, akiket nem hanyagolhat el más „hivatása” végzése közben sem. Mindenkinek ott kell megélnie Isten hívását, ahová állította Őra. Az igehirdetés témájából nem hagyható ki a szolgálatra való elhívásunk, mert igénk nemcsak földi hivatásunkra korlátozza Isten hívását, hanem a tapítvány egész életét betöltő, minden emberhez való viszonyulását meghatározó szolgálatról beszél.

Isten szolgálatra hív!

1. A szolgálat kiindulópontja: felkészülés a szolgálatra.

Amikor Jézus elhívta tanítványait, ezt követte a felkészítés. Természetesen ez nem azt jelentette, hogy Jézus elküldte őket valakihez rabbi-tanítványnak, hanem kizárólagosan az Ő nyomdokába kellett lépniök, a Mester nyomdokába, ahol megismerkedhettek az írástudók és farizeusok írásértelmezésével is, de mindig ezzel a korrekcióval: Én pedig ezt mondom... Az Ő nyomába kellett lépniök, ami ezt jelentette, hogy „a tanítvány nem feljebb való mesterénél”, nem arra hivatott, hogy Mesterét korrigálja, ami sajnos nem egyszer fordult elő és kirívó példája, amikor egyiktől ezt halljuk: nem eshet ez meg veled, vagyis: te nem szenvedhetsz, nem halhatsz meg a kereszten.

Ma is szolgálatunk kiindulópontja az, hogy felkészüljünk arra. Egyre nagyobb hangsúly esik arra, hogy ez nemcsak egyeseknek a dolga, hanem a felkészítést ki kell terjeszteni az egész gyülekezetre, az egész egyház életére, annak minden tagjára. Nemrég hangzott el lelkészertekezetünkön egy tanulságos előadás arról, hogy miként történhet a „felkészítés a valamennyi hívő által végzendő szolgálatra”. A teológiai képzésnek el kell jutnia a különféle csatornákon keresztül a gyülekezet minden tagjához úgy, hogy Krisztus nyomába lépjenek és felkészüljön mindenki a gyülekezetben erre. Minden gyülekezeti tagnak van diakóniája családjában, gyermekeiket hitre indító példaadásban, mert Isten őket kéri számon elsősorban az utolsó napon. Jobban kellene Krisztus „nyomait” kutatni az igében, megélni és követni „privát” életükben is Jézus mai tanítványainak és így elérni a presbitereket, a családokat, a gyülekezet „kallódó” tagjait, hogy ők is felkészüljenek a szolgálatra és ne álljanak meg a „szemlélődésnél”. Jézus „teljesen felkészült” tanítványról beszél, aki olyan lesz, mint Mestere. Az ilyen tanítvány közösségben van Jézussal, aki ítélkezés és uralkodás vágya nélkül szolgál az embereknek. „Az egyház akkor készült fel arra, hogy elvégezze felelős feladatát a világban, ha megtanulja, hogy úgy kell élnie és szolgálnia a világban, ahogyan azt Jézusnál látta. De akkor is Jézus marad a tanító!” (Pröhle: Lukács ev.)

2. A szolgálat feltétele: a megvilágosított élet.

Nem tudjuk elvégezni tanítványi szolgálatunkat sem családunkban, sem gyülekezetünkben, sem az emberek közösségében, ha magunk vakok maradunk. A vak emberen nem segít erős dioptriájú szemüveg, attól még vak marad. Hogy látóvá legyen, mütetre van szüksége, hogy

a hályog eltávolodjék szeméről. Csak látó ember vezethet vakot. Emlékszem arra a jószemű, meg jószívű gyermekre, aki nagy szeretettel fogta meg egy idős, vak férfinak a kezét forgalmas átjárónál és vezette át a zebrán, majd sietve ment az iskolába.

Észre kell vennünk, hogy szolgálatunk kudarcai legtöbbször arra vezethetők vissza, hogy szemünkben, életünkben ott van a „gerenda”. Ez pedig elhomályosítja, eltorzítja a látást. Magunkat is rosszul ítéljük meg, mert nem vesszük észre, hogy a mi életünk „készülékében” van a hiba, nem pedig az „adóban”. Félreismerünk másokat, hamisan ítélünk meg helyzeteket, mert csak a szálkákat látjuk meg, a hibákat, a bajokat, de segíteni nem tudunk és ha mégis hozzálátunk, mindent elrontunk. Akkor is, ha netán a legjobb szándék vezetett.

Több évvel ezelőtt Írország partjai közelében megmagyarázhatatlan okokból egy hajó elsüllyedt. Csak akkor jöttek okára, amikor egy búvár az iránytűt felhozta. Egy kis acéldarabkát találtak benne. Egy matróz közvetlenül az elsüllyedés előtt azt a parancsot kapta, hogy tisztítsa meg az iránytűt. Zsebkését használva a penge hegye ottmaradt, benne hagyta az érzékeny készülékben és ez a mágnesűt rossz irányba lendítette. Következménye: szirtnek ütközés és elsüllyedés.

Csak egy oda nem való „kis szilánk” szemünkben, életünkben veszélybe sodorhat minket, de a ránkbizottakat is. Zátonyra fut mai aktuális szolgálatunk. Engedjük ezért, hogy Jézus igéjével, velünk közösséget vállaló szolgáló szeretetével kivegye életünkől a „gerendát”, mert csak azután láthatunk hozzá a „szilánkok” eltávolításához mások életében. Vigyázzunk, hogy ne essünk bele a „foglalkozási betegségbe”, hogy hirdetjük az igét, csak magunkra nem vonatkoztatjuk. Megintjük a testvért, csak arról feledkezünk meg, hogy fokozott mértékben állunk Isten ítélete alatt. Krisztus nyomában veszem észre szememben a gerendát, melytől megszabadít a „keresztgerendán” szenvedett Megváltónk „a világ Világossága” halálával, győzelmes feltámadásával.

3. *A szolgálat iránya: az ember, a testvér*, akinek irgalmassággal tartozom, mert magam is mindig rászorulok az Atya irgalmasságára.

A szolgálatra felkészült tanítvány, akinek a szeméből, életéből a Mester eltávolította a gerendát, most már belevetheti minden erejét az irgalmasság gyakorlásába a másik ember javára. Látja most már azt is, hogy az emberi együttélésben döntő elv a jogosság és igazság, melyre szükség van és ez megóvjaa az emberi közösséget a végső szétszűlléstől. De látja és tudja azt is, hogy a tátongó bajok és fájó sebek gyógyításához más is szükséges: a könyörület, az irgalom, melynek alapja az Atya szeretete és ez kézzelfoghatóan közel Jézus Krisztusban jött ebbe a sok sebtől vérző és sok bajtól szenvedő világunkba.

Hol van az irgalmasság területe és hol kell azt gyakorolnunk? Ennek meglátására a hit szeme kell, mely az adott helyzetben tudja tenivalóit. Nem sokat kérdez, hanem cselekszik. Felméri a bajbajutott helyzetét, megismerve a tényeket, de ott nem áll meg. Nem medítál sokat a diagnózison, hanem hozzálát a terápiához, szálkát távolít a reá-bizottak életéből, irgalmasan, csendben. Néha csak úgy, hogy jelen van, asszisztál a Gyógyítónak. — Az „Életre választott” című könyvben (Johanna Ruth Dobschiner) írja a szerző a sok üldözöttet mentő lelkészről: „Sok sírnál kell megállnia, ezeket vigasztalnia. Tudtam, hogy ehhez nagyon értett. Még meg sem szólalt, már vigasztalt a jelenléte. Bátorított, hogy tovább merjek élni” (167. old.). — Tudunk-e bátorítani „szálkás-életű” embereket ma is, hogy merjenek tovább élni? Lehet pusztá jelenlétünkkel is ezt tenni hallgatva őket, ahogyan beszélnek

sebeikről. De ott kell lennünk, el kell jutnunk, mennünk hozzájuk, amíg nem késő!

4. A szolgálat áldása: visszahulló áldás.

Tudjuk, hogy a bumeráng visszaüt, és aki szeretetlenül ítélkezik, annak fel kell készülnie arra, hogy őt is megítélik. Ezt nem lehet azal kivédeni, hogy Isten ítélete a döntő és ő másképp ítél, mint emberek, vagyis a mi pártunkon van. Aki irgalmatlanul ítél és csak ezt teszi, aki sebek gyógyítása helyett újakat szakít fel, az Isten ítélete alatt áll. Szolgálatunk áldása ott jelentkezik életünkre visszahulló áldásként, ahol könyörülettel „mérünk” embertársainknak és ott Isten „megtetézt mértékkel” mér nekünk is, vagyis még nagyobb kegyelemmel. Így akar felhasználni szolgálatunkban. Az Isten irgalmából élő és embertársaira könyörülettel néző tanítványnak a „szeme” nem romlik meg, sőt egyre élesebb lesz a látása, még ha külső embere romlik is, de a belső napról napra újul új feladatok végzésére. Nem kell annál nagyobb áldás a Krisztus-követésben, mint az, hogy még szolgálhatunk.

Isten szolgálatra hívott és hív minket is, mai tanítványait. Igéjével felkészít erre, hogy el ne rontsuk dolgainkat. Elveszi a gerendát, hogy jól lássuk szolgálatunk irányát, a mai embert sebeiben. Ne féljünk e közben, mert nem romlik látásunk, ha mindig elhívó Urunkra nézünk és az ő nyomában járunk!

Szimon János

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 5. VASÁRNAP

Lukács 5,1–11

Meditációs töredékek

1. Péter elhívásában a pillanat nagyszerűségét érzem, a túltelített lelki atmoszférát, a páratlan és megismételhetetlen „kairosz”-t, amelyben a csónakból kilépő názáreti Mester Úrrá magasodik és amelyben Péter ember-halásszá lesz.

Ennek a pillanatnak volt előzménye: két csodálatos, egymásba fonódó vallomás. Az egyik Keresztelő Jánosé: Íme, az Isten Báránya! A másik pedig Andrásé: Megtaláltuk a Messiást! (Ján 1,35–42.) A közvetlen előzmény pedig Jézus tóparti igehirdetése volt, amelynek tartalmát nem ismerjük, csak eredményét: a te SZAVADra mégis kivetem a hálót! Ám az előzmények még messzebből indultak el. Onnan, ahová az evangélisták történetei már nem nyúlnak vissza, ahol a história, logika és ráció kereteit szétfeszíti Isten örök, indokolhatatlan és felfoghatatlan szeretete. Mert Péterre is érvényes a prófétáknak és szenteknek „a világ teremtése előtti kiválasztása” (Ef 1,4), mert nem Péter választotta Jézust, hanem Jézus választotta Pétert (Ján 15,16).

Az elhivatás nagyszerű pillanatának volt folytatása is: szédítő magasságok és örvénylő mélységek, amelyek között csak egy volt biztos: a Mester megtartó, üdvözítő szeretete.

Szolgálatodra hívtál engem is Uram. Szereteted végtelen távlatait nem láthatja be szemem. Az elhivatás forró perceinek emlékét sem idézhetem. De rám pazarolt szereteted tegye engdelmessé szívemet, hogy tisztán vallhassak rólad.

2. Pünkösdtől szoktuk úgy emlegetni, mint az Egyház születésnapját. Ám a kezdet-kezdeté mégis inkább itt van a tó partján. Igaz, itt nem háromezren, csak hárman indultak el a Mester útján. A misz-

szíoi megbízatás és munka ezzel kezdődött. S azóta vannak, akik vál-lalják, hogy kivessék Isten igéjének a hálóját s mindig vannak olya-nok is, akiket „megfog” a kivetett háló.

Uram, ha nem is szakadozik a hálóm a halak sokasága miatt, mégis hadd adjak hálát a benned hívők megszámlálhatatlan gyüleke-zetért és azért a néhány lélekért is, akiknek vasárnap prédikálhatok.

3. *Péter jól értette mesterségét.* Tudta, mikor és hol lehet halászni. Volt tapasztalata és rutinja is. Jézus szava homlokegyenest ellenkezik mindezzel. De Péter vállalja a hit rizikóját, engedelmeskedik a lehe-tetlen lehetőséget felvillantó parancsnak és megtelik a hálója hallal és megtelik a szíve Jézus csodálatával.

A lelkesízi szolgálat során az ember-halászatban lettünk rutinossá. A prédikáció készítésében is bevált fogásaink vannak. Hanghordo-zásunk, szó-fordulataink és gondolat-kapcsolásaink olyan simák és megszokottak, mint akár a hálót dobó halászok beidegződött mozdu-latai. Kudarccsal élményben is van részünk bőven. — Uram, adj bátor-ságot sekélyből, az elsekélyesedésből a mélyre evezni, a lehetetlent újra megpróbálni és egyedül csodatevő szeretettedben bízva, egyedül rólad vallani.

4. *Tóparti epifánia.* A Teremtő egykor így szólott: „pezdüljenek a vizek élőlények nyüzgésétől” (1Móz 1,20) — és szavára halak soka-ságával népesültek be a folyók, tavak és tengerek. A názáreti rabbi, akinek Péter kölcsön adta ladikját, éppen ilyen hatalommal, terem-tő erővel szólott, és Péter hálója alig bírta a nyüzgő halak sokaságával. Fel kellett ismernie: az ÚRRal áll szemközt s bűnei tudatára ébredve, mint egykor Ézsaiás, elviselhetetlennek érezte a Szent közelségét.

Intellektuális és etikai beállítottságú keresztényiségünk-ből hiányzik az ÚR szentségének és a magunk bűnének ez az átélése. Pedig a rö-vidzárlatos, olcsóvá tett kereszténység értéktelen és erőtlen vallásosság-gá silányul. — Uram, segíts, hogy ne csak másoknak beszéljek szent-ségedről és ne csak másokat ostorozzak bűneik miatt, hanem szembe-szüljek veled és magammal.

5. *Tópart, csöndesen síkló halászladikok,* mélykék ég, fehér felhők, romantikus halászkunyhók. Utazási irodák reklám-szövege is lehetne. Tikkasztó nyáron, fárasztó munka után, idegeket felörlő feszültségek között valóban erre van szükség. — Valóban erre van szükség?

Nyaralásra készülve és nyaralás idején se engedjednek Uram, hogy rád van szükségem, félelmeiktől oldozó és életemnek tartalmat, küldetést adó szavadra. Csak így lehet igaz öröömre a teremtett világ szépsége is.

6. *Jézus szava meghökkentő,* amikor fényes nappal Pétert a mélybe küldi halászni. Túl ezen az eseten, általában is igaz, hogy Jézus meghökkentő dolgokat mondott. Sőt éppen ott van igazi mondanivalója, ahol nem konszonáns, ahol mást mond, mint amit váránk. Meghök-kentő, hogy a 99 igazat elhagyja az 1 bűnösért: hogy a sírókat mondja boldognak; hogy a gyerekeket állítja példaképül; hogy az ellenség sze-retetére indít, hogy a bűnösöknek megbocsát; hogy csak egyet tart szükségesnek...

A meghökkentő jézusi mondanivalóval lehet vitába szállni, lehet élettompítani, szalonképesse tenni, lehet értelmezni a magunk gondo-lat-koordinátái szerint. Ám így önmagát zárja ki az ember a nagy fogás csodájából, s abból ami utána következett. S lehet Péterrel igent mondani, a hit bátorságával engedelmeskedni a számunkra oly idegen

jézusi szónak. — Uram, hadd vállaljam és adjam tovább igédet igaz valójában, mitsem „igazítva” rajta.

7. Péter alkalmatlannak érezte magát a szolgálatra. Valóban az is. Nincs teológiai képzettsége, Jeruzsálem írástudói könnyen sarokba szoríthatják. Klasszikus műveltsége sincs, Róma bölcseivel hogyan érthetne szót. Adottságai sem predesztinálják a missziói szolgálatra. Jézus mégis munkába állítja. Igaz, nem mindenkinél jelent ez az elhivatás új hivatást, új pályakezdet. Ez a kivétel. De az is igaz, hogy Jézus elhivatása mindenkit bizonyosságtételre kötelez. A mások üdvösségéért érzett felelősség és szolgálat nem járulékos eleme a tanítványságnak. A tanúságtétel nem a lelkész privilégiuma, hanem a gyülekezet közösen vállalt ügye. A passiói történetben Jézus az emberek kezébe adatott. Itt maga Jézus adja Isten ügyét emberek kezébe. Nemcsak halála után van szüksége arra, hogy tanítványai hívívői legyenek Isten elközelített országának. Jézus nem magányos hős. Igaz, megváltásunkat egyedül szerezte meg. Ebben nem lehetett senki munkatársa. De a híradás, a tanuskodás tanítványi feladat.

Uram, sokszor örülök és be is érem azzal, ha vannak akik részt vesznek az istentiszteleten. De Te ma sem teszed alacsonyabbra a mércét: a résztvevőknek részt kell venniük a szolgálathoz is.

Madocsi Miklós

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 6. VASÁRNAP

Róm 6,3—11

Veled haljak, veled éljek!

Új énekeskönyvünk 191. sz. énekének refrénjével méltán foglalhatjuk össze e szakasz mondanivalóját. Egyrészt azért mert e néhány versben tizenkétszer van szó a halálról és kilencszer a feltámadásról, ill. az életről. Másrészt azért mert itt nem az ember élet-halál kérdéseiről van szó, hanem arról, ahogyan a megkeresztelt ember bevonatik Jézus Krisztus halálába és feltámadásába, hogy Vele haljon és Vele éljen. Aki a halál és élet titkát Jézus felől ismeri, az már eligazodik az ember létén. Az tudja már, hogy mit keres az ember a földön és azt, hogy miért keresett meg minket Jézus Krisztus. Ki vagyok én? — kérdezte Bonhoeffer egyik, fogságban írt elmélkedésében. Meg is válaszolja a kérdést: „Nem kiagyalt könyv vagyok, hanem ellentmondásos ember” És vele együtt minden ember örömmel tapasztalhatta régen és most is, hogy Jézus nem bogoztatja rejtélyünket és ellentmondásainkat, hanem egyszerűen maga mellé állítja az embert és elindítja az új úton. Ezt az utat pedig kettő határozza meg: Krisztussal halunk és Krisztussal élünk!

Már a sorrendnél nyilvánvaló, hogy Isten gondolata nem a mi gondolatunk. Mert az ember először élni, élni és megint csak élni akar és a legvégén meghalni. Igéink pedig először a halálba küld Jézussal. A keresztség, a megtérés halálába, hogy Jézus élete is a miénk legyen.

Vele halni és vele élni az tud, aki *Hozzá tért*, mert tudja azt amit az 1—2. versek tisztáznak, hogy nincsen olcsó és ptya kegyelem. Mert Istennek nem iparszerű tevékenysége a megbocsátás, hanem végtelen szeretete küldte a Fiát a keresztre, hogy éljünk általa. Ezzel a szeretettel hív és von megtérésre.

Jézus szerzte szabadságunk jele a *keresztség*. Meg vagyunk kereszttelve; ezért minden bűnünk el is pusztult Jézus halálában! Jézus

Krisztusnak, Isten Fiának vére megtisztít minket minden bűntől. A keresztben az Ő halálába merültünk bele! A gyermekkereszttség nem erőteljéni meg kegyelmének művét. Inkább nyilvánvalóbbá válik az ahogyan Jézus magához fogadja a bűnöst, úgy amint van, feltételek nélkül, mielőtt valamit is tehetett volna szabadulása érdekében.

Luther születésének ötszázadik évfordulóján emlékeznünk kellene arra, hogy reformátorunknak milyen tartást adott a krétával asztalra írt örömhír: „Meg vagyok keresztelve!” Am írjuk ezt ma másképpen és máshova, de ugyanazt írjuk! Hogy keresztységünk is ugyanazt a tartást jelentse nekünk is.

A keresztiség azonban az új élet eszköze is. Mert a megfeszített Jézus a feltámadott ÚR is! Meglátszik-e ez rajtunk? Bizony, csak ritkán! Jézust látva az újat is látjuk és Óáltala azt is amivé lehetünk. A 11. verssel kérdezzük: mit tarthat saját magát egy keresztényen? Nem lehet beképzelttség és álmodozás rabja. Csak abban lehet bizonyos, hogy meghalt a bűnnek, de él Jézusnak. Átveszi Pál apostol tényközlő stílusát: ahhoz tartásatok magatokat ami nagypénteken és húsvétkor történt! Éljetek mindezekből! De igazán éljetek Jézusnak! Ez az ÉLET nem vegetálás és nem tengődés, mert benne működnek a jelenlegi és az örökélet erői: a bűnököt megbocsátó szeretet, a másikat elviselni tudó békesség, a jóban és rosszban egyaránt megelegetett szív, a meszsze halálon túl is eligazodó reménység. Osszuk meg örömmel ezt az életet mindazokkal, akik velünk együtt szeretik és tisztelik az életet! Mindezen nem „tusakodni” vagy erőlködni kell, hanem csak élni és azt tartani szüntelenül magunkról, hogy a Feltámadott erejével mi is élhetünk.

Mindezeket tudnunk kell és jól kell tudnunk! Ezt hangsúlyozza igénk a 3,6 és 9. versekben. Jézusban halni és élni azt jelenti, hogy jól kell tudnunk, mit tett Jézus érettünk. Azt, hogy megváltott minket. Ezzel az elemi kátéismerettel minden gyülekezeti tagnak rendelkeznie kell. Mert nem érzelmeink hőfoka érleli ezt a meggyőződést és nem tapasztalataink summája. Hanem csak tudjuk, hogy kinek hiszünk!

Századunk embere kérkedik tudásával. Sokszor még a pusztítás és a rombolás tudományával is. Jézus meghatározza övéinek a tudását is, hogy az Ő népe használni tudja az érteleme mércéjét döntéseiben, tetteiben és a reabizottak iránti felelősségében.

Az 5. vers új fordítása „eggyé lettünk”-el adja vissza a „symphytos” kifejezést, pedig az eredetileg a természetből vett „összenövés” jelenti. Karner: „ha mintegy összenőttünk” Luther: „eingepflanzt”. A keresztiségben összenőttünk Jézus Krisztussal! Ez egyszerre jelenti közösségünket Jézus halálával és feltámadásával. Ezt valljuk meg a hitvallásban. A keresztiség és a Jézusra tekintő hit elválaszthatatlanok. Jó látni testvéreket, jóbarátokat akik valósággal „összenöttek”. Itt azonban nagyobbról van szó. Arról, hogy közösségünk, tartásunk és életünk van Jézus halálából, feltámadásából.

A keresztiség az ökumené első számú, szilárd tartóoszlopa. Nem mintha mi kereszténynek szemeltük volna ki ilyen szolgálatra. Jézusban a megfeszítettben és feltámadottban vagyunk egyek és ezért vállaljuk egymás keresztiségét is. Krisztus-képben, krisztológiában nincsen egységünk, de azt egyformán tudjuk, hogy a Megfeszített imádkozott bűneink bocsánatáért, a szétszéledt testvérek partoskodásáért is.

Krisztus keresztihalálának nagy rangja van, de Jézus halála befejezett tény. „Többé nem hal meg, a halál többé nem uralkodik rajta”. „Egyszer s mindenkorra” halt meg, hogy megszabadítson minket. De

Jézus Krisztus ÉLETE (jóllehet közel kétezer éve már annak, hogy feltámadott!) nem a múlté, hanem a végtelen és lezárhatatlan jövőé! Élete teremti és nyitja meg örökéletünket! Szeressék a gyülekezetek az örökéletre hívó toborzókat: minden igehirdetést és éneket, melyek a Feltámadottat hirdetik és örüljenek a szabadultak örömével minden keresztelésen!

Józsa Márton

GYÜLEKEZETI SEGÉLY VASÁRNAPJA

1Thessz 3,12—13

A nem régen — Pál apostol második térítői útján Kr. u. 50-ben — keletkezett thessaloniaki gyülekezet nagy szorongások között élt. Keletkezése után hamarosan megindult az üdözés a zsidóság részéről. Magának az apostolnak is néhány hét után menekülnie kellett munkatársaival együtt. A gyülekezet további sorsa nagy gondot okozott Pálnak. Timóteust visszaküldte, hogy legalább munkatársán keresztül tájékozódást nyerjen a fiatal gyülekezet helyzetéről. „Utógondozása” során bizonyára beszélt nekik arról, hogy a Krisztus követése keresztthorozást jelent és ugyanakkor amolyan lelki „terepszemlé” is kellett végeznie: vajon megmaradtak-e a hitben és a szeretet fáradozásában. Nem lett-e hiábavaló az apostol evangélium-hirdetése? Timótheus csupa jó hírrel tér vissza. Az előző versekből kiderül, hogy „erősek maradtak az Űrban” és ők is nagyon szeretnének az apostollal találkozni. Pált rendkívüli módon megörvendeztette Timótheus beszámolója. Úgy annyira, hogy öröme imádságra, közelebbről hálaadásra és könyörgésre indítja. Hálát ad a jó hírekért és könyörög további áldásokért, mielőbbi újratalalkozásért, hogy újra személyesen szolgálhasson közöttük az evangéliummal, mert hiszen egyedül abban van olyan erő, ami részint megerősítheti őket a hitben és szeretetben, de ugyanakkor az új életben való előhaladást, „hitük még meglévő hiányosságait” is képes ki-pótolni. Tudja, hogy az ifjú gyülekezet most még „tejnek italával” táplálkozik, de lassan szüksége lesz „keményebb eledelre” is.

Meditáció

A mai gyülekezeti vezetőket, „apostolokat” is elsősorban az „izgatja”, hogy gyülekezeteink egyenként és összességében hogyan állanak hit dolgában, mennyire „erősek az Űrban?” Nem hiábavaló-e a sok igehirdetés, az igehirdetés biztosítására fordított lelki és anyagi koncentráció. Igaz, nem néhány éves keresztyénsséggel állunk szemben, hanem ide s tova már ezer éve „fertőződik” népünk az Evangélium jóhíretől. A mi evangélikus egyházunk is lassan félévezredre tekinthet vissza. Olykor büszkék is vagyunk múltunkra, eleink hitére, áldozatára. Igaz, gyülekezeteink és egész egyházunk története sok periódusában drámaian megható. De újra és újra hangsúlyoznunk kell, hogy csak a múltból nem lehet megélni. Minden nemzedéknek döntenie kell az Evangélium Krisztusa mellett és azon belül is állandó megújulásra, naponkénti megtérésre van szükségünk! Naponként kell táplálkoznunk, erőt kérnünk, hogy megállhassunk a hitben, hogy hűségesek maradhassunk elhivatásunkhoz. (A mai manna másnapra nem volt jó, naponként le kellett hajolni érte. Nekünk is naponként le kell „térde-

pelni" érte!) Ma nem a „zsidóság" támadásától kell rettegni, tartani, hanem a megfáradástól, a sokszor béklyóiban tartó tradíciótól, a szekularizációtól, az elidegenedéstől, az önző élet számtalan kísértésétől, attól, hogy nem akarunk többé számolni Istennel és az Általa megszabott életrenddel, törvényeivel s nem utolsósorban „Adományával", az élő Krisztussal!

Mindez a gondolat Gyülekezeti Segély — vasárnapi meditációkor került elő. Itt külsőségeiben anyagi dolgokról van szó és még sem a pénztárcák felől érdeklődünk elsősorban, hanem a Krisztussal való kapcsolat felől. Nem mindegy végső sorban hogy színből, vagy szívből — hitből áll-e össze az eredmény. A döntő kérdés nem az, hogy ki-ki mennyit ad erre, vagy más célra, hanem: van-e hited, van-e feltámadott, élő Krisztusod, hogyan vélekedsz róla? Van-e hitednek, hiteteknek és szereteteteknek a thessalonikai gyülekezethez hasonló jó híre?

Az ígehirdetés felé

A Gyülekezeti Segély már több, mint egy évszázados szolgálata egyházunknak. Évről évre elénk kerül különböző formában. Tudomásunk van róla, mert évente egy istentiszteletet valamennyi gyülekezetünkben ez ügyre irányítottan kell megtartani. Lehet, hogy egyesek tehernek érzik, mondván: már megint gyűjtés, de egészen más a hozzáállása és véleménye azoknak a gyülekezeteknek, melyek segélyre nyújtják kezüket, mert a saját erejükből nem futja egy parókia építése, vagy templom sokszor csillagászati összegbe kerülő nagyjavítása: toronytól az alapokig, falak szigetelésétől az évszázados tetőgerendák kicseréléséig, melyek néha már csak azért nem zuhannak alá, mert megszokták a helyüket. (Humoros, de szakértői vélemény során hangzott el egyik templomunk esetében.)

Az egyházmegyei előadók, a kerületi előadók és országos vezetők minden évben feszülten várják az eredményt: vajon elértük-e a tavalyi szintet, van-e valami növekedés? Mindez első renden azért, hogy ki tudjuk elégíteni a befutott kérvények alapján az igényeket. Hadd hangozzék el szöszékeinkről is: szinte minden évben örömmel nyugtázza az Országos GYS elnöksége és maga a gyűlés népe is az állandó növekedést és hálával gondol Istenre, Aki — hisszük, — maga segíti áldásával ezt a munkát is esztendőről esztendőre.

1. Örülünk most mi is és adjunk hálát a jó hírekért!

a) mert szabad örömmel tudomásul venni a beszámolót, amely arról értesíti egyházunk egész népét, hogy 1982-ben 1 millió 302 ezer forint volt az országos gyűjtés eredménye. Megyei, kerületi és országos szinten több tucat gyülekezet kapott jelentős összegű segítyt, ami mindenhol nagy lépéssel segítette a megkezdett munka továbbfolytatását, vagy éppen befejezéshez segített. A két szeretetadományt meg is említhetjük: a nagyot Paks gyülekezet kapta 154 000 Ft összegben új parókia építésének nagy munkájához, a kis szeretetadományt pedig Budahegyvidék kapta 118 000 Ft összegben hasonló problémák megoldásához. — Az utóbbi hét évben megkétszereződött az országos gyűjtés eredménye. Ez mindenképpen örömhír és bizonyos, hogy élő hit és belőle fakadó szeretet és felelősség is van a számok mögött!

b) Öröm az is és hálára indít, amikor olyat tapasztalunk, hogy e részben, vagy egészben kötelező segélyszolgálaton túl egyik egyház-megye, vagy gyülekezet segíti a másikat évenkénti bizonyos összeggel azért, hogy könnyítsen annak háztartása egyensúlyban tartásában. Öröm és hálára indító az is, hogy a Fejér—Komáromi Egyházmegyében már néhány év óta a „tehetősebb” gyülekezetek évi 4—4 ezer forinttal segítenek négy erősen szórványjellegű kislétszámú gyülekezetet.

Nem, mintha az adakozó gyülekezetek már nem tudnák hová tenni pénzüket, hanem egyszerűen azért, mert „észrevették”, hogy közülük egyeseknek sokkal, sokszor egzisztenciálisan nehezebb az életük. Hát nem arra biztat és azért imádkozik Pál, hogy az Úr gyarapítson benneteket a szeretetben egymás és mindenki iránt?! Bárcsak valósulna meg az ilyesmi egyre jobban egész egyházunkban, hiszen összetartozunk, egy „testet” alkotunk?!

2. Könyörögjünk további áldásért!

a) *mindenekelőtt hitbeni megújulásért.* Az apostol hívő gyülekezetnek ír. Olyanokat szólít meg, akik korábban már befogadták az evangéliumot, döntöttek a Szentlélek segítségével. Krisztust fogadták el egyedüli Uruknek. Most még a hiányos hitüket kell kipótolni, kiigazítani, helyes útra terelni, tökéletesíteni. Megvizsgálhatja most mindenki magát, mire is van szüksége a hit vonalán. Gondolom, legtöbbszörnek friss hitre, hitben való megújulásra. Vén keresztyénségünkben újra meg újra ifjú keresztyénekké kell lennünk. Pfendsack foglalja össze szépen egyik prédikációjában: „Krisztus újra ifjúságot akar, olyan embereket, akik neki adják életüket, akik komolyan veszik igéjét, akik készek arra, hogy neki és csak neki szolgáljanak. Nem azt a csodálatos ígéretet adja-e nekünk is tovább e levél, hogy mi kivétel nélkül el vagyunk hívva a Krisztusért élő ifjúságba? Hallod-e, fiatal barátom, te is lehetsz ifjú keresztyén! S hallod-e te, érett korban levő férfi, vagy nő: te is lehetsz ifjú keresztyén! S halljátok-e ti is, kedves öregek, akik előtt már nincsen hosszú életidő: ti is lehettek ifjú keresztyének!”

b) *szeretetben való gyarapodásért.* Hogy bővebben legyünk a szeretetnek, a kelletnél is többünk legyen belőle. Csak így jut másoknak, egymásnak, mindenkinek. Mondani sem kell, hogy itt az agapéről, az Isten szeretetéről van szó, ami sohasem reked meg az egyéni élet szűkreszabott határai között, sőt csak úgy tud igazán élni, ha kitör, ha túlárad. Milyen valós alapja ez az egymásért való felelősségnek, amely észre veszi a másik szükségét és megindul felé még mielőtt kérdeznék, vagy ő kérdezne valamit.

c) *Feddhetetlen, szent életért.*

A mindennapi életünk magatartása hitelesítheti hitünket, vagy mindent leronthat. Hány élet futott és fut zátonyra, mert a kísértések, a külső és belső szorongatások áradatában nem tudott megállni. Nem árt, ha gyakran „gyönyörködünk az Isten törvényeiben”, amelyek az új életben is szem előtt tartandók. Luther jubileumi évében nem méltatlan a reformátor emlékéhez sem, ha családban, gyülekezetben elővesszük kátéit és tanulmányozzuk egy kicsit.

3. Urunk, Jézus Krisztus eljön.

Pál egész mondanivalóját ide futtatja ki. Végső értelme és célja hitnek, szeretetnek, szent életnek, hogy készüljünk, készek legyünk a Krisztus visszajövetelére. Tehát nem azért, hogy az apostol megelégedetten nyugtázhassa, nem hiába fáradozott, nemcsak azért, hogy egy gyülekezettel többet könyvelhessen el magának, vagy, hogy emberek boldogok, rendezett életűek legyenek, szeressék hivatásukat, munkájukat, szépítsék földi életüket tudásukkal, tehetségükkel. Vagy jelen esetünkben: ne csupán azért újuljunk meg hitben, gyarapodjunk szeretetben, hogy megfelelő háttérrel adjunk a GYS munkánkknak, történetesen, hogy idei gyűjtésünk minél eredményesebb legyen. Mindezek nagyon fontosak és szükségesek. Pál egyszerre kitarja a horizontot és biztat, lássunk messzebb: Ő jön, visszajön. Így ígérte. Életünk sürgésébenforgásában, bűnök és bajok, szorongattatások és különféle kísértések között, egyházunk építése, erősítése közben ne feledjük: Jézus visszajön és maga elé állít és kérdéseket tesz majd fel. Mit válaszolunk? Ő így szeretne fogadni: jöjj, Atyám áldottja, örököld az országot. Mert ez a földolog, a többi pedig ráadásul adatik, ajándékképpen.

Labossa Lajos

Egyháztörténeti évfordulók

Kétszázötven éve halt meg Ráday Pál

Amikor az egyház múltjában keressük azokat a személyeket, akik példáink lehetnek a mában, feltétlenül ráakadhatunk Ráday Pálra, akinek személyében és munkájában egybefonódva láthatjuk a nép, a haza, az egyház szeretetét, a keresztyén hit és a közéleti szolgálat gyakorlását s mindez a korabeli haladó szemlélet érvényre juttatása érdekében cselekszi. A nagy műveltségű, református családból származó köznemes ifjú már fiatalon Nógrád vármegye jegyzője s mint ilyen kitűnően eligazodik az országgyűlési törvények útvesztőiben éppen úgy, mint a vármegyei közigazgatás labirintusaiban. Alig 27 évesen II. Rákóczi Ferenc „intimus secretarius”-a. Ez a kapcsolat meghatározó egész életére.

Politikusként áll Rákóczi szolgálatában. A római katolikus Rákóczi jól látja meg a református előkelő nemes emberben azt a segítőjét, aki összekötő lehet a különböző néprétegek felé. Tájékozott volt a jog, a történettudomány és a teológia területén. Rákóczi híres kiáltványát a „Recrudescunt vulnera” kezdetű Ráday fogalmazta meg. A kurucor országgyűléseit ő szervezi és készíti elő. Nagy része van a szatmári béke (1711.) előkészítésében és megvalósulásában.

Diplomata is volt. Német, francia, szlovák és latin nyelvtudása presztinálta arra, hogy Rákóczi időnként követnek küldte el a svéd, porosz, lengyel királyi udvarokba, sőt egy alkalommal az orosz cári udvarba is. Az erdélyi országgyűlés 1707-ben kancelláriai igazgatóvá választotta és ettől kezdve a bel- és külpolitika összefogója és irányítója.

Egyházpolitikus volt már Rákóczi mellett is, de ezt a szolgálatot különösen a szatmári békekötés utáni időben végezte nagy hűséggel és odaadással mindkét protestáns egyház javára. Ez a kor a vallási sérelmek özönét produkálta. Ráday Pál — úgy is, mint a Pesti comissio tagja, de úgy is, mint a református egyház első egyetemes főgondnoka, — harcol mindkét egyházért. Templomokat szerez vissza számukra, eredményesen küzd a sárospataki kollégium helybenmaradásáért. Vigyáz a két egyház testvéri jóviszonyára.

Író és költő is volt Ráday. Sőt még többet is tett: nemcsak ő maga írt, de gyűjtötte mások írását, könyveit. Saját munkáiból említésre méltó Önéletrajza, de legfőképpen a „Lelki hódolás” címen kiadott imádságos-énekeskönyve. Ez utóbbi 22. kiadás 1977-ben, születésének háromszázados évfordulóján jelent meg jubileumi kiadásban.

Mi evangélikusok is tisztelettel hajolunk meg előtte az emlékezésében. Több okunk is van erre. Saját vallomása szerint iskolaéveinek nagyobb részét evangélikus iskolákban töltötte. Evangélikus családi háttere is volt, — négy nagyszülője közül három ágostai hitvallású volt. Fiai nevelését pozsonyi és győri evangélikus tanárookra bízta. A vallási sérelmek orvoslását pedig egyként szorgalmazta mindkét egyház javára. Az ökumené gondolatának korai előfutára volt.

Tóth-Szöllös Mihály